

የአካባቢ ሳይንስ

የመምህራን መምሪያ አራተኛ ክፍል

አዘጋጅች

ዳንኤል እንዳይላሉ

ሀይሉ ብሩ

ገቢ ቱሲ

ቱፋ ለሚ

ጎሳ ግርማ

አርታኢዎች

ጋዲሳ በዳዳ

ቲጃኒ ሁሴን

ንጉሴ ለማ

ዘውዱ ቱሉ

ተርጓሚዎች

አብዱ ገለታ

ደበሌ አደሬ

ተሰማ ግርማ

ገምጋሚዎች

ቡልቡሉ ዘውዴ

ጌታቸው ግርማ

ዳዊት ታዳሳ

ግራፍክስ

እሴት-ጥራት

ታደሰ ድንቁ

ብዙአየሁ ግርማ

© የክሊሮሚያ ትምህርት ቢሮ፣ 2014/2022

ይህ መጽሐፍ በክሊሮሚያ ትምህርት ቢሮ እና በአሰላ መምህራን ትምህርት ኮሌጅ ትብብር በ2014/2022 ተዘጋጀ።

የዚህ መጽሐፍ የባለቤትነት መብት በህግ የተጠበቀ ነው። ክሊሮሚያ ትምህርት ቢሮ ፈቃድ ውጪ በሙሉም ሆነ በከፊል ማሳተፍም ሆነ አባዝተው ማሰራጨት በህግ ያስጠይቃል።

ማውጫ

ምዕራፍ አንድ 1

ሳይንስን ግልፅ ማድረግ 1

1.1 ምግብ እና ጤናማ ኑሮ 1

1.2 በምግብ ውስጥ ያሉ ተፈላጊ ንጥረ ምግቦች 3

1.3 የተመጣጠነ ምግብ 6

1.4 የሰው ውስጣዊ አካል ክፍሎች 8

1.5 የቁስ አካል አካላዊና ኬሚካላዊ ባህሪያት 10

1.6 የጥላ መፈጠር 13

ምዕራፍ ሁለት 18

የክልላችን መገኛ 18

2.1 የኦሮሚያ ክልል መገኛ 18

2.2 የካርታ ፅንሰ ሀሳብ 20

2.3 የአንጻራዊ መገኛ ፍቺ 23

2.4 የፍፁማዊ መገኛ ፍቺ 24

2.5 የኦሮሚያ ክልል አንጻራዊ መገኛ 27

2.6 የኦሮሚያ ፍጹማዊ መገኛ 28

2.7 የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎች መገኛ 30

2.8 የክልላችን የቦታዎች መገኛ፣ ርቀትና አቅጣጫ 32

ምዕራፍ ሦስት 34

ተፈጥሮአዊ አካባቢ 34

3.1 የአካባቢያችን የአየር ንብረት 35

3.2 የአየር ሁኔታና የአየር ንብረት ልዩነት 37

3.3 የአየር ንብረት ምንጠሮች 39

3.4 የአየር ንብረትን የሚወስኑ ሁኔታዎች 41

3.5 የክልላችን የተፈጥሮ ሃብቶች 44

3.6 የተፈጥሮ ሀብት አይነቶች 46

3.7 የተፈጥሮ ሀብት እንክብካቤ አስፈላጊነት 48

3.8 የቆሻሻ አወጋገድ ጥሩና መጥፎ ልምዶች 52

ምዕራፍ 4	5 6
ማህበራዊ አካባቢ	5 6
4.1 የአካባቢያችን ባህሎች	5 6
4.2. የክልላችን የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች	5 9
4.3. የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች በክልላችን የተፈጥሮ ሃብቶች ላይ የሚያሳድሩት ተፅዕኖዎች	6 3
4.4 ለገበያ የሚቀርቡ የክልላችን የተፈጥሮ ሀብቶች.....	6 5
4.5 ህጋዊና ህጋዊ ያልሆኑ የተፈጥሮ ሀብቶች ንግድ	6 7
4.6 የተለያዩ የሰውና የዕቃ የመጓጓዣ አይነቶች.....	6 9
4.7. የክልላችን ቅርሶች	7 2
ምዕራፍ 5	7 6
ልዩ ትኩረት የሚሹ ጉዳዮች	7 6
5.1. ኤች አይቪ ኤድስ.....	7 6
5.2. ድንገተኛ አደጋና ጉዳት ማድረስ የሚችሉ ነገሮች	7 9
5.3. መድሃኒቶችን ያስገባብ መጠቀም	8 1
5.4 ድርቅና ረሃብ.....	8 3
የአካባቢ ሳይንስ መርሃ ትምህርት.....	87

አጠቃላይ መግቢያ

ተማሪዎች ወደ ትምህርት ቤት ሳይመጡ በፊት ከቤተሰቦቻቸውና ከአካባቢያቸው የሚያገኙት እውቀት ይኖራቸዋል። ወደ ትምህርት ቤት ሲመጡ ከቤተሰቦቻቸውና ከአካባቢያቸው የሚያገኙትን እውቀት በተቀናጀ መልኩ ይማሩታል። ተማሪዎች የትምህርቱን ይዘት በሙከራና በተግባር በማስደገፍ በተቀናጀ ሁኔታ በመማር የህብረተሰቡን ችግር መፍታትና የተለያዩ የፈጠራ ችሎታን ክህሎት ያዳብራሉ።

መምህራን ሁሉን አቀፍ የመማር ማስተማር ዘዴዎችንና መጠይቆችን (ተከታታይ ምዘናን) በማካሄድ ተማሪዎች መረዳትን፣ ችሎታን፣ ብቃትን፣ አመለካከትንና በራስ መተማመንን እንድሳናጸፉ ከፍተኛ ድርሻ አላቸው። ስለዚህ መምህራን የአቅርቦት ችግር መፍታት በምችል መልኩ የመማር ማስተማር ዘዴዎችን በመጠቀም ትምህርቱን ውጤታማ ማድረግ አለባቸው። በዚህ መሰረት፣ ሁሉን አቀፍ የመማር ማስተማር ዘዴዎችን በመጠቀም የሚጠበቅባቸውን እውቀት መጎናጸፋቸውን ተከታታይ ሚዘና ማካሄድና መከታተል ወሳኝና ቁልፍ ሚና ነው።

መምህራን ከተለያዩ ትምህርት ይዘት ጋር የሚሄዱ የመማር ማስተማር ዘዴዎችን በመጠቀም ትምህርቱን ውጤታማ ለመድረግ ከፍተኛ ድርሻ አላቸው። መምህራን የትምህርቱን ይዘት በሙከራና በተግባር በማስደገፍ በተቀናጀ ሁኔታ በማስተማር የህብረተሰቡን ችግር ለመፍታት ከፍተኛ ሚና አላቸው።

በዚህ መሰረት የትምህርቱን ይዘት ተጨባጭ ለማድረግ የመርጃ መሳሪያዎችን ለሁሉም የትምህርት ይዘት መዘጋጀት አለባቸው። መምህራን የትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን መሟላትና ለማስተማር ማነቆ በሆኑ ችግሮች ላይ አብሮ መስራት፣ የክፍልና የተማሪዎችን ጽዳት መጠበቅ አለባቸው።

የትምህርቱን ይዘት ለመረዳት መምህራን እና ተማሪዎች እገዛ ይፈልጋሉ። ወይም ልዩ ፍላጎት ያላቸውን በመለየት መርዳት አስፈላጊ ነው። የትምህርቱን ይዘት ለመረዳት በቀስታ ለሚማሩ ተማሪዎች የሚያስፈልጋቸውን እገዛ ማድረግ ከመምህራን ይጠበቃል። የተማሪዎችን ፍላጎት በጠበቀ/ባሟላ መልኩ ትኩረት በመስጠት መማር ማስተማርን ማካሄድ ወሳኝ ነው። በክፍል ውስጥ ያሉ ልዩ ፍላጎት ያላቸውን ተማሪዎችንም እንደየፍላጎታቸው በየእለቱ መርዳት አስፈላጊ ነው። የተለያዩ መሰረት ያለቸው ተማሪዎች በየቀኑ እገዛ እንድደረግላቸው ይፈልጋሉ። መምህራን በተማሪዎች ላይ

ተጽዕኖ የሚያደርሱ የመማር ማስተማር ችግሮችን መፍታት አለባቸው። ለምሳሌ፣ ጾታዊ፣ ሃይማኖታዊ፣ በህላዊ፣ ኤኮኖሚያዊና የመሳሰሉትን ሁሉ ይመለከታል።

በተጨማሪ፣ የእያንዳንዱን የተማሪዎች ፍላጎት በመረዳት ሁሉን ያመከለ የመማር ማስተማር ዘዴዎችን በመጠቀም የሚታዩትን ችግሮች መፍታት አስፈላጊ ነው። በተማሪዎች ላይ የሚታየውን የተለያዩ ፍላጎትንና ባህሪያትን መከታተል፣ በቂ ድጋፍ ማድረግ እና ችግሩን እየፈቱ መሄድ ይጠበቅባቸዋል። መምህራን በዝግጅታቸው ውስጥ ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታን እንድያዳብሩ ትኩረት መስጠት አለባቸው። እንደሁም፣ ተማሪዎች በተማሪዎች መጽሐፍ ላይ ያሉትን የግንዛቤ ጥያቄዎችንና የተለያዩ ተግባራትን እንዲያነቡና እንዲተነትኑ ማበረታታት አስፈላጊ ነው። በተመሳሳይ መልኩ መምህራን የትምህራቱን ይዘት የሚያመላክት ወይም ቢያንስ መጎናጸፍ ያለባቸው የመማር ብቃት አላማ ላይ በመመስረት መማር ማስተማርን ማካሄድ አለባቸው። መምህራን ሀገር በቀል ዕውቀት ከአካባቢያቸው ከሚያገኙት ትምህርት ጋር በማዛመድ ማቅረብ አለባቸው።

ምዕራፍ አንድ ሳይንስን ግልፅ ማድረግ

ለዚህ ምዕራፍ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ -----46

የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

በዚህ ምዕራፍ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- ለሰውነታቸው ወሳኝ የሆኑ ምግቦችን ያውቃሉ።
- ትላልቅ ስዲስቲ የተመጣጠነ ምግብ ምንዝር እና ጥቅማቸውን ያውቃሉ።
- የተመጣጠነ ምግብ እጥረት ምን አይነት የጤና ችግር እንደሚያደርስ ያውቃሉ።
- በክልላችን ውስጥ የተለያዩ የባህል ምግቦች እንደሚገኙ ይረዳሉ።
- የቁስ አካል አካላዊና ኬሚካላዊ ባህሪያትን ያውቃሉ።
- ጥላ እንዴት እንደሚፈጠር ያውቃሉ።
- የብርሃን ምንጭ ርቀት ለሚፈጠረው ጥላ ወሳኝ መሆኑን ይረዳሉ።

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ ትምህርት ውስጥ ተማሪዎች ስለ ምግብና ጤናማ ኑሮ፣ በምግብ ውስጥ የሚገኙ ንጥረ ምግቦች፣ የተመጣጠነ ምግብ፣ የባህል ምግብ አይነቶች፣ የሰው ውስጣዊ አካል ክፍሎች እና የቁስ አካል አካላዊና ኬሚካላዊ ባህሪያትን ይማራሉ። ተማሪዎች በነዚህ ይዘቶች ላይ ግንዛቤ እንዲያገኙና ለወደፊት ትምህርታቸው አስፈላጊውን ፅንሰ ሀሳብ እንዲያገኙ ይረዳቸዋል።

1.1 ምግብ እና ጤናማ ኑሮ

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ -----6

1. ሊደረስበት የሚገባ አነስተኛ የመማር ብቃት፤

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- ምግብ ለሰው ልጅ ኑሮ ያለውን ተፈላጊነት ይገልጻሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ውስጥ ተማሪዎች ስለ ምግብና ጤናማ ኑሮ ይማራሉ።

3. ቅድመ ዝግጅት

መምህራን ወደ ክፍል ከመገባታችሁ በፊት ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድን ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ ተማሪዎች የትምህርቱን ይዘት እንዲገነዘቡ ለዚህ ርዕስ የሚያስፈልጉትን ሁሉ በደንብ ማዘጋጀት በጣም አስፈላጊ ነው።

የራስን ዕውቅትና ግንዛቤን ለማዳበር የተለያዩ ዋቢ መጽሐፍትን በማንበብ ራስን ማብቃት አስፈላጊ ነው። ይህን አርዕስት ለማስተማር የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች የተለያዩ ምግብና መጠጥን የሚያሳይ ሥዕል መጠቀም ይቻላል። በተጨማሪ እንደአካባቢው ተጨባጭ ሁኔታ የዚህን ርዕስ ትምህርት ለማስተማር እውን ለማድረግ የሚችሉትን መጠቀም ይቻላል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

የመማር ማስተማር ዘዴ ከመጀመሩ በፊት መምህራን አስፈላጊውን ዝግጅት ማከናወን ያስፈልጋቸዋል። ሁሉም ዝግጅት ከተደረገ በኋላ የትምህርት ክፍለ ጊዜ ከመጀመሩ በፊት ተማሪዎች ለትምህርቱ እንዲነሳሱ ማበረታታት አስፈላጊ ነው። ለምሳሌ የሚከትሉትን ጥያቄዎች በመጠየቅ፤

ሀ. ምግብ ስንል ምን ምን በዉስጡ ያቅፋል?

ለ. ጤና ማጣት ምን ምን በዉስጡ ያቅፋል?

ሐ. የአካል ክፍሎች መረበሽ በአእምሮ ጤንነት ላይ ተጽዕኖ አለው? እንዴት? ለሚለው ጥያቄዎች መልስ እንድሰጡ የቡድን ዘዴ፣ የሞቀ መቀመጫ ዘዴ፣ ባዝ ዘዴ፣ የጥያቄና መልስ ዘዴ እና የማሳሰሉትን መጠቀም። የሚትጠቀሙት ዘዴ አመቺ የሆነው የትምህርት ክፍል እና የተማሪ ብዛት ላይ የተመሰረታ መሆን አለበት።

የባዝ ዘዴ የሚትጠቀሙ ከሆነ ሁሉም ተማሪዎች እንደሚመቻቸው ለአምስት ደቅቃ የምግብ ተፈላግነት ላይ እንዲወያዩ አድርገው። ስወያዩ ድምጻቸው በክፍል ውስጥ ልሰማ ይችላል። ከውይይታቸው በኋላ እጃቸውን በማውጣት የተገነዘቡትን ለተማሪዎች ያቀርባሉ። የተወሰኑ ተማሪዎች መልስ ከሰጡ በኋላ ምግብ ተበልቶ ለሰውነታችን ኃይል፣ ዕድገት፣ ለሰውነት መኅልበት እና የተለያዩ በሽታዎችን ለመከላከልና በሰውነታችን ውስጥ ያሉት አካለት ተግባራቸውን በትክክል እንዲያከናውኑ የሚረዳ ነው በማለት ንገራቸው/ንገርያቸው።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታ እንድያዳብሩ ማበረታታት

ልዩ ክህሎት ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ከክፍሉ ውስጥ በርዕሱ ትምህርት ላይ ልዩ ሀሳብና ጥልቅ ትንታኔ ማቅረብ የሚችሉትን ማበረታታት አስፈላጊ ነው። የሚያውቁት የምግብ አይነት በመዘርዘር ምንጫቸው እና ጥቅማቸውን ለክፍሉ

እንደያቀርቡ መጋበዝ፡፡ በሁሉም አካሄድ ላይ መምራት፣ መበረታታት እና መስተካከል በሚያስፈልግበት ቦታ መስተካከያ ስጥ/ጫ፡፡

6. ተከታታይ ምዘና

- ስለ ንጥረ ምግብ የሚያሳይ እና ከትምህርቱ አላማና ይዘት ጋር ተያያዥነት ያለቸውን ስዕሎች፣ ፎቶዎችና፣ ፖስተሮችን በመጠቀም ተማሪዎቹ በትምህርቱ ይዘት ላይ ያገኙትን ግንዛቤ እንዲገልጹ ማድረግ፡፡
- ተማሪዎች ውይይትን፣ ጥያቄዎችን፣ ተግባራትን፣ የቤት ስራ እና የተለያዩ ፕሮጀክቶችን በግል ወይም በቡድን እንዲሰሩ ማድረግ፡፡
- የተማሪዎችን ገለጻ በመመልከት ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎችን ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ ግብረ መልስ መስጠት

7. የተግባራት መልሶች

ተግባር 1.1

1. ምግብ ለሰውነታችን ኃይልና ጉልበት፣ ግንባታና እድገት እንድሁም የተነዳ አካልን ለመጠገንና ሰውነትን ከተለያዩ በሽታዎች ለመከላከልና በሰውነት ውስጥ የሚከናወኑ ተግባራት በትክክል እንድከናወኑ ለማድረግ በጣም አስፈላጊ ነው።
2. መረበሽ በአዕምሮ ላይ ተፅኖ አለው። ይህም የሚያሳየው የሰው ሰውነትና አዕምሮ ቅንጅት ባለው ሁኔታ የሚሠሩ መሆኑን ነው። የሰውነት መረበሽ በአዕምሮ ላይ ተፅኖ ያመጣል። ይህም አዕምሮ ሥራውን በሚፈለገው መልኩ በደንብ እንዳይፈፅም ያደርጋል።

1.2 በምግብ ውስጥ ያሉ ተፈላጊ ንጥረ ምግቦች ለዚህ ምዕራፍ ትምህርት የተሰጣ ክፍለ ጊዜ ----- 8

1. የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፡

- ስድስቱን ዋና ዋና የምግብ ይዘቶች (የካርቦ ሃይድሬቶች፣ ፕሮቲኖች፣ ስሶች፣ ቫይታሚኖች፣ ማዕድናት እና ውሃን) ይዘረዝራሉ።
- እነዚህ የምግብ አይነቶች ለሰውነታችን የሚሰጡትን ጥቅም ይገልጻሉ።
- በእነዚህ የምግብ አይነቶች እጥረት የሚመጡ በሽታዎችን ለይተው ይገልጻሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች ስለ አስፈላጊ ንጥረ ምግቦች ይማራሉ። ተማሪዎች በምግብ ውስጥ የሚገኙትን እንደ ካርቦሃይድሬቶች፣ ፕሮቲኖች፣ ስቦች፣ ቫይታሚኖች፣ ማዕድናት እና ውሃ ያሉትን ንጥረ ምግቦች እንድንገነዘቡ ይረዳቸዋል። የዚህ ርዕስ ትምህርት ለተማሪዎች በሚቀጥሉት ክፍሎች ውስጥ ለሚማሩት ትምህርት መሠረት ይሆናቸዋል።

3. ቅድመ ዝግጅት

መምህራን ወደ ክፍል ከመግባታቸው በፊት ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድን ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ ተማሪዎች የትምህርቱን ይዘት በደንብ እንዲገነዘቡ ለዚህ ርዕስ የሚያስፈልጉትን ነገሮች ሁሉ በደንብ ማዘጋጀት በጣም ወሳኝ ነው።

የራስን ዕውቀትና ግንዛቤን ለማዳበር የተለያዩ ዋቢ መጽሐፍትን በማንበብ ራስን ማብቃት አስፈላጊ ነው። ይህን አርዕስት ለማስተማር ትምህርት መርጃ መሳሪያዎች የተለያዩ ተጨባጭ ምግቦችንና የተለያዩ ንጥረ ምግቦችን የሚያሳዩ ሥዕሎችንና ፖስተሮችን መጠቀም ይቻላል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

መምህራን ማስተማር ከመጀመራቸው በፊት አስፈላጊውን ዝግጅት ማድረግ ያስፈልጋል። ዝግጅቱ ከተጠናቀቀ በኋላ ትምህርቱን ከመጀመር በፊት ተማሪዎችን ማነሳሳትና ማነቃነቅ አስፈላጊ ነው።

ለምሳሌ፣ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መጠየቅ ይቻላል።

ሀ/ ሰው ያለ ምግብ መኖር ይችላል?

ለ/ ሰው ምግብ ሳይበላ ለብዙ ቀናት መቆየት ይችላል?

ተማሪዎች ለነዚህ ጥያቄዎች የመሳሳቸውን መልስ ከሰጡ በኋላ ሰው ያለ ምግብ መኖር እንደማይችል እንዲሁም ሰው ያለ ምግብ ለተወሰነ ቀናት ብቻ መቆየት እንደሚችል መንገር አለብህ/አለቢሽ። በማቀጠል ከመማር መስተማር ዘዴዎች ውስጥ እንደና ፕራምድ ዘዴ፣ ቡዜ ዘዴ፣ ጥያቄና መልስ አንዱን መጠቀም ይቻላል። ተማሪዎች በሚወያዩበትና ሀሳብ በሚለዋወጡበት ጊዜ መከታተልና ማስተካከያ በሚያስፈልግበት ማስተካከያና ግብረ መልስ እየሰጡ መሄድ ወሳኝ ነው። ተማሪዎች በሰጡት ገለፃ ላይ አስፈላጊውን ማብራሪያ መስጠት አስፈላጊ ነው።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታ እንድያዳብሩ ማበረታታት

ልዩ ክህሎት ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ከክፍሉ ውስጥ በርዕሱ ትምህርት ላይ ልዩ ሀሳብና ጥልቅ ትንታኔ ማቅረብ የሚችሉትን ማበረታታት አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- ስለ ንጥረ ምግብ የሚያሳይ እና ከትምህርቱ አላማና ይዘት ጋር ተያያዥነት ያለቸውን ስዕሎች፣ ፎቶዎችና፣ ፖስተሮችን በመጠቀም ተማሪዎቹ በትምህርቱ ይዘት ላይ ያገኙትን ግንዛቤ እንዲገልጹ ማድረግ።
- ተማሪዎች ውይይትን፣ ጥያቄዎችን፣ ተግባራትን፣ የቤት ስራ እና የተለያዩ ፕሮጀክቶችን በግል ወይም በቡድን እንዲሰሩ ማድረግ።
- የተማሪዎችን ገለጻ መመልከት
- የተማሪዎችን ውጤት እየመዘገቡ መሄድ
- ለተማሪዎች ውጤት ግብረ መልስ መስጠት

የተግባራት መልሶች

ተግባር 1.2

1. የካርቦሃይድሬቶች፣ ፕሮቲኖች፣ ስሶች፣ ቫይታሚኖች እና ማዕድናት ጥቅም

- ካርቦሃይድሬቶች ለሰውነታችን የጉልበት ምንጭ ናቸው።
- ፕሮቲኖች ለሰውነታችን ግንባታ የሚያስፈልጉ ንጥረ ምግቦች ናቸው።
- ስሶች እንደ ካርቦሃይድሬቶች ለሰውነታችን ጉልበትን ይሰጣሉ።
- ቫይታሚኖች እና ማዕድናት በሰውነታችን ውስጥ የተለያዩ ተግባራት በትክክል እንዲካሄዱና የተለያዩ በሽታዎችን ለመከላከል ይጠቅማሉ።

2. የውሃ ጥቅም

- ውሃ ምግብን በሰውነታችን ውስጥ ለማጓጓዝ ይጠቅማል።
- ውሃ የሆድ እና የቆዳ ድርቀትን ይከላከላል።
- ውሃ ቆሻሻን ከሰውነታችን ውስጥ በስብ እና በሽንት ወደ ውጪ ለማስወገድ ከፍተኛ ድርሻ አለው።
- ውሃ የሰውነታችንን መጠነ ሙቀት ለመቆጣጠር በሰውነታችን ውስጥ የተለያዩ ነገሮችን ለማሟሟት ይረዳል።

1.3 የተመጣጠነ ምግብ

ለዚህ ርዕስ የተሰጠው ክፍለ ጊዜ -----6

1. ሊደረስበት የሚገባ አነስተኛ የመማር ብቃት፤

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የተመጣጠነ ምግብ ጥቅምን ይገልጻሉ፡፡
- የተመጣጠነ ምግብ እጥረት በሰው ጤና ላይ ያለውን ችግር ይለያሉ፡፡

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ተማሪዎች ስለ የተመጣጠነ ምግብ ይማራሉ፡፡ ይህም ስላ የተመጣጠነ ምግብ እና ጥቅማቸው እንድያስተውሉ ይረዳል፡፡ ለማስተማር የተሰጠው የክፍለ ጊዜ ብዛት 6 ነው፡፡ ይህን ርዕስ ለማስተማር እንደ ጥንድ ውይይት፣ የቡድን ውይይት እና ገለጻን መጠቀም ይቻላል፡፡ በዚህ ርዕስ ውስጥ ተማሪዎች ስለ የተመጣጠነ ምግብ ምንነትና የተመጣጠነ ምግብ ጥቅምን እንዲገነዘቡ ያደርጋቸዋል፡፡

3. ቅድመ ዝግጅት

መምህር! ወደ ክፍል ከመግባትህ/ሽ በፊት ዕቅድን ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡ በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ ተማሪዎች የትምህርቱን ይዘት በደንብ እንዲገነዘቡ ለዚህ ርዕስ ትምህርት የሚያስፈልጉትን ሁሉ ማዘጋጀት በጣም አስፈላጊ ነው፡፡ የራስን ዕውቀትና ግንዛቤን ለማዳበር የተለያዩ ዋቢ /ማጣቀሻ/ መጽሐፍትን በማንበብ ራስን ማብቃት አስፈላጊ ነው፡፡ ይህን ርዕስ ለማስተማር ስለ ተመጣጠነ ምግብ የሚያሳዩ የተለያዩ ስዕሎችንና ፖስተሮችን እንደ ትምህርት መርጃ መሣሪያዎችን መጠቀም ይቻላል፡፡

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

የመማር ማስተማር ዘዴ ከመጀመር በፊት አስፈላጊውን ዝግጅት ማከናወን ያስፈልጋል፡፡ ሁሉም ዝግጅት ከተከናወነ በኋላ የክፍለ ጊዜ ትምህርት ከመጀመሩ በፊት ተማሪዎች ለትምህርቱ እንዲነሳሱ ማበረታታት አስፈላጊ ነው፡፡ ለምሳሌ፣ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መጠየቅ ይቻላል፡፡

- ሀ. ሁል ጊዜ ተማሳሳይ የሆነ ምግብ መብላት ጠቃሚ ልሆን ይችላል?
- ለ የተለያዩ የምግብ ዓይነት የያዘ የምግብ ዓይነት በአንድ አካባቢ ማግኘት ይቻላል?

ለነዚህ ጥያቄዎች መልስ እንዲሰጡ ካደረጋች በኋላ ትክክለኛው መልስ በማስጣት ወደ ዕለቱ ትምህርት ይዘት መግባት ይቻላል። በመቀጠል ተማሪዎችን በቡድን በመከፋፈል በተመጣጠነ ምግብ ምንነትና ጥቅሞች ላይ እንዲወያዩ እና ሀሳብ እንዲለዋወጡ ማድረግ። ተማሪዎች በሚወያዩበትና ሀሳብ በሚለዋወጡበት ጊዜ መከታተልና ማስተካከያ በሚያስፈልግበት ቦታ ማስተካከያ እየሰጡ ሃሳባቸውን እየገነቡ መሄድ አስፈላጊ ነው። በያንዳንዱ ተማሪ ሀሳብ ላይ ማብራሪያ መስጠት አስፈላጊ ነው።

5. ልዩ ክህሎት ፈጠራ ያላቸውን ተማሪዎች የበለጠ እንዲያዳብሩ ማገዝ

ልዩ ችሎታ ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና በክፍል ውስጥ በርዕሱ ትምህርት ላይ የተለየ ሀሳብና ጥልቅ ትንተና ማቅረብ የሚችሉ ተማሪዎችን ማበረታታት አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- ስለተመጣጠነ ምግብ የሚያሳዩ ስዕሎች፣ ፎቶዎችና ፖስተሮች አላማቸው ከትምህርቱ ይዘት ጋር ተያያዥነት ያለውን በመጠቀም ተማሪዎች በትምህርት ይዘት ላይ ግንዛቤ አግኝተው እንዲገልፁ ማድረግ።
- ተማሪዎች በውይይት፣ በጥያቄዎች፣ በተግባራት፣ በቤት ስራና የተለያዩ ፕሮጀክቶችን በተናጠል ወይም በቡድን እንዲሰሩ ማድረግ።
- የተማሪዎችን ገለጻ መመልከት
- የተማሪዎችን ውጤት እየመዘገቡ መሄድ
- ለተማሪዎች ውጤት ግብረ መልስ ግንባታ መስጠት

7. የተግባራት መልሶች

ተግባር 1.3

1. ተማሪዎች በመጽሐፋቸው ውስጥ ከተገለጹት የባህል ምግብ አይነቶች ውጪ ሌሎች በአካባቢያቸው የሚገኙትን የባህል ምግቦች ሰዎችን በመጠየቅና እንዴት እንደሚዘጋጅ ጽፈው ለክፍል ተማሪዎች እንዲዘገቡ ማድረግ።
2. ለሰው ልጅ የሚያስፈልግ የተመጣጠነ ምግብ በዕድሜና በእርግዝና ወቅት ላይ በመንተራስ ልዩነት ይኖረዋል። የተመጣጠነ ምግብ ለሁሉም የዕድሜ ክልል ውስጥ ላሉት ሰዎች አስፈላጊ ነው። ይሁን እንጂ ለሕጻናትና ለልጆች ከአዋቂዎች ይበልጥ የተመጣጠነ ምግብ ያስፈልጋቸዋል። ለዕድገት፣ ለሰውነት

መሳልበት፣ ለአእምሮ ብስለት እና እራሳቸውን ከተለያዩ በሽታዎች መጠበቅ እንዲችሉ የተመጣጠነ ምግብ ያስፈልጋቸዋል። በእርግዝና ጊዜ የተመጣጠነ ምግብ በጣም ያስፈልጋል። ለእናቶች እና ለህጻናት ጤና የተመጣጠነ ምግብ በጣም አስፈላጊ ነው።

1.4 የሰው ውስጣዊ አካል ክፍሎች

ለዚህ ርዕስ የተሰጠው ክፍለ ጊዜ ----- 10

3. ሊደረስበት የሚገባ አነስተኛ የመማር ብቃት፤

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የውስጣዊ አካል ክፍሎችን(እምሮ፣ ልብ፣ ሳንባ እና የሥርዓተ እንሽርሽሪት አካላት) የመሳሰሉት የሚገኙበትን ቦታ እና ተግባራቸውን ይገልጻሉ።

4. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ተማሪዎች የተወሰኑ ውስጣዊ የአካል ክፍሎችን (እእምሮ፣ ልብ፣ ሳንባ፣ ኩላሊት፣ ጉበት እና የሥርዓተ እንሽርሽሪት አካላት) የሚገኙበትን ቦታ እና ተግባራቸውን ማወቅ ይህን ርዕስ ወደፊት በሚቀጥለው ክፍል ለሚማሩት መሰረት ይሆናቸዋል።

5. ቅድመ ዝግጅት

መምህሩ/ርቷ ወደ ክፍል ከመግባቱ/ቷ በፊት ዕቅድን ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ ተማሪዎች የትምህርቱን ይዘት በደንብ እንዲገነዘቡ ለዚህ ርዕስ ትምህርት የሚያስፈልጉትን ሁሉ ማዘጋጀት በጣም አስፈላጊ ነው። የራስን ዕውቀትና ግንዛቤን ለማዳበር የተለያዩ ዋቢ/ማጣቀሻ/ መጽሐፍትን በማንበብ ራስን ማብቃት አስፈላጊ ነው። ይህን ርዕስ ለማስተማር የተለያዩ ስዕሎችን፣ ፖስተሮችን እና አእምሮ፣ ልብ፣ ሳንባ፣ ኩላሊት፣ ጉበት እና የሥርዓተ እንሽርሽሪት አካላትን የሚያሳይ ሞዴሎችን መጠቀም ይቻላል።

6. የመማር ማስተማር ዘዴ

የመማር ማስተማር ዘዴ ከመጀመሩ በፊት መምህሩ/ርቷ አሰፈላጊውን ዝግጅት ማከናወን አስፈላጊ ነው። ሁሉም ፕሮግራም ከተከናወነ በኋላ የክፍለ ጊዜ ትምህርት ከመጀመሩ በፊት ተማሪዎች ለትምህርቱ እንዲነሳሱ ማበረታታት አስፈላጊ ነው። ለምሳሌ የሚከተሉትን ጥያቄዎች በመጠየቅ፡፡

ሀ. የሰው ውስጣዊ የአካል ክፍሎች ምን ምን ናቸው

ለ. ተግባራቸውስ

ለነዚህ ጥያቄዎች መልስ እንዲሰጡ ካደረግን በኋላ ወደ ዕለቱ ትምህርት ይዘት መግባት ነው። በመቀጠል ተማሪዎችን በቡድን በመከፋፈል የተወሰኑ የሰው ውስጣዊ የአካል ክፍሎች ላይ እንዲወያዩ እና እርስ በራሳቸው ሀሳብ እንዲለዋወጡ ማድረግ። የተወያዩበትን ነጥቦች ለክፍል እንዲያቀርቡ ማድረግ ይቻላል።

ተማሪዎች በሚወያዩበትና ሀሳብ በሚለዋወጡበት ጊዜ መከታተልና ማስተካከያ በሚያስፈልግበት ቦታ ማስተካከያ እየሰጡ ሃሳባቸውን እየገነቡ መሄድ አስፈላጊ ነው። እያንዳንዱ ተማሪ በሚሰጠው ሀሳብ ላይ ማብራሪያ መስጠት አስፈላጊ ነው።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታ እንድያዳብሩ ማበረታታት፡-

ስለ ሰው ውስጣዊ የአካል ክፍሎችን የሚያሳዩ ስዕሎች፣ ፎቶዎች፣ ፖስተሮች፣ ሞዴሎችና ከትምህርቱ አላማና ይዘት ጋር ተያያዥነት ያለውን በጠመቀም ተማሪዎች የነዚህን አካላት ሞዴል እንድሰሩ እና በትምህርቱ ይዘት ላይ ግንዛቤ አግኝተው የፈጠራ ችሎታቸውን እንዲያዳብሩ ማገዝ እና ማበረታታት አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- ተማሪዎች በውይይት ጥያቄዎች፣ ተግባራት፣ የቤት ስራ እና የተለያዩ ፕሮጀክቶችን በተናጠል ወይም በቡድን እንዲሰሩ ማድረግ።
- የተማሪዎችን ገለጻ መመልከት
- የተማሪዎችን ውጤት እየመዘገቡ መሄድ
- ለተማሪዎች ውጤት ግብረ መልስ መስጠት

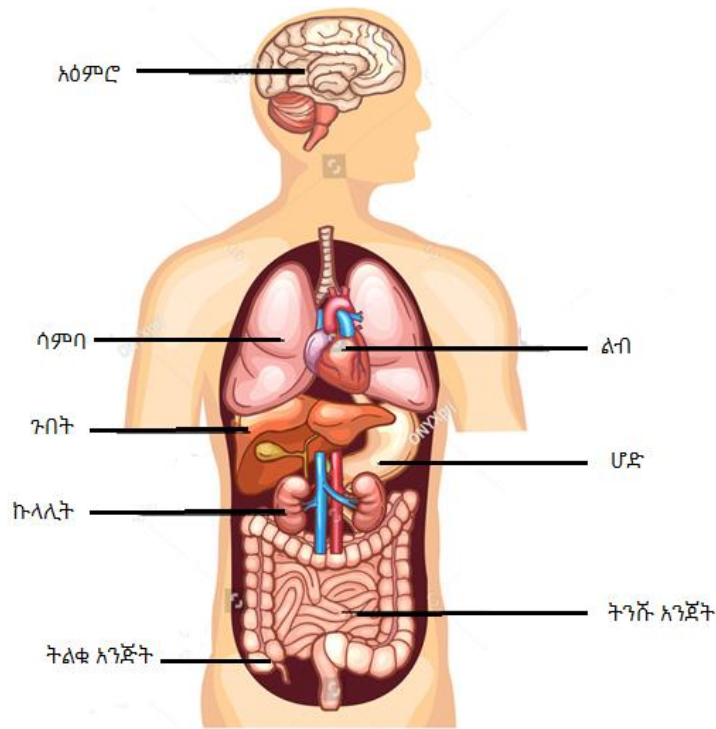
7. የተግባራት መልሶች

ተግባር 1.4

1. በሰውነታችን ውስጥ የሚገኙ ሌሎች ውስጣዊ የአካል ክፍሎችና ተግባራቸው

- የሽንት ፊኛ፣ በክፍት የዳሌ አጥንት ውስጥ የሚገኝ የጡንቻ አካል ነው።
ሽንትን ለማከማቸት ያገለግላል።
- ጣፊያ፣ ጣፊያ በላይኛው የአንጀት ክፍል በግራ አቅጣጫ ይገኛል። በሥርዓተ-እንሽርሽሪት ኢንሱሊንን በማምረት ውስጥ ከፍተኛ ድርሻ አለው።

- የሃሞት ከረጢት፤ በሆድ የላይኛው ክፍል በቀኝ በኩል በጉበት ሥር ይገኛል። የሃሞት ከረጢት ሃሞትን ለማከማቸት ይጠቅማል።
- 2.

1.5 የቁስ አካል አካላዊና ኬሚካላዊ ባህሪያት

በዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠው ክፍል ጊዜ ----- 9

1. ሊደረስበት የሚገባ አነስተኛ የመማር ብቃት፤

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የቁስ አካል አካላዊና ኬሚካላዊ ባህሪያትን ይገልጻሉ።
- የቁስ አካል ባህሪያት ለምሳሌ፤ እፍጋት፣ ነጥብ ፍሌት፣ ነጥብ ቅልጠት፣ ነጥብ እርገት፣ የወረቀት መቃጠል፣ የነገር መበስበስ እና የብረት ማዛግ አካላዊና ኬሚካላዊ ባህር መሆኑን ይለያሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ተማሪዎች የቁስ አካል አካላዊና ኬሚካላዊ ባህሪያትን ይማራሉ። እንዲሁም፤ በነገሮች መካከል የሚካሄድ የሁኔታዎችን ለውጦች ይማራሉ። በሦስተኛ ክፍል የተማሩት አካላዊና ኬሚካላዊ ለውጦች ጋር በመደያዝ መግለጽ ይቻላል።

3. ቅድመ ዝግጅት

መምህሩ/ርቷ ክፍል ከመግባቱ/ቷ በፊት ለሁሉም የትምህርት ክፍል ጊዜ የትምህርት ዕቅድ በደንብ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በዚህ ርዕስ ላይ በቂ ግንዛቤ ለማግኘት ለዚህ ደረጃ የተዘጋጁ የማጣቀሻ መጽሐፍትን በማንበብ ግንዛቤ ማዳበር

- አካላዊና ኬሚካላዊ ባህሪያትን የሚያሳይ ሠንጠረዥን ማዘጋጀትና
- አካላዊና ኬሚካላዊ ባህሪያትን የሚያሳዩ ቀላል ሙከራ ለመስራት የሚያስፈልጉ ነገሮችን ማዘጋጀት

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ማስተማር ከመጀመሩ በፊት አስፈላጊውን ዝግጅት ማድረግ ያስፈልጋል። ሁሉም ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ አንድ በአንድ ትምህርቱ ሳይጀመር በተማሪዎች ውስጥ የተነሳሽነት ስሜት በመፍጠር ማነቃነቅ አስፈላጊ ነው።

በአካባቢ/ሽ የሚገኙ ነገሮች የተለያዩ ቅርጾች፣ መጠን፣ ቀለሞችና ሽታዎች አላቸው። ሁሉም በአንድ ነገር ይመሳሰላሉ። ሁላቸውም የቁስ አካል አይነት መሆናቸውን አስገንዝቡ። ማንኛውም ቦታ መያዝ የሚችልና መጠነቁስ ያለው ነገር ሁሉ ቁስ አካል እንደሆነ እንዲገነዘቡ አድርጉ።

የአንድን ነገር ባህሪ ከሌላ ነገር ለይቶ ለማወቅ የሚረዳ መሆኑ የተለያዩ ምሳሌዎችን በመጠቀም ግለጹላቸው፤ ለምሳሌ የውሃ ባህሪና የሃይድሮጂን ባህሪ የተለያዩ ነው። ውሃ ቀለም አልባ፣ ሽታ አልባ፣ በተለያዩ ሁኔታ የሚገኝ መሆኑ ከውሃ ባህሪያት ውስጥ ጥቂቶቹ መሆናቸውንና ሃይድሮጂን በጋስ ሁኔታ የሚገኝ ነገር መሆኑን አስገንዝቡ። በተጨማሪም በአካባቢያቸው በሚገኙ ነገሮችን በመጠቀም እንደ ቀለም ሽታ ጥንካሬና የመሳሰሉት ባህሪያት በመጠቀም መለየት እንዲችሉ ምሩአቸው። የነገሮች ባህሪያት አካላዊ ባህሪያትና ኬሚካላዊ ባህሪያት በመባል በሁለት ትላልቅ ምድቦች የሚመደቡ መሆናቸውን አስገንዝቡ።

የቁስ አካል አካላዊ ባህሪያት

የነገሮች አካላዊ ባህሪያት የነገሩ ምንነት ምንዘሮቹ ሳይለወጡ መታየት የሚችሉ ባህሪያት እንደ ቀለም፣ ሽታ፣ እፍጋት፣ ነጥብ ቅልጠት፣ ነጥብ ፍሌት፣ ጠጣርነት፣ ጥንካሬ፣ ልሰላሴና የመሳሰሉት መሆናቸውን አስገንዝቡ።

በአካባቢያቸው የሚገኙ ነገሮችን በመጎብኘትና በመመልከት የቁስ አካልን ባህሪያት እንደ ቀለም፣ ሽታና እፍጋት እንዲለዩ ያድርጉ።

የቁስ አካል ኬሚካላዊ ባህሪያት

ኬሚካላዊ ባህሪያት የአንድ ነገር ይዘት ወይም ምንነት ሲለወጥ የሚታይ የባህሪያት ለውጥ መሆኑን እንዲገነዘቡ አድርጉ። ኬሚካላዊ ባህሪያት እንደ የመቃጠል ችሎታ፣ መመረዝ፣ መበስበስ፣ የብረት መዛግና የመሳሰሉትን የሚያካትት መሆኑን በምሳሌ በመታገዝ አስገንዝቡ።

ለምሳሌ የወረቀት መቃጠል/መንደድ፣ የብረቶች በእርጥበት ውስጥ የመዛግ ችሎታና የመሳሰሉት መሆናቸውን ቀላላ ሙከራዎች እንዲሰሩና እንዲገነዘቡ ማድረግ።

5. ተማሪዎች ልዩ ችሎታና ፈጠራ እንዲያዳብሩ መርዳት

ልዩ ችሎታ ያላቸውን ተማሪዎች ለማውጣትና በክፍል ውስጥ ያሉ ሌሎች ተማሪዎችን ለማበረታታት ከአካላዊና ኬሚካላዊ ባህሪያት ላይ ቀላል ሙከራ ሰርተው ለክፍል እንዲያሳዩ አበረታቱ። ለክፍላቸው ተማሪዎች ሙከራ ያቀረቡትን ማበረታታት አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- ተማሪዎች የነገሮችን መጠነ ቁስና ይዘት ሲለኩ በመከታተልና በመምራት መመዘን።
- ተማሪዎች በቡድን በመሆን ስለ ቁስ አካል ባህሪያት ላይ እንዲወያዩና እንዲገልጹ በማድረግና ተከታትሎ መመዘን።
- ተማሪዎች በቤተ ሙከራ (ወይም ክፍል) ውስጥ ሻማ በማቅለጥና ወረቀት በማቃጠል አካላዊና ኬሚካላዊ ለውጦችን መለየታቸውን ማረጋገጥ።

7. የተግባራት መልስ

ሙከራ 1.1

ተማሪዎችን በቡድን በመክፈል የተሰጠውን ሙከራ ቅደም ተከተሉን ጠብቀው እንዲሰሩ በመከታተል እርዳታቸው። መጠነ ቁስና ይዘት ከለኩ በኋላ ያገኙትን መልስ በማየት የሰሩት ተግባር ትክክል ከሆነ ማበረታታትና ትክክል ካልሆነ ደግሞ አቅጣጫ በማሳየት በድጋሚ እንዲሰሩ ያድርጉ።

ተግባር 1.5

ነገሮች	የሚለዩበት አካላዊ ባህሪያ
የምግብ ጨውና ስኳር	ጣዕም
ውሃና ዘይት	እፍጋት
የዕጽዋት አበባና ደቃቅ ከሰል	ቀለም
በረዶና ፈሳሽ ውሃ	ነጥብ ቅልጠትና ነጥብ ፍሌት
ውሃና አልኮል	ሽታ

ተግባር 1.6

1. ተማሪዎች ሚስማርን ውሃ ውስጥ በመንከር ያዩትን ለውጥ ሪፖርት እንዲያደርጉ ይደረግ። ተማሪዎች የተካሄደውን ለውጥ ሪፖርት ካደረጉ በኋላ ይህ የመጣው ለውጥ ሚስማር መዛገ ኬሚካላዊ ለውጥ መሆኑን አስገንዝቡ።
2. ተማሪዎችን በትናንሽ ቡድን በማደራጀት ይህንን ተግባር እንዲሰሩ እርዳታላቸው። ከእነኛ ወረቀቶች ውስጥ የተቀደደው አካላዊ ለውጥ ሲሆን የተቃጠለው ደግሞ ኬሚካላዊ ለውጥ መሆኑን ተማሪዎችን አስገንዝቡ።
ማሳሰቢያ: ወረቀት ሲያቃጥሉ በጥንቃቄ እንዲሰሩ አድርጉ።
3. ሻማ ሲቃጠል ከመሃል የሚቃጠለው ነገር ኬሚካላዊ ለውጥ ሲሆን ፈሳሽ ነገር የሚፈጥረው ቅልጠት ግን አካላዊ ለውጥ ነው።
በአጠቃላይ የነገሮች መቃጠልና መበስበስ ኬሚካላዊ ለውጥ ሲሆን የነገሮች መቀዳደድና መቅለጥ አካላዊ ለውጥ ነው።

1.6 የጥላ መፈጠር

የጥላ ፍቺ

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠው ክፍለ ጊዜ -----4

1. ሊደረስበት የሚገባ አነስተኛ የመማር ብቃት

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- ጥላ ምን እንደሆነ ይገልጻሉ።
- ጥላ እንዴት እንደሚፈጠር ይናገራሉ።
- በጥላ አፈጣጠር እና በብርሃን ምንጭ መካከል ያለው ግንኙነት ይለያሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

ይህ ንዑስ ርዕስ የጥላ አፈጣጠር ላይ ያተኩራል። ጥላ እንዲፈጠር የብርሃን ምንጭ መኖር እንዳለበት ያስገነዝባል። በሚፈጠረው ጥላ ሁኔታና የብርሃን ምንጭ መካከል ያለውንም ግንኙነት ይማራሉ።

3. ቅድመ ዝግጅት

የዚህን ርዕስ ትምህርት ከመጀመርህ/ሽ በፊት መጀመሪያ በቂ ዝግጅት ማድረግ በጣም አስፈላጊ ነው። ለዚህ ትምህርት ክፍል ጊዜ ጥልቀት ያለው የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት ነው። የጥላ ፍቺ የሚለውን ርዕስ ለማስተማር በመጀመሪያ መምህሩ/ቷ በሚገባ እራሱን/ሷን ማዘጋጀት ይኖርባቸዋል። ይህን ለማድረግም ከዚህ ርዕስ ጋር የተያያዙ ነጥቦችን የተማሪዎች መጽሐፍና በተጨማሪም ሌሎች የማጣቀሻ መጽሐፍትን በማንበብ ራስን ማዘጋጀት ወሳኝ ነው። ይህንን ርዕስ ለማስተማር ከጥላ ጋር የሚሄድ የትምህርት መርጃ መሳሪያ በአካባቢህ/ሽ ከሚገኙ ነገሮች መዘጋጀት ያስፈልጋል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ማስተማር ሳይጀመር መምህሩ/ርቷ አስፈላጊውን ዝግጅት ማድረግ አስፈላጊ ነው። ሁሉም ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ ትምህርት ከመጀመሩ በፊት የተማሪዎችን ፍላጎት ለማነሳሳት፤

- በጨለማ ውስጥ ጥላህን መያዝ ትችላለህ? ለምን?
- ቀን ስቲሄድ ያንተ ጥላ ለምን ይከተለሃል? በማለት ጥያቄ መጠየቅ ይቻላል። የመሰላቸውን ከመለሱ በኋላ ጥላ ለማፈጠር የብርሃ ምንጭ እንደሚያስፈልግ ማስረዳት ያስፈልጋል። ይህን ርዕስ ለማስተማር የሙከራ፣ የማሳያት እና የጥያቄና መልስ ዘዴን መጠቀም ይቻላል።

ለምሳሌ፤ የጥላን ፊቺ እና ጸባይን ለማስተማር የሙከራ ዘዴ መጠቀም ይቻላል። ይህንን ዘዴ ሥራ ላይ ለማወል ሻማ እና ክብሪትን በመጠቀም ክፍል ውስጥ ሻማውን ማብራት። ከዚያ በኋላ በተለያዩ ጊዜ የተለያዩ ነገሮችን እንደ እስክራብቶና ደብተር ያሉትን በሚባሉ ሻማ ፍት ለፍት በማቅረብ እና በማራቁ ለተማሪዎች በማሳየት የሚፈጠረው ጥላ የሚያሳየውን ልዩነት እንዲረዱ ማድረግ። ከዚህ ሙከራ የብርሃን ምንጭ በሌለበት ጥላ እንዳማይፈጠር እና አንድ ነገር ወደ ብርሃን እየቀረበ እና እየራቀ ስሄድ የጥላው ርዝማት እየተቀየረ መሄዱን ማስጨበጥ ይቻላል። እንደተጨማሪ ምሳሌ

ጧት ፀሐይ ስትወጣ እና ቀን የሚፋጠረውን ጥላቸውን በማነጻጸር ሐሳብ እንድሰጡ በማድረግ እና ግንዛቤ እንድያገኙ ማድረግ ይቻላል። በሁሉም ህደት ውስጥ በራሳቸው ትክክለኛ መልስ ላይ እንድደርሱ አድርግ/ጊ።

5. ተማሪዎች ልዩ ችሎታና ፈጠራ እንዲያዳብሩ መርዳት

ተማሪዎች ቀላል በሆነ መንገድ ስለ ጥላ ሊያስገነዝቡ የሚችሉ ነገር እንዲፈጥሩ በማነሳሳት ልዩ ፈጠራ የሰሩ ተማሪዎችን ማበረታታት አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- ተማሪዎች ጥላቸውን በማየት ጥላ እንዴት እንደሚፈጠር እንዲያውቁና እንዲገልጹ በማድረግ ተከታታይ መመዘን
- ተማሪዎች መልስ የሚሰጡበትን ሁኔታ መከታተል
- የተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተማሪዎች በሚሰሩበት ጊዜ መከታተል
- ተማሪዎች ተጨባጭ ተግባራትን በሚሰሩበት ጊዜ መከታተል፤ መምራትና መርዳት
- የተማሪዎችን አፈፃፀም እየመዘገቡ መሄድ
- ለተማሪዎች አፈጻጸም የማጠናከሪያ ግብረ መለስ መስጠት

የብርሃን ጉዞ

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠው ክፍለ ጊዜ ---3

1. ተማሪዎች ቢያንስ ሊደርሱበት የሚገባ ይመማር ብቃት

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- ብርሃን በምን ሁኔታ እንደሚጓዝ ይገልጻሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

ብርሃን ከምንጩ በመነሳት በቀጥታ መስመር በመጓዝ እኛ ዘንድ ይደርሳል። ጧት ፀሐይ በምትወጣበት ጊዜ በቤት ቀዳዳ ውስጥ የሚታየው የብርሃን ጮራ የብርሃን ጨረር ይባላል። ብርሃን በከፍተኛ ፍጥነት ስለሚጓዝ በአንድ ሴኮንድ ውስጥ 300000 ኪሎ ሜትር ይጓዛል።

3. ቅድመ ዝግጅት

የዚህን ርዕስ ትምህርት ከመጀመርያ/ሽ በፊት በቂ ዝግጅት ማድረግ በጣም አስፈላጊ ነው። ለዚህ የትምህርት ክፍለ ጊዜ ጥልቀት ያለው የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት ነው።

የብርሃን ጉዞን ርዕስ ለማስተማር መጀመሪያ መምህራ/ርቷ በሚገባ እራሱን/ሷን ማዘጋጀት ይኖርባቸዋል። ይህን ለማድረግም ከዚህ ርዕስ ጋር የተያያዙ መረጃና ነጥቦችን የተማሪዎች መጽሐፍና በተጨማሪም ሌሎች የማጣቀሻ መጽሐፍት በማንበብ ራስን ማዘጋጀት ነው።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ማስተማር ሳይጀመር መምህራ/ርቷ አስፈላጊውን ዝግጅት ማጠናቀቅ አስፈላጊ ነው። ሁሉም ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ ትምህርት ከመጀመሩ በፊት ተማሪዎችን ማነሳሳት ያስፈልጋል።

ብርሃን በቀጥታ መስመር እንደሚሄድ ለማስተማር የሙካራ ዘዴን መጠቀም ይቻላል። ይህንን ሙካራ ለማስራት ሻማ፣ ክብርት እና ዚርጊ ካርቶን ያስፈልጋል። በካርቶኑ መሃካል ትንሽ ቃዳዳ በማፍጠር ብርሃ ውስጡ እንድያልፍ አድርግ/ጊ። የተፈጠረው የቃዳዳው ቅርጺ በማቀያየር የብርሃኑ ጨራር የቀዳዳው ቅርጺ እንደሚመስል ማሳየት። ከዚህ ሙካራ ብርሃን በቀጥታ መስመር እንደሚጓዝ መገንዘብ ይቻላል።

5. ተማሪዎች ልዩ ችሎታና ፈጠራ እንዲያዳብሩ መርዳት

ተማሪዎች የብርሃን ጉዞን ቀላል በሆነ መንገድ ሊያስገነዝቡ የሚችሉ ነገር እንዲፈጥሩ በማድረግ ልዩ ፈጠራ ለሰሩ ተማሪዎች ማነቃነቅ አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- ተማሪዎች በብርሃን ጉዞ ላይ እንዲወያዩና ገለፃ እንዲያደርጉ መርዳትና መከታታል።
- ተማሪዎች መልስ የሚሰጡበትን ሁኔታ መከታተል
- የተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተማሪዎች በሚሰሩበት ጊዜ መከታተል
- ተማሪዎች ተጨባጭ ተግባራትን በሚሰሩበት ጊዜ መምራትና መከታታል
- የተማሪዎችን አፈጻጸም እየመዘገቡ መሄድ
- ለተማሪዎች አፈጻጸም ግብረ መልስ መስጠት

7. የተግባር መልስ

ተግባር 1.7

ተማሪዎች ይህንን ተግባር በቤታቸው ውስጥ በጥንቃቄ እንዲሰሩ ያድርጉ። የጎበኙትን ነገር እንዲገልፁ ካደረጋችሁ በኋላ የሚፈጠረው ነገር ጥላ መሆኑን አስገንዝቡ። አንድ ነገር ወደ ብርሃን ከተጠጋ ጥላው የሚተልቅ ሲሆን ከብርሃን ከራቀ ግን ጥላ ማነሱን አስገንዝቡ።

የምዕራፍ 1 የመልመጃ ጥያቄዎች መልስ

I. እውነት ሐሰት

- 1. እውነት 2. እውነት 3. እውነት 4. እውነት

II. ምርጫ

1. መ	7. መ	13.ሀ
2. ለ	8. ለ	14.ለ
3. ሐ	9. ሀ	15.ለ
4. መ	10.ሀ	16.ሐ
5. ለ	11.ሐ	
6. ሐ	12.መ	

ምዕራፍ ሁለት የክልላችን መገኛ

ለዚህ ምዕራፍ ትምህርት የተመደበ ክፍለ ጊዜ -----34

የምዕራፉ የመማር ውጤቶች፤

በዚህ ምዕራፍ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የክልል ምንነትን ያውቃሉ፤
- አቅጣጫን የመለየት ክህሎት ያዳብራሉ፤
- ካርታ ቦታን ለማሳየት የሚረዳ መሆኑን ይረዳሉ፤
- ፍጹማዊ መገኛና አንጻራዊ መገኛ ለምን እንደሚጠቅሙ ያውቃሉ፤
- የኬንትሮስና የኬክሮስ መስመሮችን በመጠቀም የአንድን ነገር መገኛ እንዴት እንደምናመለክቱ ያውቃሉ፤
- የካርታን አጠቃቀም ያውቃሉ፤
- የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎችን ያውቃሉ፤
- መገኛ፣ ርቀትና አቅጣጫን በማጠቀም የተለያዩ የኦሮሚያ ክልል ቦታዎችን መሳያት ይችላሉ፤

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ተማሪዎች ስለ ኦሮሚያ ክልል መገኛ፣ የካርታ ፅንሰ ሀሳብ፣ የአንጻራዊና የፍጹማዊ መገኛ ፅንሰ ሀሳብ፣ የኦሮሚያ ክልል አንጻራዊና ፍጹማዊ መገኛ፣ የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎች መገኛ፣ የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎች መገኛ ርቀትና አቅጣጫን ይማራሉ። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ያዳበሩትን ዕውቀት በመጠቀም የአትዮጵያ ክልሎች መገኛ እና የሌላ ሀገሮች መገኛን መናገር እንድለማመዱ ያግዛል።

2.1 የኦሮሚያ ክልል መገኛ

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ-----2

1. ሊደረስበት የሚገባ አነስተኛ የመማር ብቃት

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የኦሮሚያ ክልል ምንነትን ይገልጻሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

ተማሪዎች በዚህ ርዕስ ትምህርት ውስጥ ክልል ማለት ምን ማለት እንደሆነና ክልላችን ኦሮሚያ መሆኑን እንዲሁም፤ ክልል ዞኖችን በውስጡ የሚያቅፍና በተለያዩ ሁኔታዎች ላይ ተመሥርቶ ሊዋቀር እንደሚችል ይማራሉ። ይህን ርዕስ ለማስተማር የሚከተሉትን የመማር ማስተማር ዘዴዎችን መጠቀም ይቻላል። እነርሱም፤ ውይይት፣ በጥንድ መነጋገር፣ ጥያቄና መልስ፣ ማሳየት፣ ፕራሚድና ባዝን መጠቀም ይቻላል።

3. ቅድመ ዝግጅት

የመጀመሪያ ዝግጅት በቂ ግንዛቤ ለመፍጠር የተለያዩ የማጣቀሻ መጽሐፍትን ማንበብ፣ ዕለታዊ የትምህርት እቅድ ማውጣት፣ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች እንደ ካርታና ሌሎችንም አስቦበት ማዘጋጀት ያስፈልጋል። እንዲሁም እንደ ሁኔታው ይህን ርዕስ ለማስተማር እና ተጨባጭ ለማድረግ የሚያስችሉ ሌሎችንም መርጃ መሳሪያዎች በማጠቀም ስራ ላይ እንድውል ማድረግ ነው።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ይህን ርዕስ ለማስተማር የፕራሚድ የማስተማሪያ ዘዴን መጠቀም ይቻላል። ይህንን ሥራ ላይ ለማዋል፡

- መጀመሪያ በክፍል ውስጥ የሚገኙ ተማሪዎችን በጥንድ በመስቀመጥ ክልል ማለት ምን እንደሆነ፣ እንደዚሁም፣ የኦሮሚያ ክልል ስንል ምን ማለታቸውን እንደሆነ እንዲወያዩ ማድረግ።
- በጥንድ የተወያዩ ተማሪዎች በአንድ ሃሳቢ ላይ ከደረሱ በኋላ ሁለት ሁለት ጥንዶች አንድ ላይ በማቀላቀል አራት አባል ያለው ጥንድ በማፍጠራ እንድወያዩ አድርግ/ጊ።
- በማቀጠልም በተማሳሳይ መልክ አራት አባል ያለው ሁለት ጥንዶችን በማቀላቀል ስምንት አባል ያለው ጥንድን በማፍጠር እንድወያዩ አድርግ/ጊ።
- እስከ መጨረሻው ጥንዶችን በመቀላቀል በክፍል ውስጥ ያሉ ተማሪዎችን ያካተተ ቡድን እንድወያዩ በመድረግ የተስማሙበትን ሐሳቢ እንዲያቀርቡ አድርግ/ጊ።
- በዚህ ውይይት ውስጥ ተማሪዎችን መከታተል፣ በመጨረሻ ተማሪዎች የሰጡትን መልስ መሰረት በማድረግ በሦስተኛ ክፍል የአካባቢ ሳይንስ የተማሩትን ስለ ዞኖቻቸውና ጎረቤት ዞኖቻቸው የተረዱትንና ዞኖች አንድ ላይ ክልል እንደሚፈጥሩና የኦሮሚያ ዞኖችን የሚያሳይ ቃላል ካርታ ክፍል ውስጥ በማምጣት እንዲያስታውሱ አድራግ/ጊ።

በተጨማሪም ካላይ የተሰጡትን የማስተማሪያ ዘዴዎች በሚያመች ሁኔታ መጠቀም ይቻላል።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታ እንድያዳብሩ ማበረታታት

ልዩ ክህሎት ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ከክፍሉ ውስጥ በዚህ ርዕስ ላይ ልዩ ሀሳብና ጥልቅ እውቀት ማቅረብ የሚችሉትን ማበረታታት አስፈላጊ ነው። እንደዚሁም ተማሪዎች የአሮሚያ ዞኖች እና አሮሚያን የሚያዋስኑ ዞኖችን የያዘ ካርታ በማስራት ለተማሪዎች እንድያቀርቡ መነሳሰት።

6. ተከታታይ ምዘና

- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ ለመገምገም ለተጠየቁት ጥያቄዎች የሰጡትን መልስ መከታተል።
- በቀረቡት ምክክርና ተግባር ላይ የተማሪዎችን ተሳትፎ በመፈተሽ ማበረታታት፡
- የተማሪዎችን ገለፃ በትክክል በማየትና በማዳመጥ ሃሳባቸውን አዳብሩላቸው።
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያላቸውን ውጤት መዝግቡላቸው።
- በመጨረሻም ማጠቃለያና ገንቢ ግብረ ሀሳብ ስጧቸው።

7. መልስ

የግንዛቤ ጥያቄ መልስ
ተማሪዎች የሚኖሩበትን ዞን መናገር ይችላሉ። የዞኖቻቸውን መገኛ በአንጻራዊ ወይም በፍጹማዊ መልክ መግለጽ ይችላሉ። ሐሳባቸውን ከገለጹ ቦታ ማሞከራቸውን በማበረታታት ማስተካከያ ይሰጣቸው።

2.2 የካርታ ፅንሰ ሀሳብ

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ -----2

1. ሊደረስበት የሚገባ አነስተኛ የመማር ብቃት፤

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የካርታን ምንነት ይገልጻሉ።
- በካርታ ምንነት ውስጥ የካርታ አይነቶችንና ጥቅሞችን ይለያሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

የካርታ ጽንሰ ሀሳብ በዚህ ምዕራፍ ካሉት ነጥቦች ውስጥ አንዱ ሲሆን፣ ተማሪዎች ስለካርታ ምንነት፣ የካርታ አይነቶችና የካርታ ጥቅሞችን ይማራሉ።

3. ቅድመ ዝግጅት

ይህን ርዕስ ለማስተማር መጀመሪያ ዝግጅት ማድረግ አስፈላጊ ነው። ለዚህም በቂ ግንዛቤ ለማግኘት ስለ ካርታ ፅንሰ ሀሳብ ለማስተማር የሚያገለግሉ ማጣቀሻ (ዋቢ) መጽሐፍትን ማንበብ፣ የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት፣ እንደ ካርታ ያሉትንና ሌሎች የትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ማዘጋጀት ያስፈልጋል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ይህን ርዕስ ለማስተማር የማሳያ ዘዴን መጠቀም ይቻላል። ይህንን ዘዴ ሥራ ላይ ለማዋል የተለያዩ ክልሎችን ማሳያት የሚችል የእትዮጵያ ካርታን በመጠቀም በመሬት ላይ በዓይኖችን ማየት የማንችለውን በካርታ ላይ ማያት እንደምንችል ማሳያት ይቻላል። ክልሎችን ብቻ ማሳያት ሳይሆን ወንዞች፣ ተራሮች፣ ጫካዎች እና የመሳሰሉትን መገኛቸውን በካርታ ማሳያት እንደሚቻል ማንገር ነው።

በአጠቃላይ ካርታ በወረቀት ወይም ዝርግ በሆነ ነገር ላይ የመሬትን አካል በከፊል ወይም በሙሉ ከሰማይ እንደሚታይ ተደርጎ በጣም በማሳኘት ምልክቶችንና ወኪላቸውን በመጠቀም የተመረጡ ነገሮችን ብቻ ቀላል በሆነ መንገድ በማንሳት የሚያሳይ ነው።

የካርታ አይነቶችን ለማስተማር የማነጻጸር ዘዴን መጠቀም ይቻላል። በዚህ ዘዴ ለማስተማር በኦሮሚያ ውስጥ ያሉትን ተራራዎች የሚገልጽ ካርታ እና በኦሮሚያ ክልል ውስጥ የሚገኙ ዞኖችን የሚገልጽ ካርታ አዘጋጁ። ከዚያም በኋላ ሁለቱን ካርታዎች ክፍል ውስጥ ለተማሪዎች በማሳያት በልዩነታቸው ላይ ሀሳብ እንዲሰጡ ማድረግ።

በፊዚካል ካርታ ላይ በክልላቸው የሚገኙትን የተፈጥሮ ነገሮች እንዲለዩና ካርታ ላይ ከሚታዩት ጋር በማነጻጸር እንዲገነዘቡ አግዟቸው። ለምሳሌ፣ የመሬት አቀማመጥ እንደ ዝቅተኛ (ከፍተኛ) ቦታዎች፣ ወንዞች፣ ስምጥ ሸለቆ እና የመሳሰሉት ምልክቶች፣ ወክሎችና በቀለም የሚታዩ ናቸው። በፖለቲካዊ ካርታ ላይ ደግሞ የተፈጥሮ ያልሆኑትን ነገሮች ከሰው ልጅ ድርጊት ጋር ግንኙነት ያላቸውን እንዲለዩ አግዟቸው። በመቀጠል ተማሪዎች የሰጡትን መልስ ክፍል ውስጥ ባመጣችሁት ካርታ ወይም ጥቁር ሰሌዳ ላይ ባነሳችሁት ጋር በማነጻጸር እንዲያዩ አድርጓቸው።

የሁለቱን አይነት ካርታዎች በዚህ አይነት ሁኔታ መለየታቸውን ካረጋግጣችሁ በኋላ የካርታን ጥቅም በመጀመሪያ ራሳቸው እንዲዘረዝሩ የቡድን ወይይት እንዲያደርጉ

ጋብሟቸው። ከውይይት በኋላ ሀሳባቸውን በመቀበል በመጽሐፋቸው ላይ ከቀረበው ጋር እንዲያነጻጽሩ ገለፃ አድርጉላቸው።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታ እንድያዳብሩ ማበረታታት

ልዩ ክህሎት ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ከክፍሉ ውስጥ በዚህ ርዕስ ላይ ልዩ ሀሳብና ጥልቅ እውቀት ማቅረብ የሚችሉትን ማበረታታት አስፈላጊ ነው። በተጨማሪ የፊዚካል ካርታ እና የፖለቲካዊ ካርታ በማንሳት ለተማሪዎች ክፍል ውስጥ እንዲያሳዩ እና ጥቅማቸውን እንዲገልጹ በማድረግ ማበረታታት ትችላላችሁ።

6. ተከታታይ ምዘና

- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎች ግንዛቤ ለመገምገም ለተጠየቁት ጥያቄዎች የሰጡትን መልስ መከታተል።
- በቀረቡት ውይይትና ተግባራት ላይ የተማሪዎችን ተሳትፎ በመፈተሽ ማበረታታት ነው።
- የተማሪዎችን ገለፃ በትክክል በማየትና በማዳመጥ ሃሳባቸውን አዳብሩላቸው።
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያላቸውን ውጤት መዝግቡላቸው።
- በመጨረሻ ማጠቃለያና ገንቢ ሀሳብ ስጧቸው።

7. የጥያቄዎች መልስ

የግንዛቤ ጥያቄ መልስ(የካርታ ጸንሳ ሀሳብ)

በመሬት ገጽታ ላይ ያሉት ነገሮችን በፊዚካል ካርታ ወይም በፖለቲካ ካርታ መግለጽ ይቻላል።

ተግባር 2.1

ፊዝካላዊ ካርታ የተፈጥሮ ነገሮች የሚያሳይ ሲሆን የፖለቲካ ካርታ ደግሞ በሰው ልጅ ደርጊት ጋር የተያያዘ የወሰን ክልሎች፣ ከተሞችን፣ መንገዶችንና የመሳሰሉትን ያሳያል።

የግንዛቤ ጥያቄ መልስ(የካርታ ጥቅም)

ተማሪዎች አዎ ወይም አይደለም ማለት ይችላሉ። አዎ ካሉ ምሳሌ እንዲሰጡ መድረግ። ሀሳብ ከሰጡ በኋላ ካርታ ለምን እንደምጠቅመን መግለጽ ትችላላችሁ። ለምሳሌ፣ የእንድን ክልል ዞኖችን፣ በአንድ ሃገር ውስጥ የሚገኙ ታራራዎችንና የመሳሰሉትን መግለጽ ይችላሉ።

2.3 የአንጻራዊ መገኛ ፍቺ

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍል ጊዜ -----4

1. የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የአንጻራዊ መገኛ ፍቺን ይሰጣሉ፤
- የአንጻራዊ መገኛ በምን እድሜገለጽ ይለያሉ፡፡

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በአንጻራዊ መገኛ ፍቺ ርዕስ ሥር የአንጻራዊ መገኛን ምንነትና የአንድን ነገር ወይም ቦታ አንጻራዊ መገኛ እንዴት እንደሚገለጽ ይማራሉ፡፡ አንጻራዊ መገኛ ማለት ታዋቂና ቋም ቦታ እንደ መነሻ በመጠቀም አንድ ነገር ወይም ቦታ ከሌላኛው ቦታ በየትኛው አቅጣጫ እና በየትኛው ቦታ እንደሚገኝ የሚንገልጽበት ነው፡፡

3. ቅድመ ዝግጅት

ይህን ርዕስ ለማስተማር መጀመሪያ አስፈላጊ ዝግጅት ማድረግ ይጠበቅባችኋል፡፡ የኢተዮጵያ ክልሎችና ጎረቤት አገሮችን የሚያሳይ ካርታ ቀድሞችሁ ማዘጋጀት ይጠበቅባችኋል፡፡ ሌሎች መርጃ መሳሪያዎችም ካሉ እንደ አስፈላጊነታቸው ልትጠቀሙበት ትችላላችሁ፡፡

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ይህን ርዕስ ለማስተማር የማሳየት ዘዴን ተጠቀሙ፡፡ ይህን ዘዴ ሥራ ላይ ለማዋል አምስት ተማሪዎች ክፍል ውስጥ ፊለፍት እንድወጡ አድርጉአቸው፡፡ ከዚያም በኋላ፣ አረቱን ተማሪዎች በሳሜን፣ በደቡብ፣ በምስራቅ እና በምዕራብ አቅጣጫ እንድቆሙ በማድረግ አምስተኛውን ተማሪ መሃላቸው እንድቆም/ትቆም አድርግ/ሊ፡፡ በማቀጠል በአረቱ አቅጣጫ የቆሙትን ተማሪዎች መሰረት በማድረግ መሃል ያለውን ተማር መገኛ አንዲናገሩ አድርግ/ሊ፡፡ መልስ ስሰጡ ዳር ላይ ያሉትን ተማሪዎችን ስም በማጥራት ከአነሱ በስተግራ ወይም በስተቀኝ ይገኛል ማለት ይችላሉ፡፡

በአጠቃላይ በአንጻራዊ መገኛ አንድ ነገር የሚገኝበትን ቦታ ለማሳየት የሚቻለው በአካባቢው የሚገኝ ነገር ላይ በማሞርኮዝ ነው፡፡

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታ እንድያዳብሩ ማበረታታት

ተማሪዎች ካርታ የማንበብ ክህሎትን በመጠቀም ቦታዎችንና ነገሮችን እንዲለዩ አድርጉ። የተማሪዎች ክህሎትን የበለጠ ለማዳበር ሁሉንም ክልሎችን እና አገራዊ አገራትን የያዘ የኢትዮጵያ ካርታ አንስቶ ክፍል ውስጥ እንድያሳዩ አበረታቱአቸው።

6. ተከታታይ ምዘና

- በዚህ ርዕስ በተሰጡት ጥያቄዎች ተማሪዎች ንቁ ተሳትፎ እንዲኖራቸው ማድረግ ይጠበቅባቸዋል።
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎች ግንዛቤ ክትትል አድርጉ።
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያላቸውን ውጤት መዝግቡላቸው።
- በመጨረሻም ማጠቃለያና ገንቢ ሀሳብ ስጧቸው።

7. የግንዛቤ ጥያቄ መልስ

ዞኖች ወይም ሀገሮች ልሆን ይችላሉ። ተማሪዎች መልስ ከሰጡ በኋላ ትክክለኛውን መልስ ስጥ/ጩ።

2.4 የፍጹማዊ መገኛ ፍቺ

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ -----4

1. ሊደረስበት የሚገባ አነስተኛ የመማር ብቃት፤

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የፍጹማዊ መገኛ ፍቺን ይሰጣሉ፤
- ፍጹማዊ መገኛን እንዴት እንደሚገለጹ ይለማመዳሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች ስለ ፍጹማዊ መገኛ ምንነትና የአንድ ቦታ ወይም የአንድ ነገር ፍጹማዊ መገኛ አገላለፅ ይማራሉ። በዚህ ርዕስ ሥር ስለኬንትሮስና ኬክሮስ መስመሮች ዋና ዋና ነጥቦች ሆኖ ቀርቧል። ምክንያቱም ፍጹማዊ መገኛ በኬንትሮስና በኬክሮስ ሃሳባዊ መስመሮች በድግሪ ካርታ ወይንም ሌል ላይ በማሳየት አንድ ቦታ ወይንም ነገር ወዴት እንደሚገኝ ስለሚገልፅ ነው።

3. ቅድመ ዝግጅት

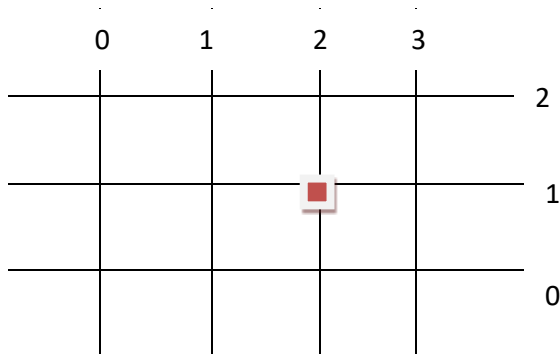
ይህን ርዕስ ለማስተማር መጀመሪያ በቂ ዝግጅት ማድረግ ይጠበቅባቸዋል። በሌል ወይንም በካርታ ላይ የሚገኙትን የኬንትሮስና የኬክሮስ መስመሮች ስዕል ከተማሪዎች

መማሪያ መፅሐፍ ላይ ክፍል ውስጥ ለማሳየት በሌላ ወረቀት አሳድጎ ማንሳት ይጠበቅባችኋል።

የኬንትሮስና ኬክሮስ መስመሮችን ካርታ ላይ በማዘጋጀት ተማሪዎች በክፍል ውስጥ የቦታዎች መገኛን እንዲለማመዱ ቀድሞችሁ ማዘጋጀት ትችላላችሁ። የኢትዮጵያና የኦሮሚያ ክልልን ቦታዎች ለማሳየት በመጀመሪያ የኢትዮጵያ ክልሎችንና የኢትዮጵያ ጎረቤት ሀገራትን የሚያሳይ ካርታ ቀድሞችሁ ማዘጋጀት ይጠበቅባችኋል። ሌላ ተጨማሪ የትምህርት መርጃ መሳሪያ ካለም እንዳስፈላጊነቱ መጠቀም ትችላላችሁ።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

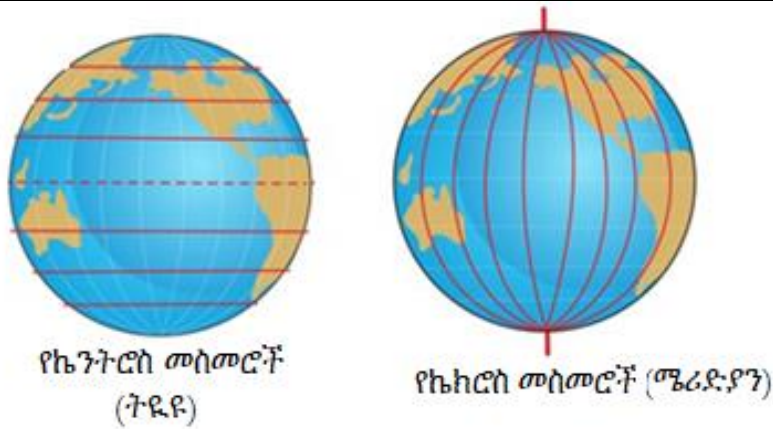
ይህን ርዕስ ለማስተማር የፕሮጀክት ዘዴን መጠቀም ትችላላችሁ። መጀመሪያ ከዚህ በታች እንደሚታየው በወረቀታቸው ላይ የሚቋረጡ የአግድም እና የቁልቁለት መስመር እንድያሰምሩና ቁጥር እንደሰጡ ምሩክቸው።

ከዚያም በኋላ ትንሿ ሳጥን ወዳ ጎን የተሰመረው መስመር ላይ ስንት ቁጥር ላይ እንደሚገኝና ወዳ ታቺ የተሰማረው መስመር ላይ ስንት ቁጥር ላይ እንደሚገኝ ጠይቁ። ወዳ ጎን የተሰመረው መስመር 1 እና ወዳ ታቺ የተሰመረው መስመር 2 ላይ ይገኛል ካሉ ትክክል ናቸው። ይህ የሳጥኑ መገኛ ወደ ጎን እና ወደ ታቺ የተሰመረው መስመር ላይ በመመርኮዝ ስታይ ይህ መገኛ ፍጹማዊ መገኛ ይባላል።

በዚህ ሁኔታ ፍጹማዊ መገኛ በኬንትሮስና ኬክሮስ መስመሮች መለኪያ አንግል ትክክል አንድ ቦታ ከምድር ወገብ ወይም ከመጀመሪያ ሜሪዲያን በየትኛው አቅጣጫ እንደሚገኝ የሚገልፅ መሆኑን ግለጹላቸው።

የሚቀጥለው ስዕል በተማሪ መማሪያ ላይ ይገኛል። ይህን ስዕል በመጠቀም የኬንትሮስና ኬክሮስ መስመሮችን እንዲለዩ አድርጓቸው።

ሥዕል 2.1 የኬንትሮስና የኬክሮስ መስመሮች በሌላ ላይ

የኬንትሮስ መስመሮች ትዩዩ መስመሮች እንደሚባሉና የኬክሮስ መስመሮች ደግሞ ሜሪካኖች በመባል እንደሚታወቁ ግልጽላቸው። በተማሪ መማሪያ ላይ ያለውን ካርታ የኬንትሮስና የኬክሮስ መስመሮችን እንዲለዩ አድርጓቸው።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታ እንድያዳብሩ ማበረታታት

ተማሪዎች ካርታ ተጠቅመው ቦታዎችንና ነገሮችን ከአንፃራዊ መገኛ ተምረው እንደተረዱት ክፍል ውስጥ ባመጣችሁት ካርታ ተጠቅማችሁ የኬንትሮስና የኬክሮስ መስመሮችንና አንግል በመጠቀም ያሉትን ነገሮች በመግለፅ በደንብ እንዲገናዘቡ አድርጓቸው።

6. ተከታታይ ምዘና

- በዚህ ርዕስ መጀመሪያ፣ መሃከልና መጨረሻ በተሰጠ ጥያቄዎች መሰረት የተማሪዎችን ተሳትፎ ክትትል በማድረግ መመዘን ይጠበቅባችኋል።
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ በተማሪዎች ግንዛቤ ላይ ክትትል አድርጉ።
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያላቸውን ውጤት መዝግቡላቸው።
- መጨረሻ ላይ ማጠቃለያና ገንቢ ሀሳብ ስጧቸው።

7. የግንዛቤ ጥያቄ መልስ

የተማሪው ፍፁማዊ መገኛ መልስ የተማሪው መኖሪያ ቦታ ይሆናል። ይህም መልስ ሀገር፣ ክልል ወይም ቀበሌ ልገልጽ ይችላል። ባሌላ በኩል ደግሞ የኬንትሮስና የኬክሮስ መስመር ተጠቅሞ ልገልጽ ይችላል።

2.5 የኦሚያ ክልል አንጻራዊ መገኛ

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍል ጊዜ -----6

1. የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- ኦሚያን የሚያዋስኑ ክልሎች እና ሀገሮች ይለያሉ።
- የኦሚያ ክልልን ንፅፅራዊ መገኛ ይገልጻሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

ስለ መገኛ በተማራችሁት ጽንሰ ሀሳብ ላይ በመመርኮዝ የኦሚያ ክልል አንጻራዊ መገኛ እንዴት እንደሚገለጽና ከጎረቤት ክልሎች ጋር እንዴት እንደሚካለሉና እንዲሁም፤ በተለያዩ አቅጣጫዎች የኢትዮጵያ ጎረቤት ሀገራት ክልሎችን ጋር እንደምዋሰኑ ይማራሉ።

3. ቅድመ ዝግጅት

ይህንን ርዕስ ለማስተማር በመጀመሪያ የሚከተሉትን ቅድመ ዝግጅት ማድረግ ያስፈልጋል።

- ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት፤
- የክልሎች ክፍፊል እና የጎረቤት አገራትን የሚያሳይ የኢትዮጵያ ካርታ ማዘጋጀት፤
- አስፈላጊ ከሆነ ሌላና የመሳሰሉትን ማዘጋጀት ይቻላል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ይህን ርዕስ ለማስተማር የማሳያት ዘዴን መጠቀም ትችላላችሁ። ከዚህ በፍት አንጻራዊ መገኛ ፍቺ ሥር ባየነው መሰረት እዚህ ደግሞ ኦሚያን የሚያዋስኑ ክልሎች እና ጎረቤት አገራት የያዘ የኦሚያ ካርታን በመጠቀም ኦሚያ የምትገኝበትን ቦታ በማሳያት መስተማር ትችላላችሁ። ይህም ተማሪዎች ኦሚያን በተለያዩ አቅጣጫዎች የሚያዋስኑ ክልሎች እና አገራትን በቃላት ለማወቅ ይረዳቸዋል።

ለምሳሌ

- ሀ. በሰሜን አቅጣጫ የኦሚያ ክልልን የሚያዋስኑ፤
 - አፋር፣ አማራና ቤንሻንጉል ጉሙዝ
- ለ. በምስራቅ አቅጣጫ የሱማሌ ክልል
- ሐ. በደቡብ አቅጣጫ የደቡብ ሕዝቦች ክልል፣ የሲዳማ ክልልና ኬንያ

መ. በምዕራብ አቅጣጫ የጋምቤላ ክልልና ደቡብ ሱዳን በማለት መልስ መስጠት አለባቸው።

ሠ. በመጨረሻ እነሱ ከሚሰጡት መልስ ውስጠ ትክክል የሆነውን በጠመኔ ሰሌዳ ላይ ባነሳችሁት ቀለል ካርታ ላይ እያንዳንዱን ኦሮሚያን የሚያዋስኑ ክልሎችና ሀገሮችን እንዲያሳዩ አድርጓቸው።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታ እንድያዳብሩ ማበረታታት

ተማሪዎች ቦታዎችንና ነገሮችን በካርታ አጠቃቀም ክህሎት አንፃራዊ መገኛን ባስተማራችሁት መሰረት እንዲለዩ ክፍል ውስጥ ባመጣችሁት ካርታ ላይ የኦሮሚያ ክልልን የሚያዋስኑ አገራትና ክልሎችን እንዲለዩ የኦሮሚያን ክልል ካርታ በደብተራቸው (ማስታወሻቸው) ላይ አንስተው (ገልብጠው) እንዲለማመዱ አድርጓቸው።

6. ተከታታይ ምዘና

- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ መከታተል፤
- ተማሪዎች የኢትዮጵያን ካርታ በማንሳት ያደረጉትን ልምምድ ኦሮሚያን የሚያዋስኑ ክልሎችና ሀገራት ለመለየት ያደረጉትን በትክክል በመከታተል የሚያሰፈልገውን እገዛ አድርጉላቸው፤
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያላቸውን ውጤት መዝግቡላቸው፤
- መጨረሻ ላይ ማጠቃለያና ገንቢ ሀሳብ ስጧቸው።

2.6. የኦሮሚያ ፍጹማዊ መገኛ

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ -----5

1. የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የኦሮሚያ ክልል ፍጹማዊ መገኛ እንዴት እንደሚገለፁ ይረዳሉ፤
- የኬንትሮስና ኬክሮስ መስመሮችን በመጠቀም ፍጹማዊ የኦሮሚያ ክልል መገኛን ይገልጻሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በርዕስ ውስጥ የኦሮሚያ ክልል ፍጹማዊ መገኛን የኬንትሮስና የኬክሮስ የሀሳብ መስመሮችን በመጠቀም በማዕዘን እንዴት እንደሚገኝ ይማራሉ። በቀላል የኦሮሚያ ካርታ ላይ የፍጹማዊ የኦሮሚያ ክልል መገኛ በማንሳት ማሳየትም የዚህ ርዕስ ዋና ዋና ነጥቦች ነው።

3. ቅድመ ዝግጅት

ይህንን ርዕስ ለማስተማር፤

- ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ
- በክልሎች የተከፋፈለ እና አገራዊ አገራትን የሚያሳይ ቀላል የኢትዮጵያ ካርታን መዘጋጀት(የትምህርት መርጃ ክፍል ውስጥ ከተገኘ መጠቀም ትችላላችሁ)
- አስፈላጊ ሆኖ ከተገኘ ሌልና የመሳሰሉትን መጠቀም ትችላላችሁ፡፡

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ይህን ርዕስ ለማስተማር የሚጠቅሙ ዘዴዎች ማስታወስ፣ የቡድን ውይይት፣ በጥንድ መስራት ቀለል ያለ ካርታ ማንሳት፣ ማሳየት፣ ገለፃ፣ ጥያቄና መልስና የመሳሰሉትን መጠቀም ይቻላል፡፡

ከተዘረዘሩት ዘዴዎች የካርታ ወይም ሌል ዘዴን በመጠቀም እያሳዩ መስተማር የበለጠ ተማራጭ ነው፡፡ ይህን ዘዴ ሥራ ላይ ለማዋል የኬክሮስ እና የኬንትሮስ መስመር ያለውን ካርታ ወይም ሌል በመጠቀም ፍጹማዊ የኦሮሚያ መገኛ እንድገልጹ ያድርጉ፡፡ ፡ ከሞከሩት በኋላ የኦሮሚያ ክልል ፍጹማዊ መገኛ በኬንትሮስ 30° ሰ -10°23' ሰ እና በኬክሮስ 34°07' ም-42°58' ም መካከል እንደሚገኝ አሳዩአቸው፡፡

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታ እንድያዳብሩ ማበረታታት

ተማሪዎች በካርታ አጠቃቀም ክህሎት ቦታዎችንና ነገሮችን ለይተው እንዲያውቁ፣ መገኛን መግለጽ ላይ ጥልቅ የሆነ ሀሳብ እንዲኖራቸውና የፈጠራ ችሎታን እንዲያዳብሩ አበረታቷቸው፡፡ ሌላን በመጠቀም በኢትዮጵያ ውስጥ የሚገኙ የሌሎች ክልሎች ፍጹማዊ መገኛቸውን እንድገልጹ በማገበዝ አበረታቷቸው፡፡

6. ተከታታይ ምዘና

- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ለተማሪዎች ግንዛቤ ክትትል አድርጉ፡፡
- ተማሪዎች ፍጹማዊ የኦሮሚያ ካርታ ለማሳየት ለልምምድ ያነሱትን የኢትዮጵያ ካርታን በመከታተል የልምምዳቸውን ሂደት አድንቁላቸው፡፡
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያላቸውን ውጤት በማጠናከር መዝግቡላቸው፡፡
- መጨረሻ ላይ ማጠቃለያና ገንቢ ሀሳብ ስጧቸው፡፡

7. የተግባር መልስ

ተግባር 2.2 መልስ

1. የኦሮሚያ ክልል ደቡብ ጫፍ በኬንትሮስ 3° ሰላይ ይገኛል። ይህ ማለት የኦሮሚያ ደቡብ ጫፍ ከምድር ወገብ ወደ ሰሜን 3° ሰላይ ይገኛል ማለት ነው።
2. 34°07' ምዕራብ

2.7 የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎች መገኛ

ለዚህ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ-----6

1. የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎችን ይዘረዝራሉ።
- የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎች መገኛን ይለያሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ሥር የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎችና መገኛቸው ዋና ዋና ነጥቦች ነው።

ከዚህ በፊት ስላ አንፃራዊ እና ፍጹማዊ መገኛ ያላቸውን እውቀት በመጠቀም የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎች መገኛን መግለጽ ይሆናል።

3. ቅድመ ዝግጅት

ይህን ርዕስ ለማስተማር መጀመሪያ የሚያስፈልጉ ዝግጅቶች፤

- ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት፤
- በእጅ የተሰራ የኦሮሚያ ክልል ካርታ ታዋቂ ቦታዎችን የሚያሳይ ስዕል በመለየት መጀመሪያ ማዘጋጀት ያስፈልጋል፤
- የተለያዩ መጽሐፍቶችና ጽሁፎችን እንዲሁም ካርታ ወይም ሌልን በመጠቀም የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎችን ለይቶ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ይህን ርዕስ የማስተማሪያ ዘዴዎች፤ እንደ ታዋቂ ቦታዎች ጉበኝት፤ ማስታወስ፤ የቡድን ውይይት፤ በጥንድ መስራት፤ ቀለል ያለ ካርታ ማንሳት፤ ማሳየት፤ ገለፃ፤ የኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ መሳሪያዎችን መጠቀም፤ ጥያቄና መልስና የመሳሰሉትን መጠቀም ይቻላል።

የኦሮሚያ ክልል ውስጥ ብዙ ታዋቂ ቦታዎች አሉ። እነዚህ ታዋቂ ቦታዎች የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ሊሆኑ ይችላሉ። ይህን ሀሳብ በስፋት ከገለፃችሁ በኋላ ለራሳቸው

የሚያውቁትን የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎችን በቡድን ተወያይተው እዲዘረዘሩ የክፍል ውስጥ የቡድን ስራ ከበቂ ሰዓት ጋር ስጧቸው። የተወያዩበትን ሀሳብ በመቀበል ሰሌዳ ላይ ዘርዝሩ። ሰሌዳ ላይ የተዘረዘሩትን መልሶች የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ብለው እንዲከፍሉ አድርጓቸው። በመቀጠል መጽሐፋቸው ላይ ከተዘረዘሩት ጋር በማነጻጸር እንዲወያዩ አድርጉ። መጽሐፋቸው ላይ የተዘረዘሩት ጥቂት መሆናቸውን ንገሯቸው። የተዘረዘሩት ቦታዎች የት የት እንደሚገኙ ለይተው እንዲያውቁ አድርጓቸው።

በተማሪ መማሪያ መጽሐፍ ላይ ያሉትን የታዋቂ ቦታዎች ስዕል ላይ በቂ ገለፃ ስጧቸው። ለዚህም ተጨማሪ ገለጻ ለማድረግ ሌሎች ዋቢ(ማጣቀሻ) መጽሐፍትን ማንበብና ማዘጋጀት ይኖርባቸዋል።

5. ልዩ ችሎታና ፈጠራ ያላቸውን ተማሪዎች የበለጠ እንዲያዳብሩ ማገዝ

ተማሪዎች በተጫማር በመጽሐፍ ላይ ያልተዘረዘሩ የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎችን ለክፍል እንዲያቀርቡ አድርጓቸው። መልሳቸውን ዋቢ(ማጣቀሻ) መጽሐፍ መንበብ እና ሌሎች ሰዎችን በማጠየቅ እንድገልጹ አድርጓቸው። ክፍል ውስጥ ስያቃርቡ አንፃራዊ እና ፍጹማዊ መገኛን በመጠቀም እንድመልሱ ንጋራቸው። ከተቻለ የጉብኝት ፕሮግራም በማዘጋጀት በአካባቢያቸው በቅርበት የሚገኙ ታዋቂ ቦታዎችን እንዲጎበኙ አድርጉ። በዚህ ሂደት ውስጥ ታዋቂ ቦታውን የሚያዋስኑ ልዩ የሆነ ነገር ወይም ቦታ ለመለየት የሚጠቀሙበትን ችሎታ እንድያዳብሩ አድርጓቸው።

6. ተከታታይ ምዘና

- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ ክትትል አድርጉ።
- በኦሮሚያ ክልል ውስጥ ታዋቂ የሆኑ ቦታዎችን የመሬት ኅግልና ካርታን በመጠቀም እንድያሳዩ በማድረግ በስራቸው አፈጻጸም ሂደት ውስጥ ክትትል በማድረግ ድጋፍ አድርጉላቸው።
- በጉብኝት ወቅት ያዩትን ነገሮችና ያገኙትን ግንዛቤ በጽሁፍ በማቀናጀት በክፍል ውስጥ ሪፖርት እንዲያደርጉ በማድረግ የሪፖርታቸውን ሂደት ተከታተሉ። ለግንዛቤአቸውም ማበረታቻ ስጡአቸው።
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያላቸውን አፈጻጸም በማበረታታት መዝገቡላቸው።
- በመጨረሻም ማጠቃለያና ገንቢ ሀሳብ ስጧቸው።

7. የተግባር መልስ

ተግባር 2.3 መልስ

1. ብሔራዊ ፓርቲች፣ ቤተ መንግስት፣ ዋሻ፣ ሐይቅና የመሳሰሉት በማለት በተጨማሪ ልትነግሯቸው ትችላላችሁ።
2. የዱር አእዋፋት የሆኑ እንደ ሰጎን፣ ፍላሚንጎና ሌሎችም
3. የሶፍ ዑመር ዋሻ በምስራቅ ባሌ ዞን ይገኛል።

2.8 የክልላችን የቦታዎች መገኛ፣ ርቀትና አቅጣጫ

በዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍል ጊዜ ----- 5

1. የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፡

- የኦሮሚያን ክልል መገኛ ቦታዎች በርቀት እና በአቅጣጫ ይገልጻሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ውስጥ ስለ መገኛ፣ አቅጣጫና ርቀት የሚሉ ሃሳቦች ዋና ዋና ነጥቦች ናቸው። ርቀትን ለማግለጽ የርቀትን አሃድ ኪሎሜትርን መጠቀም ትችላላችሁ። አቅጣጫን ለማግለጽ ምስራቅ፣ ምዕራብ፣ ሳሜን ወይም ደቡብ በማለት መጠቀም ትችላላችሁ።

3. ቅድመ ዝግጅት

ይህንን ርዕስ ለማስተማር መጀመሪያ የሚያስፈልጉ ዝግጅቶች

- የትምህርት ዕቅድ አዘጋጅ/ጂ።
- በዚህ ርዕስ ላይ ተጨማሪ ግንዛቤ ሊሰጡ የሚችሉ መጽሐፍትና ጽሁፎችን ቀደም ብለህ/ሽ አንብብ/አንብቢ።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ይህንን ርዕስ ለማስተማር እንደ ቡድን ውይይት፣ በጥንድ መስራት፣ ቀላል ካርታን ማንሳት፣ ማሳየት፣ መግለጽ፣ ጥያቄና መልስ፣ የመረጃ ቴክኖሎጂ መሣሪያዎችን መጠቀምና የመሳሰሉትን መጠቀም ይቻላል።

በዚህ ርዕስ ውስጥ በተማሪ መጽሐፍ ላይ መገኛ፣ ርቀት እና አቅጣጫ ምን እንደሆኑና የኦሮሚያ ክልል ቦታዎች እንዴት ሊገለጹ እንደሚችሉ ተጠቁመዋል።

የኦሮሚያ ክልል የተለያዩ የመሬት አቀማመጥ እንዳለው የታወቀ ነው። የሥርዓትና የመገኛ ሁኔታቸው ተመሳሳይ እንዳልሆነ ተማሪዎችን ማስገንዘብ ያስፈልጋል። ይህንን ግንዛቤ ለመፍጠር የኢትዮጵያን የመሬት አቀማመጥ ወይም ኢትዮጵያን የሚያሳይ ቀላል ካርታ መጠቀም ትችላላችሁ። በካርታ ላይ ማሳየት እንደሚቻለው በሚኖሩበት አካባቢም የተለያዩ የመሬት አቀማመጥ እንደሌሉ መገኛቸው የተለያዩ እንደሆነ ልትገልጹላቸው ትችላላችሁ። የመሬት አቀማመጥ ወይም እነዚህ የተለያዩ ቦታዎች በተለያዩ አቅጣጫ እንደሚገኙም ልትገልጹላቸው ያስፈልጋል።

5. ተማሪዎች ልዩ ችሎታና ፈጠራን እንዲያዳብሩ መርዳት

ተማሪዎች ካርታን በመጠቀም የመገኛ፣ ርቀትና አቅጣጫ ግንዛቤ እንዲያዳብሩ እርዳታላቸው።

6. ተከታታይ ምዘና

- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል በግንዛቤ ጥያቄዎች፣ ተግባርና የመልመጃ ጥያቄዎች ላይ የሚጠበቅባቸውን የመማር ብቃቶችን መጎናፀፋቸውን መከታተል።
- የተማሪዎችን ግንዛቤ ለመለየት የማረጋገጫ ጥያቄዎችን በማዘጋጀት መልስ እንዲሰጡበት በማድረግ በስራቸው ላይ ክትትል አድርጉ።
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ተማሪዎች ያላቸውን አፈጻጸም በማበረታታት መዝግቡላቸው።
- መጨረሻ ላይም የማጠቃለያና የግንባታ ሀሳብ ስጡላቸው።

የምዕራፍ 2 የመልመጃ ጥያቄዎች መልስ

ሀ. የእውነት/ሐሰት ጥያቄዎች መልስ

1. ሐሰት
2. ሐሰት
3. እውነት
4. እውነት
5. ሐሰት

ለ. የምርጫ ጥያቄዎች መልስ

8. ለ	12. ሐ	16. ሀ
9. ለ	13. ሐ	10. ሐ
10. መ	14. ሀ	
11. መ	15. ሀ	

ምዕራፍ ሦስት ተፈጥሮአዊ አካባቢ

ለዚህ ምዕራፍ የተመደበ ክፍለ ጊዜ.....35

1. የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

በዚህ ምዕራፍ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- መጠነ ሙቀትን የመለካትና መረጃ የመመዝገብ ችሎታን ያጎለብታሉ፤
- የአካባቢ አቸውን መጠነ ሙቀትን ከቦታ መቦታ መለያየቱን ይገነዘባሉ፤
- የክልላቸውን የዝናብ ሥርጭት ሁኔታ በቦታና በጊዜ ላይ ተሞርክዘው ያወዳድራሉ፤
- የክልላቸውን የአየር ንብረትና የአየር ለውጥ ለመለየት የምያስችላቸውን ዕውቀት ያጎለብታሉ፤
- በክልላቸው የሚገኙትን የተፈጥሮ ሀብቶችን ለይተው ያውቃሉ፤
- በክልላቸው የሚገኙትን ታዳሽና የማይታደሱ የተፈጥሮ ሀብቶችን ለይተው ያውቃሉ፤
- የተፈጥሮ ሀብቶችን ጥቅሞችን እና እሴቶችን ያውቃሉ፤
- ለክልላቸው የተፈጥሮ ሀብት መመናመን ምክንያቶችና ውጤቶቹን ይገነዘባሉ፤
- መደበኛ እና ሀገር በቀል ዕውቀቶችን በመጠቀም የተፈጥሮ ሀብትን ለመንከባከብ ክልላቸው የሚወስዱት እርምጃዎችን ይገነዘባሉ፤
- የተፈጥሮ ሀብቶችን መጠበቅና መንከባከብ ለመጨመር ትውልድ ያለውን ጥቅም ያደንቃሉ፤
- እነደ ዞንናቸውና ክልላቸው ቆሻሻን በማስወገድ አንጻር ጥሩ እና መጥፎ ልማዶችን ይማራሉ፤
- እነደ ዞንናቸውና ክልላቸው ቆሻሻን ትክክላኛው ባልሆነ መንገድ ማስወገድ የሚያመጣው ጉዳትና አካባቢን ማጽዳት ያለው ፋይዳ ይገነዘባሉ፤
- ትክክለኛውን የቆሻሻ ማስወገጃ መንገድ ይማራሉ፡፡

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ተማሪዎች መጠነ ሙቀትን የመለካትና መረጃን የመመዝገብ፤ የአየር ሁኔታን የሚመዘግቡ መሳሪያዎችን በመጠቀም መረጃን የመተንተን ችሎታን ያዳብራሉ፡፡ የአካባቢያችንን መጠነ ሙቀት ልዩነት መመዘን፤ የዝናብ ሥርጭት በቦታና ጊዜ ማወዳደር፤ ንብረት ላይ ተጽእኖ ያለቸውን ነገሮች መለየትን ይማራሉ፡፡ በተጨማሪ በአካባቢያቸው ውስጥ የሚገኙትን የተፈጥሮ ሀብቶች ለይተው ይማራሉ፡፡

በተመሳሳይ ሁኔታ በክልላቸው የሚገኙትን የተፈጥሮ ሀብቶች በመለየት ሊታደሱ እና ሊታደሱ የማይችሉ በማለት መመደብ ይችላሉ። በክልላቸው የተፈጥሮ ሀብቶች ያላቸውን ጥቅሞች እና እሴቶች፣ ለክልላቸው የተፈጥሮ ሀብት መመናመን ምክንያቶችና ውጤቶችን፣ መደበኛ እና ሀገር በቀል እውቀቶችን በመጠቀም የተፈጥሮ ሃብትን ለመንከባከብ በክልላቸው የሚወስዱት እርምጃዎች፣ የተፈጥሮ ሀብትን መጠበቅና መንከባከብ ለመጨመር ትውልድ ያለውን ጥቅምና የተፈጥሮ ሀብቶችን መንከባከብ የሚወስዱትን እርምጃ ይማራሉ። በተጨማሪም እንደ ዞንና ክልላቸው ቆሻሻን የማስወገድ ጥሩ እና መጥፎ ልምዶችንና ተፅእኖአቸውን ይማራሉ።

3.1 የአካባቢያችን የአየር ንብረት

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ ----1

1. የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፣

- የመጠነ ሙቀትን ፊቺ ይናገራሉ፤
- መጠነ ሙቀትን መለካት ይለማመዳሉ፤
- የአየር ንብረት ፊቺን ይናገራሉ፤
- የአካባቢያችን የአየር ንብረት በምን እንደሚታወቅ ይለያሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

የአንድ ቦታ ወይም የአንድ ነገር የሙቀት /ቅዝቃዜ ሁኔታ መጠነ ሙቀት ይባላል። የሙቀት /የቅዝቃዜ መጠን በሁሉም ቦታ አንድ መሆን አይችልም። ከጊዜ ወደጊዜ እንዲሁም፣ ከቦታ ቦታ ይለያያል። የአንድ ቦታ/ነገር የሙቀት/የቅዝቃዜ መጠን ቴርሞሜትር በሚባል መሳሪያ ይለካል። የአንድ ቦታ የአየር ሁኔታ መጠነ ሙቀትን ለመለካትና መረጃውን መመዝገብ እንዲችሉ ተማሪዎችን ማገዝ ያስፈልጋል።

3. ቅደመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው የትምህርት ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት ለምሳሌ የአየር ንብረትን ለማስተማር መምህር/ት በደንብ መዘጋጀት አለበት/አለባት። በትክክል ለመረዳትና ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ከዚህ

ርዕስ ተያያዥነት ያላቸውን አጋዥ መጽሀፍቶችን በማንበብ እራስዎን ያዘጋጁ። በተጨማሪ የትምህርት መርጃ መሳርያን ማዘገጀት ያስፈልጋል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ይህንን ርዕስ ለማስተማር ቀላል ፕሮጀክት፣ ቀላል ሙከራ ዘዴና ሀሳብን የማፍለቅና ጥያቄና መልስ ዘዴዎችን መጠቀም አለብህ/ሽ። እንደ ማነቃቅያ፣

ሀ. የሌሊትን የቀን ሙቀት እኩል ናቸው?

ለ. ከደጋማ እና ከበረሃማ ቦታ የትኛው ይሞቃል? የሙቀት /ቅዝቃዜ ሁኔታውን እንዴት ትለያላችው? በማለት ጥያቄዎችን በመጠየቅ ሀሳባቸው ወደ መጠነ ሙቀት ማምጣት ይቻላል።

- መጠነ ሙቀትን ለማስተማር የጥያቄና መልስ ዘዴን መጠቀም ትችላላችሁ። ይህም ከዚህ በላይ የተጠቀሱትን ጥያቄዎችን መጠቀም ትችላላችሁ።
- መጠነ ሙቀት መለካትን ለማስተማር ቀላል ሙከራን ትጠቀማላህ/ሽ። ይህንን ለማድረግ የሞቀ ውሃና ቀዝቃዛ ውሃን በመጠቀም በቤተሙከራ ውስጥ በቴርሞ ሜትር መጠነ ሙቀታቸውን እንድለኩ በማድረግ የለኩትን እንዴት እንደምመዘግቡ ማሳየት።
- የአካባቢ አቸውን የአየር ንብረትን ለማስተማር ሀሳብ የማመንጨት ዘዴን መጠቀም ትችላላህ/ያለሽ። ይህን ዘዴ ለማስተማር በአሮሚያና በዘኖቹ ውስጥ የት አካባቢ ወርጭ፣ ደጋ፣ ወይና ደጋ፣ ከፍለ በረሃና በረሃ የአየር ንብረት እንደሆነ እንድገልጹ ታደርጋለህ/ሽ። በመቀጠል መልሱን በጥቁር ሰሌዳ ላይ ጻፍላቸው።

5. ልዩ ችሎታና ፈጠራ ያላቸውን ተማሪዎች የበለጠ እንዲያዳብሩ ማገዝ

ተማሪዎች መጠነ ሙቀትን በመለካት መረጃውን እንዲመዘግቡና እንዲያብራሩ በማድረግ በተሽለ ሁኔታ የሰሩትን ተማሪዎችን ማበረታታት አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- ተማሪዎቹ በካሄዱት ሙከራ መሰረት የአየር ንብረትን በሚለኩበት ወቅት አፈጻጸማቸውን እየገመገሙ በመሄድ ጥያቄ የሚያስከትሉትንና የማያስከትሉትን መለየት
- በተማሪዎች ተሳትፎ ላይ በመመርኮዝ ግንዛቤአቸውን መለየት

- የተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት በሚተገብሩበት ወቅት ድጋፍ የሚያስፈልግበትን አግባብ መለየት
- የተማሪዎችን አፈጻጸም በመመዘገብ የሚያስፈልጋቸውን ተጨማሪ ድጋፍ መለየት።

3.2 የአየር ሁኔታና የአየር ንብረት ልዩነት

ለዚህ ርዕስ የተሰጠው ክፍለ ጊዜ -----4

1. የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የአየር ንብረትና የልዩልዩ አየር ምንነትን ይዘረዝራሉ፤
- በአየር ንብረትና በልዩልዩ አየር መካከል ያለውን ልዩነት ይለያሉ፤
- የልዩልዩ አየርና የአየር ንብረት ምሳሌዎችን ይዘረዝራሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ሥር የልዩልዩ አየር ምንነትንና የአየር ንብረት ምንነትን ይማራሉ። በተጨማሪም የእነዚህን ርዕሶች ምሳሌ የሆኑትን ይማራሉ።

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት በትክክል ለመረዳትና ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ለዚህ ርዕስ የሚያስፈልጉትን ሁሉ ማድረግ፤ የተለያዩ መፃሕፍቶችንና ፅሁፎችን በማንበብ እራስዎን ያዘጋጁ። ይህንን ርዕስ ለማስተማር የልዩልዩ አየርና የአየር ንብረት ልዩነትን ለመግለጽ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን በአካባቢያችሁ ከሚገኙ ነገሮች ማዘጋጀት ያስፈልጋል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ይህን ርዕስ ለማስተማር የሚመቹ የመማር ማስተማር ዘዴዎች እንደ ባዝ፣ ማነጻጻር፣ ሀሳብ ማመንጨት፣ ፒራሚድና ጥያቄና መልስ መጠቀም ትችላለህ/ያለሽ። አስፈላጊው ቅድመ ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ ትምህርቱን ለመጀመር ከታች የተዘረዘሩትን ጥያቄዎችን በመጠየቅ ተማሪዎቹን ያነቃቁ።

- የዘሬ የአየር ሁኔታ ይሞቀል ወይስ ይበርዳል የትላንትናስ የነገንስ ታውቃላችሁ
- ዞናችሁ ደጋ ወይስ ወይናደጋ ወይስ ቆላማ ነው።

እነዚህን ጥያቄዎችን ለመመለስ በዝ የሚባል የማስተማር ዘዴን መጠቀም ይቻላል። በዚህ ዘዴ ተማሪዎች ከጓደኞቻቸው ጋር እንደ ተመቻቸው ፍታቸውን በማዞር ጎን ለጎን በመወያየት ይሰራሉ። የመሰላቸውን መልስ ከመለሱ በኋላ ማስተካከያ ስጧቸው።

የአየር ንብረትን ለማስተማር የማነጻጸር ዘዴን ተጠቀም/ሚ። ይህን ዘዴ ስትጠቀም/ሚ በክልላችሁ ውስጥ ክረምትን እንደ ምሳሌ በመውሰድና በቀን ውስጥ ያለውን ሙቀት፣ ዝናብ፣ ዳመናና ቅዝቃዜ መኖራቸውን እንድለዩ አድርጉ። ይህ ለውጥ የአየር ልውውጥ እንደሚባል መረዳት ይችላሉ። የአየር ልውውጥን ለመግለጽ የሚያገለግሉ ምንዘሮች የሚባሉት እንደ ዝናብ፣ ነፋስ፣ ፀሀይና ዳመነ መሆናቸውን ንገሩኝ። የዝናብን መጠን የሚለክ መሳሪያ ሬንጌጅ እንደሚባል፣ መጠነ ሙቀትን የሚለክ ቴርሞሜትረ፣ እንዲሁም የነፋስን ፍጥነት የሚለክ መሳሪያ ዊንድሼን እንደሚባል ንገሩኝ።

የኦሮሚያ ክልልን የአየር ንብረትን ለማስተማርም የማነጻጸር ዘዴን መጠቀም ይቻላል። ይህን ለመድረግ በመጀመሪያ ተማሪዎች እጅ እያወጡ የኦሮሚያ ክልልን ዞኖች እንዲዘረዝሩ ማድረግ። ከነዚህም ውስጥ ለረጅምጊዜ የማይለዋወጥ አየር ያላቸውን (ቀዝቃዛ፣ መካከለኛና እንዲሁም ሞቃታማ የሆኑትን እንድጠሩ ማድረግ። መልሳቸውን በሰሌዳ ላይ ከዘረዘራችሁ በኋላ ማስተካከያ የምፈልጉትን ግብረመልስ የስጧቸው።

5. ልዩ ችሎታና ፈጠራ ያላቸውን ተማሪዎች የበለጠ እንዲያዳብሩ ማገዝ

ልዩ ችሎታና ፈጠራ ያላቸውን ተማሪዎች ለማበረታታትና ሌሎች ተማሪዎችን ለማናቃቃት መጠነ ሙቀት እንድለኩ ቀላል የሆነ ሙከራ እንድያደርጉ ለክፍል ጓደኞቻቸው እንድያሳዩ ማበረታታት። በተጨማሪ የመለኪያ መሣሪያ በመጠቀም መረጃ መዝግቦ ፍቺ እንዲሰጡ ማጠናከር እንዲሁም ማበረታታት ያስፈልጋል።

6. ተከታታይ ምዘና

- ✓ ተማሪዎች በልወወጥ አየርና በአየር ንብረት መካከል ያለውን ልዩነት እንዲገልጹ በማድረግና መግለጻቸውን ማረጋገጥ።

✓ የተለያዩ ተግባራትንና ጠቅላላ የግንዛቤ ጥያቄዎችን በመመለስ ውስጥ ተማሪዎች ስላተፉ መከታተል፤ መምራትና መርዳት እንድሁም ያልተሳተፉና የተሳተፉትን ለይቶ ማወቅ አስፈላጊ ነው።

✓ የተማሪዎችን ውጤት እየመዘገቡ መሄድና የሚፈለገውን የመማር ውጤት ያለስመዘገቡ ተማሪዎችን ለይተው አስፈላጊውን ድጋፍ ማድረግና ተፈላጊውን የመማር ውጤት እንድያስመዘገቡ አድርግ/ሊ።

7. የተግባር መልስ

ተግባር 3.1

የአየር ሁኔታ ማለት በአጭር ጊዜ ውስጥ የሚለዋወጥ ሲሆን የአየር ንብረት ለውጥ ደግሞ በረጅም ጊዜ ውስጥ በአማካይ እስከ 35 ዓመት የሚቆይ ነው።

3.3 የአየር ንብረት ምንዘሮች

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ-----4

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የአየር ንብረት ምንዘሮችን ይዘረዝራሉ፤
- የአንድን አካባቢ የአየር ሁኔታ የሚለዩበትን መስፈርት ይገልጻሉ።

2.. ዋና ዋና ነጥቦች

ተማሪዎች በዚህ ርዕስ ሥር የክልላቸውን የአየር ንብረት ምንዘሮች እነማን እንደ ሆኑ ይማራሉ። የአየር ንብረት ምንዘሮች እንደ መጠነ ሙቀት፣ ዝናብ፣ እርጥበት፣ አዉሎንፋስና የመሳሰሉት መሆናቸውን ይማራሉ።

3. ቅድመ ዝግጅት

መምህር/ት ክፍል ገብተው ማስተማር ከመጀመርያ/ሽ በፍት ለሁሉም ክፈለ ጊዜ የዕለት የትምህርት ዕቅድ ማዘገጃት አለብህ/ሽ።

በሚዘጋጀው የትምህርት ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት በትክክል ለመረዳትና ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ፤

- ከዚህ ርዕስ ተያያዥ የሆኑ አጋዥ መጽሐፍትን በማንበብ እራስዎን ያዘጋጁ፤
- በክልሉ የመጠነ ሙቀት ልዩነትን የሚያሳይ ሠንጠረዥም እንደ መርጃ መሣሪያ ማዘጋጀትም ያስፈልጋል።

ይህን አጭር ርዕስ ለማስተማር የሚጠቀሙበት ዘዴ እንደ ቡድን ውይይት እና አጭር ገለጻ መስጠት ይችላሉ።

ሶስተኛ ክፍል ከተማሩት ጋር በማያያዝ ልትገልጹላቸው ትችላላችሁ።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

አስፈላጊው ቅድመ ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ እያንዳንዱ የትምህርት ክፍል ጊዜ ከመጀመሩ በፊት በተማሪዎች ውስጥ የመነሳሳት ስሜት በመፍጠር ማነቃቃት አስፈላጊ ነው። ለምሳሌ፡ ተማሪዎች የአየር ንብረት ምንዘሮችን እንዲዘረዝሩ በማበረታታት ግንዛቤያቸውን ከተገነዘቡ በኋላ መጠነ ሙቀት፣ የአየር ግፊት፣ ንፋስ፣ እርጥበት፣ ዝናብ፣ ደመናና የፀሐይ ብርሃን መሆናቸውን አስጨብጧቸው። ከእነዚህ ውስጥ መጠነ ሙቀትና ዝናብ ላይ በማተኮር ግንዛቤያቸውን እንዲያዳብሩ አድርጓቸው፡

ስለ መጠነ ሙቀት ምንነት በመጠየቅ መጠነ ሙቀት የአንድ ነገር ወይንም ቦታ ሙቀትና ቅዝቃዜ መሆኑን ግለጹላቸው። መጠነ ሙቀት ቴርሞሜትር በሚባል መሣሪያ የሚለካ መሆኑን በመግለጽ መሣሪያውን በማፈለግ አሳዩአቸው።

የመጠነ ሙቀት ልዩነት በሠንጠረዥ 3.1 ላይ የሚታየውን በመግለጽ እንዲገነዘቡ አድርጉ።

ዝናብ

የዝናብ ምንነት በመጠየቅ ዝናብ የውሃ ከደመና የሚፈጠር የውሃ ጠብታን ወደ ምድር የሚመጣ መሆኑን አስታውሷቸው። ደመና የሚፈጠረው የውሃ ትነት በመሬት ከባቢ አየር ውስጥ ሲቀዘቅዝ መሆኑን እንዲያውቁ አድርጓቸው።

የኦሮሚያ ክልል የተለያዩ የመሬት አቀማመጥ ያለውና ይህም የአየር ሁኔታ ከቦታ ቦታ እንዲለያይ ያደረገ መሆኑን አሳዩአቸው።

5. ልዩ ችሎታና ፈጠራ ያላቸውን ተማሪዎች የበለጠ እንዲያዳብሩ ማገዝ

- ልዩ ችሎታ ያላቸውን ተማሪዎች ለመፍጠር ሌሎች ተማሪዎችን ክፍል ውስጥ ለማነቃቃት መጠነ ሙቀት ላይ ቀላል ሙከራ ሰርተው ክፍል ውስጥ እንዲያሳዩ አድርጉና በተሸለ ሁኔታ ያቀረቡ ተማሪዎችን ማበረታታት ያስፈልጋል።

6. ተከታታይ ምዘና

✓ አየር ንብረት ከአየር ንብረት በምን እንደሚለይ ማወቃቸውን ማረጋገጥ፤

- ✓ ተማሪዎች የክልሉን አየር ንብረት እንዲገልጹ በማድረግ ገንቢ ገብረመልስ በስጠት፤
- ✓ የክልሉን መጠነ ሙቀት ካርታ በማየት የአካባቢውን አየር ሁኔታ እንዲናገሩ በማድረግ መከታተልና መርዳት፤
- ✓ የተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት መከታተል፤ መምራትና መርዳት
- ✓ የተማሪዎችን ውጤት እየመዘገቡ መሄድና ገንቢ ግብረ መልስ መስጠት

3.4 የአየር ንብረትን የሚወስኑ ሁኔታዎች

ለዚህ ርዕስ የተሰጠው ክፍለ ጊዜ -----4

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የክልላቸውን የዝናብ ሥርጭት ሁኔታ በቦታና በጊዜ በማወዳደር ይገልጻሉ፤
- የክልላቸውን አየር ንብረት የሚወስኑ ዋና ዋና ሁኔታዎችን ይለያሉ፤

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ተማሪዎች የክልላቸውን የዝናብ ሥርጭት ሁኔታ ከቦታ ቦታና ከጊዜ አኳያ በማወዳደር ይማራሉ። እንደዚሁም የአካባቢያቸውን የአየር ንብረትን የሚቆጣጠሩ ነገሮችን ይማራሉ።

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው።

- በሚዘጋጀው የትምህርት ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት በትክክል ለመረዳትና ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ከዚህ ርዕስ ተያያዥ የሆኑ አጋዥ መጽሀፍትን በማንበብ እራስዎን ያዘጋጁ።
- የክልሉን የዝናብ ሥርጭት በአካባቢ እና በጊዜ የሚያሳይ ሰንጠረዥ ለመርጃ መሣሪያነት ማዘጋጀትም ያስፈልጋል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ይህን ርዕስ ለማስተማር እንደነ ሀሳብ ማመንጨት፤ የቡድን ውይይትና ጥያቄና መልስ የሆኑትን የማስተማር ዘዴ ተጠቀሙ። አስፈላጊው ቅድመ ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ እያንዳንዱ የትምህርት ክፍለ ጊዜ ከመጀመሩ በፊት በተማሪዎች ውስጥ የመነሳሳት ስሜት በመፍጠር ማነቃቃት አስፈላጊ ነው። ይህን ለማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች አቅርቦላቸዋል።

ሀ. በዞናችው ዉሰጥ የተለያዩ ቦታዎች ሆኖ ተመሳሳይ ሙቀት ያለቸውን ጥቀስ/ሽ?

ለ. በተራራ ጫፍ ላይ ነዉ ወይስ በተራራ ሥር ነዉ ሙቀት የሚሰማህ/ሽ?

ሐ. በምድር ወገብ አካባቢ የሚገኙ ሀገራት ወይም በዋልታዎች አካባቢ ነዉ የሚሞቀው?

እነዚህን ጥያቄዎችን እንድመልሱ ለማድረግ ተማሪዎችን በቡድን በቡድን አድርገህ/ሽ እንድወያዩ አድርጉ:: ከዚያ ቦታ ላይ ተማሪዎቹ የመሰላቸውን መልስ መስጠት ይችላሉ:: የእነሱን መልስ ከሰማችሁ ቦታ ላይ የኬንትሮስ፣ የመሬት ከፍታ፣ ከትላልቅ የውሃ አካላት መሬቅና የመሳሰሉት የአየር ንብረት ተቆጣጣር መሆናቸውን አብራራላቸው::

- በመሬት ገጽ ላይ የአየር ምንዘሮች ሥርጭት በይዘትና በቦታ ምክንያት ልዩነት እንዲኖራቸው ደርጋል:: የአየር ንብረት መቆጣጠሪያ የአንድን ቦታ የአየር ሁኔታ ከሚወስኑት ውስጥ መሆናቸውና እነርሱም የመሬት የኬንትሮስ፣ ካፍታ፣ ንፋስ፣ ከትላልቅ የውሃ አካል ያለው ርቀትና የመሳሰሉት ናቸው::
- የመሬት ከፍታ እየጨመረ በሄደ ቁጥር የሙቀትና የቅዝቃዜ ሁኔታ ምን አይነት ለውጥ እንደሚያሳይ በመጠየቅ እንዲወያዩበት አድርጉ::
- ከምድር ወገብ በሰሜንና በደቡብ ያለው ቦታ የሙቀት መጠን ላይ ተፅዕኖ እንዳለው በማገናዘብ ምሳሌ ስጧቸው:: ለምሳሌ ምድር ወገብ አካባቢ በጣም ሞቃት መሆኑን የኬንትሮስ መስመር ወደ ሰሜንና ደቡብ እየጨመረ በሄደ ቁጥር የሙቀት መጠን እያነሰ መምጣቱን ዋልታ አካባቢ በጣም ቀዝቀቃዛ መሆኑን አስገንዝቡአቸው::
- ከፍታ የአንድ ቦታ የመሬት አቀማመጥ ከባህር ወለል በላይ ያለው ልዩነት መሆኑን አስጨብጧቸው::
- የመሬት ከፍታ ልዩነት በዝናብ ሥርጭትና መጠነ-ሙቀት ላይ ተፅዕኖ የሚያሳድር መሆኑን ግንዛቤ ስጧቸው:: ለምሳሌ በጣም ከፍታ ያለው ቦታ ቀዝቀቃዛ ሲሆን ዝቅተኛ ቦታ ደግሞ ሞቃት ነው:: እንዲሁም ከፍታ ቦታ አካባቢ ዝናብ የሚበዛበት ሲሆን ዝቅተኛ ቦታ ደግሞ አነስተኛ ዝናብ ሊኖራቸው የሚችል መሆኑን
- የኦሮሚያ ክልል መጠነ ሙቀት ሥርጭት ይበልጥ የሚወሰነው በከፍታና በኬንትሮስ መስመር መ፣ሆኑን አሳያቸው::
- አብዛኛው የኦሮሚያ ክልል የመሬት አቀማመጥ ከፍታ ቦታ የሚበዛበትና በአካባቢያቸው የመሬት ከፍታ ሁኔታና የመጠነ ሙቀት ሥርጭት ምን እንደሚመስል ሀሳብ እንዲለዋወጡ በማበረታታት አጠናክሯቸው:: ለምሳሌ የባሌ

ተራሮች በአማካይ ዝቅተኛ መጠነ ሙቀት የሚመዘገቡበት ክፍተኛ ቦታ መሆኑን የአሮሚያ ደጋማ ቦታዎች አብዛኛውን ጊዜ ዝቅተኛ መጠነ ሙቀት ሲኖረው መካከለኛ ክፍተኛ ቦታዎች ያላቸው የመሬት አቀማመጥ ቦታዎች ደግሞ ክፍተኛ የሆነ መጠነ-ሙቀት እንዳላቸው ግንዛቤ ስጧቸው።

- የአሮሚያ የአየር ሙቀት መጠን በወቅቶች ላይም ከቦታ ቦታ ይለያያል። ለምሳሌ በበጋ ወቅት አየሩ ይቀዝቅዛል በክረምት ወቅት ደግሞ ይሞቃል። ለዝህም ምክንያት የሚሆነው በክረምት ዐሐይ በኢትዮጵያ መሬት አናት ላይ ስለምትሆን ክፍተኛ መጠነ ሙቀት ወደ አሮሚያ መሬት ይወርዳል።

5. ልዩ ችሎታና ፈጠራ ያላቸውን ተማሪዎች የበለጠ እንዲያዳብሩ ማገዝ

ልዩ ችሎታ ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ክፍል ውስጥ ያሉ ሌሎች ተማሪዎችን ለማነቃቃት የክልላቸውን የአየር ንብረት መቆጣጠሪያ ከተለያዩ አካላት የሰበሰቡት የአየር ትንበያ ለክፍሉ ሪፖርት እንዲያቀርቡ ማበረታታትና ለክፍሉ ሪፖርት እንድያቀርቡ መድረግ አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- ✓ በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መጎናጸፋቸውን እያረጋገጠጡ መሄድ፤
- ✓ ተማሪዎች የኢትዮጵያን ካርታ በመሳል አሮሚያን የሚያዋስኑ ክልሎችና የጎረቤት አገራትን በመለየት የሚያደርጉት ሙከራን በደንብ በመከታተል አስፈላጊውን እገዛ ማድረግ፤
- ✓ ተማሪዎች የክልሉን አየር ንብረት የሚወስኑ ሁኔታዎችን እንዲዘረዝሩ በማድረግ፤
- ✓ የተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት መከታተል፣ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት፤
- ✓ ተማሪዎች የክልላቸውን የአየር ንብረት እንዲያደንቁ ለማድረግ ተገቢውን የቤት ሥራ መስጠትና እንድያቀርቡ ማድረግ፤
- ✓ ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያላቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤
- ✓ ተማሪዎች በሚያቀርቡት ገለፃ ላይ የሚታዩትን ጉድለቶች በመለየት አስፈላጊውን ማስተካከያ እያደረጉ መሄድ ነው።

3.5 የክልላችን የተፈጥሮ ሃብቶች

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍል ጊዜ -----4

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- ✓ በክልላቸው የሚገኙትን የተፈጥሮ ሃብት ማዕድናትና የዱር እንስሳትን ጨምሮ የቀሩትን ይዘረዝራሉ።
- ✓ በአሮሚያ ዉስጥ ያሉትን የተፈጥሮ ሀብቶችን በጥቅቱ ይዘረዝራሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ተማሪዎች ክልላቸው ስለሚገኙ የተፈጥሮ ሀብቶች ይማራሉ።

ይህን ርዕስ ለማስተማር የሚጠቅሙ ዘዴዎች የጥንድ ውይይት፣ የቡድን ውይይት ፣ ፕሮጀክት የቤት ስራና አጭር ገለጻ መጠቀም ይቻላል። ተማሪዎች በክልላቸው የሚገኙትን የተፈጥሮ ሃብት ማዕድናትን የዱር እንስሳቶችን ወይም አራዊቶችን ጨምሮ ምን ምን እንደሆኑ በመለየት እንዲያውቁ ያግዛል።

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው የትምህርት ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት በትክክል ለመረዳትና ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ከዚህ ርዕስ ተያያዥ የሆኑ አጋዥ መጽሀፍትን በማንበብ እራስዎን ያዘጋጁ።

ይህን ርዕስ ለማስተማር ተጓዳኝ ስዕሎች፣ ፎቶዎችና ፖስተሮችን ለትምህርት መርጃ መሣሪያነት ማዘጋጀትም ያስፈልጋል።

4. መማር ማስተማር ሂደት

አስፈላጊው ቅድመ ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ እያንዳንዱ የትምህርት ክፍል ጊዜ ከመጀመሩ በፊት በተማሪዎች ውስጥ የመነሳሳት ስሜት ለመፍጠር ማነቃነቅ አስፈላጊ ነው። የማነቃነቅ ጥያቄዎች፤

- እቤታችሁ ዉስጥ የሚትጠቀሙባቸው መሰራዎች እንደ ብረታብረት፣ መስታወት፣ ለኩራዝ የምትጠቀሙ ነዳጅ ከየት ነዉ የተገኙት?
- በክልላችሁ የሚገኙት የዱር እንስሳት ሁሉ በሌላ ዓለም ዉስጥም ይገኛሉ ብለችሁ ታምናላችዉ?

ለእነዚህ ጥያቄዎች መልስ እንዲሰጡ አድርጉአቸው። መልሳቸውን በደንብ አስተውሉ። መልሶችን ከመስጠታቸው በፍት የትንሽ ቡድን ወይይት ዘዴን ለአምስት ደቅቃ ያህል እንድወያዩ አድርግ/ጊ።

በመለሱት መልሶች ላይ በመመርኮዝ በክልላቸው የሚገኙትን የተፈጥሮ ሀብቶች እንደ ማዕድናትና የዱር አራዊቶች እንዲዘረዝሩ አድርግ/ጊ። ይህንን ለማድረግ ደግሞ የፒራሚድ መማር ማስተማር ዘዴን በመጠቀም መሆን አለበት። ተማሪዎች በሚወያዩበትና ገለጻ በሚያደርጉበት ወቅት በሥርዓት መከታተልና ማስተካከያ በሚያስፈልግበት ቦታ እያረሙ መሄድና ግብረ መልስ እየሰጡ መሄድ ወሳኝ ነው። እያንዳንዱ ተማሪዎች በሚያቀርቡት ላይ ተገቢውን ገለፃ መስጠት አስፈላጊ ነው።

5. ልዩ ችሎታና ፈጠራ ያላቸውን ተማሪዎች በደንብ እንዲያዳብሩ የበለጠ ማገዝ

ልዩ ችሎታና ፈጠራ ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ክፍል ውስጥ ያሉ ሌሎች ተማሪዎችን በአካባቢያቸው ከሚገኙ ነገሮች ላይ የማዕድኖችና የዱር አራዊቶች ሞዴሎችን በመስራት እንዲያቀርቡ ማድረግና ማነቃነቅ አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- ተማሪዎቹ በመወያየት፣ ጥያቄ በመጠየቅና በመመለስ፣ የቤት ሥራና የመሳሰሉትን በግለቸውም ሆነ በቡድን የሠሩት ላይ ምን ዓይነት የመማር ወጤት እያስመዘገቡ እንደ ሆነ ለይተህ/ሽ ያዝ/ገር።
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ወጤት መጎናጸፋቸውን እያረጋገጠው መሄድ።
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፣ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት።
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ወጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት።
- ተማሪዎች በሚያቀርቡት ገለፃ ላይ የሚታዩትን ጉድለቶች በመለየት አስፈላጊውን ማስተካከያ እያደረጉ መሄድ ነው።

7. የተግባር መልሶች

ተግባር 3.2

1. በአሮሚያ ክልል የሚገኙ ማዕድኖች ጥቂቶቹ ወርቅ፣ ብር፣ ኒኬል፣ ፕላቲንየም፣ ብረትና የመሳሰሉት ናቸው።
2. በክልላችን ውስጥ የሚገኙ የዱር አራዊቶች ጥቂቶቹ፣ አንበሳ፣ የሜዳ አህያ፣ ጅብ፣ ቀበሮ፣ ጦጣ፣ ዝንጀሮ፣ ጃርትና የመሳሰሉትን መጥቀስ ይቻላል።

3.6 የተፈጥሮ ሀብት አይነቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ -----5

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፡

- የተፈጥሮ ሀብቶችን ታዳሽና ታዳሽ ያልሆነ ብለው ይመድባሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች የተፈጥሮ ሀብትን ምድብ ይማራሉ። ይህን ርዕስ የማስተማር ዘዴ ጥንድ ሆነው መወያየት ፣ በቡድን ውይይት፣ ፕሮጀክት፣ የቤት ስራና አጭር ገለፃ ዘዴዎችን መጠቀም ይቻላል።

ይህ ርዕስ ተማሪዎች በክልላቸው የሚገኙትን የተፈጥሮ ሀብት ለይተው ታዳሽና የማይታደሱ ብለው ለመመደብ ይረደባቸዋል

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የዕለቱ የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው የትምህርት ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት በትክክል ለመረዳትና ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ከዚህ ርዕስ ተያያዥ የሆኑ አጋዥ መጽሀፍትን በማንበብ እራስዎን ያዘጋጁ። ይህን ርዕስ ለማስተማር ተጓዳኝ ስዕሎች፣ ፎቶዎችና ፖስተሮችን ለትምህርት መርጃ መሣሪያነት ማዘጋጀትም ያስፈልጋል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

አስፈላጊው ቅድመ ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ እያንዳንዱ የትምህርት ክፍለ ጊዜ ከመጀመሩ በፊት በተማሪዎች ውስጥ የመነሳሳት ስሜት በመፍጠር ማነቃነቅ አስፈላጊ ነው። ለዚህም የሚከተሉትን ጥያቄዎችን ጠይቅ/ቂ፡፡

- ሀ. በጋዝ የሚሠራ መኪና ነው ወይስ በዐሐይ ብርሃን የሚሠራ መኪና ነው የሚመረጠው? ለምን?

ለ. በጋዝ የሚሠራ ባቡር ነው ወይስ በኤሌክትሮክ ሃይል የሚሠራ ባቡር ነው የሚመረጠው? ለምን?

ተማሪዎች ለነዚህ ጥያቄዎች መልስ እንድሰጡ ማድረግ ነው። የትኞቹ የተፈጥሮ ሀብቶች ታዳሽና የትኞቹ ደግሞ የማይታደሱ ብለው እንድመልሱ አድርጓቸው። ይህን ለማስተማር ባዝ የማስተማር ዘዴን ተጠቀሙ። በዚህ ዘዴ ተማሪዎች ከጋደኞቻቸው ጋር ለአምስት ደቅቃ ያህል በጎን እንዲወያዩ አድርግ/ጊ።

የተፈጥሮ ሀብቶች በስንት እንደሚከፈሉ ለማስተማር የፒራሚድ የማስተማር ዘዴ መጠቀም ይቻላል።

ተማሪዎቹ ስወያዩ ታዳሽና ታዳሽ ያልሆኑ የተፈጥሮ ሀብቶች ለይተው እንድ ዘረዝሩ ያድርጉ። ይህንን ህደት ለማከናወን አመቺውን መስፈርት ተጠቀሙ።

ተማሪዎች የተወያዩበትን ሀሳብ ርዕስ በራሳቸው ገለፃ እንዲያደርጉ ማገዝ፤ መከታተልና ማስተካከያ በማድረግ ገንቢ ግብረመልስ ስጧቸው።

5. ልዩ ቸሎታና ፈጠራ ያላቸውን ተማሪዎች የበለጠ እንዲያዳብሩ ማገዝ

ልዩ ቸሎታ ያላቸውን ተማሪዎች ለመፍጠርና ተማሪዎች በሰፊ ወረቀት ላይ የታዳሽና ታዳሽ ያልሆኑ የተፈጥሮ ሀብቶች ስዕሎችን አንስተው እንዲያቀርቡ ማድረግና ማነቃቀት አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- ተማሪዎቹ በመወያየት፣ ጥያቄ በመጠየቅና በመመለስ፣ የቤት ሥራና የመሳሰሉትን በግለቸውም ሆነ በቡድን የሠሩት ለይ ምን ዓይነት የመማር ዉጤት እያስመዘገቡ እንደ ሆነ ለይተህ/ሽ ያዝ/ገር።
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መጎናጸፋቸውን እያረጋገጠው መሄድ፤
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፣ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት፤
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤
- ተማሪዎች በሚያቀርቡት ገለፃ ላይ የሚታዩትን ጉድለቶች በመለየት አስፈላጊውን ማስተካከያ እያደረጉ መሄድ፤
- በሁሉም ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ተሳትፎ በደረጃ አስቀምጥ/ጪ፤

- የተማሪዎችን ውጤት እየመዘገቡ መሄድና ገንቢ ግብረ መልስ መስጠት።

7. የተግባር ጥያቄዎች መልሶች

ተግባራ 3.3

- 1) በታዳሽና ታዳሽ ያልሆኑ የተፈጥሮ ሀብቶች መካከል ያለው ልዩነት፤ ታዳሽ የተፈጥሮ ሀብቶች ማለት ሊታደሱ የሚችሉ ወይም ጥቅም ላይ ከዋሉ በኋላ ሊታደሱ የሚችሉ ሲሆኑ፤ ታዳሽ ያልሆኑ የተፈጥሮ ሀብቶች ደግሞ በመጠናቸው አነስተኛ ሆነው የሚገኙና በጥቅም ላይ በመዋላቸው ምክንያት በቀላሉ ሊያልቁ የሚችሉ ናቸው።
- 2) የተፈጥሮ ሀብትን እንደየአካባቢያቸው ተጨባጭ ሁኔታ አንዲዘረዝሩ ካደረጉ በኋላ ትክክለኛ ግብረ-መልስ በመስጠት አበረታቱአቸው።

3.7. የተፈጥሮ ሀብት እንክብካቤ አስፈላጊነት

በዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ -----8

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የተፈጥሮ ሀብቶች ጥቅሞችና እሴቶችን ይገልጻሉ፤
- ለተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን ምክንያት የሆኑትን ነገሮች ይዘረዝራሉ፤
- የተፈጥሮ ሀብቶችን ለመንከባከብ እንደ ክልል መወሰድ ያለበትን እርምጃዎችን ይገልጻሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

ተማሪዎች በዚህ ርዕስ ሥር ስለ ተፈጥሮ ሀብት እንክብካቤ አስፈላጊነትና እሴቶች ይማራሉ። የተፈጥሮ ሀብት መመናመን ምክንያት የሆኑትን ለመንከባከብ እንደ አካባቢአቸው መወሰድ ያለባቸውን እርምጃዎችን ይማራሉ። ይህንን ርዕስ ለማስተማር መጠቀም ያለባቸው ዘዴዎች እንደ ሀሳብ ማመንጨት፣ መቀመጫ ማሞቂያ፣ ፒራሚድ፣ ምልክታና ጥያቄና መልስ ይሆናሉ።

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው የትምህርት ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት በትክክል ለመረዳትና ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ከዚህ ርዕስ

ተያያዥ የሆኑ አጋዥ መጽሀፍትን በማንበብ እራስዎን ያዘጋጁ። ይህን ርዕስ ለማስተማር ተጓዳኝ ስዕሎችን፣ ፎቶዎችንና ፖስተሮችን ለትምህርት መርጃ መሣሪያነት ማዘጋጀትም ያስፈልጋል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ፡-

ይህን ርዕስ ከመጀመርዎ በፍት አስፈላጊውን ዝግጅት ማድረግ ያስፈልጋል። በመቀጠልም የትምህርት ክፍል ጊዜ ከመጀመሩ በፊት በተማሪዎች ውስጥ መነሳሳትን በመፍጠር ማነቃቃት አስፈላጊ ነው። ይህም የሚሆነው ጥያቄዎችን በመጠየቅ ነው። ለምሳሌ፤

ሀ. ደን ብመነጠር ማንን ይጎዳል?

ለ. የዱር አራዊቶች ቢያልቁ ምን ዓይነት ተጽእኖ አለው?

ሐ. ሰዎች ለምንድን ነው ደንን የሚጨፈጭፉት?

መ. ሰዎች ለምንድን ነው የዱር አራዊቶችን የሚያዲኑት?

እነዚህን ጥያቄዎችን ተማሪዎች እንድመልሱ የባዝ የማስተማር ዘዴን መጠቀም ይቻላል። ከመልሳቸው በመነሳት ማስተካከያ በመስጠት ተማሪዎቹን ወደ ዋናው ርዕስ እንድ መለሱ ማድረግ አስፈላጊ ነው።

- የተፈጥሮ ሀብቶች መንከባከብን ለማስተማር የሀሳብ ማመንጨት ዘዴን መጠቀም ትችላለህ/ሽ። ይህን ዘዴ በሥራ ላይ ለማዋል ተማሪዎች እጃቸውን በማወጣት መልስ ይሰጣሉ። መምህር ደግሞ መልሳቸውን በጥቁር ሰሌዳ ላይ መጻፍ ነው። ከተወሰኑ ልጆች መልስ ከወሰዱ በኋላ ትክክል ላልሆኑ መልሶች ማስተካከያ ልሰጥበት ይገባል።
- የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመንና በምክንያቱ በሰው ልጅ ላይ የሚመጣውን ጉዳት ለማስተመር በፒራሚድ የማስተማር ዘዴን መጠቀም ይቻላል። በመጨረሻም በጥልቀት ገለፃ መስጠት ያስፈልጋል።
- በቡድን በማቀናጀት የተፈጥሮ ሀብቶች እንዳይመናመን እንደ አካባቢአቸው ለመንከባከብ የሚወስዱትን አስፈላጊ አርምጃዎችን ለማስተመር የሀሳብ ማመንጨት ዘዴ መጠቀም ትችላለህ/ሽ። በዚህ ዘዴ ላይ ተማሪዎች የሚሰጡትን መልሶች በጥቁር ሰሌዳ ላይ ጻፍ/ፊ። በመጨረሻ ላይ ለመልሶቻቸው ማስተካከያ ስጥ/ጩ። ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ሃሳቦች ለሚትሰጠው/ሰጩው ገለጻ ይረዳሉ።

የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን ምክንያቶች

ሰዎች የራሳቸውን ፍላጎት ለማሟላት ሲባል የተፈጥሮ ሀብቶችን ከአቅም በላይ የሚጠቀሙ ከሆነ የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመንን ያመጣል። ለተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን ምክንያት ከሚሆኑ ነገሮች መካከል ከመጠን በላይ መጠቀምና ማባከን፣ ደንን መጨፍጨፍ፣ የኢንዱስትሪ መስፋፋት፣ ከመጠን በላይ የህዝብ ብዛት መጨመር፣ የአፈር መሸርሸር፣ የወሃ መበከልና የመሳሰሉት ናቸው። የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን ለሀገር ዕድገትና ብልጽግና ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ አለው። በሌላ በኩል የሚያደርሰው ተጽእኖ ቢኖር በሥነ ፈጥረታት ጤንነት ላይ ችግር ያመጣል፤ የሥነ ፈጥረታት ብዛት እንድቀንስ ያደርጋል፤ የከባቢ አየር ኦዞን እንድሳሳ ያደርጋል፤ የቱርዝም መስህብ እንድቀንስና የመሳሰሉትን ችግሮች ልያስከትል ይችላል።

የተፈጥሮ ሀብቶችን ለመንከባከብ የሚወሰዱት አስፈላጊ አርምጃዎች

የተፈጥሮ ሀብቶችን መንከባከብ የተፈጥሮ ሚዛንን ለመጠበቅና ሀብቶቹን ለትውልድ ለማስተላለፍ ይጠቅማል። እንደ አከባቢአቸውና እንደ ዓለም የተፈጥሮ ሀብቶችን ለመንከባከብ የሚያስፈልጉ አርምጃዎች ብዙ ናቸው። እነርሱም ደንን መንከባከብ፣ ራቂት መሬት ላይ ዛፍ መትከል፣ እርከን መስራት፣ አግድም ማረስ፣ ፈሳሽ ቆሻሻን ወደ ወንዝና ኩሬ እንዳይገባ ማድረግ፣ መልሶ መትከልን መጠቀም፣ የዱር አራዊትን መንከባከብ፣ የአከባቢ አየር እንዳይበከል መጠበቅና ይህንን ሁሉ ለማድረግ የሕግ ማዕቀፍ ማበጀትና ሥራ ላይ ማዋልና የመሳሰሉትን ማከናወን ይኖርብናል።

5. ልዩ ችሎታ ያላቸውን ተማሪዎች የበለጠ ማገዝ

ልዩ ችሎታ ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ጥልቀት ያለው ሀሳብ እንዲያመነጨ ማነቃነቅ አስፈላጊ ነው። የተፈጥሮ ሀብቶችን መንከባከብ ለሰው ልጅ ምን ዓይነት ጥቅም እንደለውና ያለአግባብ ተጠቅሞ መመናመን ምን ዓይነት ጉዳት እንዳለው በአከባቢያቸው ውስጥ የሚኖሩት ሽማግሌዎችን ጠይቀው ለክፈል ተማሪዎች እንድያቀርቡ አድረግ/ሊ።

6. ተከታታይ ምዘና

- የተማሪዎቹን ጽብረቃ በመከታተል ወጠታማ መሆናቸውን እየለዩ መሄድ፣
- በሁሉም ሂደት ላይ የተማሪዎችን ተሳትፎ በደረጃ እያስቀመጡ መሄድ፣
- ለተማሪዎች ያልገባለቸው ነገር ካለ ጥያቄ እንድጠይቁ መጋበዝ።

- ተማሪዎቹ በመወያየት፣ ጥያቄ በመጠየቅና በመመለስ፣ የቤት ሥራና የመሳሰሉትን በግለቸውም ሆነ በቡድን የሠሩት ለይ ምን ዓይነት የመማር ዉጤት እያስመዘገቡ እንደ ሆነ ለይተህ/ሽ ያዝ/ዠር።
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መጎናጸፋቸውን እያረጋገጠጡ መሄድ፤
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፣ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት፤
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤
- ተማሪዎች በሚያቀርቡት ገለፃ ላይ የሚታዩትን ጉድለቶች በመለየት አስፈላጊውን ማስተካከያ እያደረጉ መሄድ፤
- ተማሪዎች የተፈጥሮ ሀብቶችን እንክብካቤ ማለት ምን ማለት እንደሆነና የተፈጥሮ ሀብቶችን መንከባከብ ያለውን ጥቅም በመወያየት፣ በመጠያየቅና ተግባራትን በመሥራት እንዲገልፁ ማድረግና ያካበቱትን የመማር ዉጤታቸውን ምን ላይ እንደ ደረሰ ለይተዉ ማረጋገጥ አስፈላጊ ነዉ።

7. የተግባር ጥያቄ መልስ

ተግባር 3.4

የተፈጥሮ ሀብቶች ብዙ ጥቅሞች አላቸው። ለምሳሌ፣ ለምግብ ምንጭነት፣ ለማዳበርያነት፣ ሕይወት ላላቸው ነገሮች መኖርያነት፣ ለገቢ ምንጭነት፣ ለተለያዩ ግንባታዎች፣ የተለያዩ ጌጣጌጥ ዕቃዎች መስሪያ እና ለመሳሰሉት ነገሮች ይውላሉ።

በክልላቸው የሚገኙትን የተፈጥሮ ሀብቶች በምን አይነት ሁኔታ እንደሚንከባከቡ የተማሪዎቹን መልስ ካዳመጥክ በኋላ እንደ አጠቃላይ መወሰድ የሚገቡ እርምጃዎችን በመጨመር አስረዷቸው።

3.8. የቆሻሻ አወጋገድ ጥሩና መጥፎ ልምዶች

ለዚህ ትምህርት ርዕስ የተሰጠ ክፍል ጊዜ.....5

1. የርዕሱ የመግር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- እንደ ዞናቸውና ክልላቸው የቆሻሻ አወጋገድ ጥሩና መጥፎ ልምዶችን ይገልጻሉ፤
- እንደ ዞናቸውና ክልላቸው ቆሻሻን በመጥፎ ልምድ ማስወገድ የሚያመጣው ተጽእኖና አካባቢን ማጽዳት ያለው ጥቅም ይገልጻሉ፡፡

2. ዋናዎቹ ነጥቦች

ተማሪዎች በዚህ ርዕስ ሥር እንደ ዞናቸውና ክልላቸው የቆሻሻ አወጋገድ ጥሩና መጥፎ ልምድን ይማራሉ፡፡ ትክክል በልሆነ ልምድ ቆሻሻን ማስወገድ ያለው ተጽእኖን ይማራሉ፡፡ ከዚህ በመነሳት አካባቢአቸውን ከቆሻሻ ማጽዳት አስፈላጊ እንደሆነ ተማሪዎች ይረዳሉ፡፡ ይህን ርዕስ ለማስተማር እንደ የሀሳብ ማመንጨት፣ መቀመጫ መሞቅያ ዘዴ፣ የመስክ ምልክታ ዘዴና ፕሮጀክት ዘዴዎችን መጠቀም ይችላል፡፡

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የዕለቱ የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡

- በሚዘጋጀው የትምህርት ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት በትክክል ለመረዳትና ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ከዚህ ርዕስ ተያያዥ የሆኑ አጋዥ መጽሀፍትን በማንበብ እራስዎን ያዘጋጁ፡፡
- ይህን ርዕስ ለማስተማር ተጓዳኝ ስዕሎችን፣ ፎቶዎችንና ፖስተሮችን ለትምህርት መርጃ መሣሪያነት ማዘጋጀትም ያስፈልጋል፡፡ ለምሳሌ፡ በትክክለኛ እና ትክክለኛ ያልሆነ የቆሻሻ አወጋገድን የሚያሳዩ ፎቶዎችን ማዘጋጀት፡፡

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

አስፈላጊው ቅድመ ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ እያንዳንዱ የትምህርት ክፍል ጊዜ ከመጀመሩ በፊት በተማሪዎች ውስጥ የመነሳሳት ስሜት በመፍጠር ማነቃነቅ አስፈላጊ ነው።

የዕለቱ ትምህርት ከመጀመሩ በፊት የተማሪዎችን ግንዛቤ ወደ ዕለቱ ርዕስ ለመሳብ ቀጥሎ ያሉትን ጥያቄዎችን መጠየቅ አስፈላጊ ነው።

- ሀ. ቤተሰቦቻችሁ የቤት ቆሻሻን የት ይጥላሉ?
- ለ. በአካባቢያችሁ ወይም ወደ ትምህርት ቤት ስትመጡ መጥፎ ሽታ ተሰምቶአችሁ ያወቃል? ምንድን ነው የሸተታችሁ? ይህን መጥፎ ሽታ እንዴት ማስወገድ ይቻላል?

እነዚህን መልሶች እንድ መልሱ የባዝ ዘዴን ተጠቅመህ/ሽ በአምስት ደቂቃ ውስጥ በመወያየት እንድገልጹ አድርግ/ጊ። እንደ አካባቢያችሁ ቆሻሻ በምን ዓይነት ዘዴ እንደሚወገድ፣ እንደዚሁም ለማስወገድ ትክክል ባልሆነ ዘዴ ተማሪዎች እንድለዩ በሀሳብ ማመንጨት የማስተማር ዘዴን መጠቀም አስፈላጊ ነው። ተማሪዎች በአካባቢያቸው ያለውን ተሞክሮ እጃቸውን አወጥተው ሲናገሩ መምህር/ርት ደግሞ ተመሪዎችን ከማስተካከል በሌላ በጥልቅ ማብራራት አለባቸው።

ቆሻሻ ከመኖርያ ቤት አካባቢ፣ ከትምህርት ቤት፣ ከፋብሪካና ከተለያዩ ቦታዎች ስወጣ አካባቢን በመበከል በሥነ ፍጥረታት ላይ የጤና ጉዳት ልያመጣ ይችላል። ይህንን ችግር ለመቀነስ ጥሩ የሆነ የቆሻሻ አወጋገድ ዘዴን በመከተል ማስወገድ ተገቢ ነው። እነዚህም፤

- የሚጣለውን ቆሻሻ መቀነስ፤
- ተመልሶ ሥራ ለይ ልወላው የሚችሉትን ነገሮች መላልሰን መጠቀም፤
- ቆሻሻን ስሰበሰቡ ደረቅና እርጥበት ያለቸውን ለይተው ማጠራቀም፤
- ከፋብሪካ የሚወጡትን ቆሻሻ ወደ አካባቢ እንደይለቀቁ መከልከል፤
- ጉዳት የሚያደርሱት ኬምካሎች ወደ ዉሃ እንደይገቡ መከልከልና የመሳሰሉት ናቸው።

በሌላ በኩል መጥፎ የቆሻሻ አወጋገድ ልምድ በአካባቢ ንጽህና ላይ ተጽእኖ አለው። ይህ ደግሞ በሥነ ፍጥረታት ላይ ጉዳት ስለሚያደርሱ ይህንን ዘዴ መጠቀም አስፈላጊ አይደለም።

5. ተማሪዎች ልዩ ችሎታ እንዲያዳብሩ ማገዝ

ልዩ ክህሎትና ችሎታ ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ከተማሪዎች ውስጥ በሳል ሀሳብ የሚያቀርቡትን ማበረታታት አስፈላጊ ነው።

ማሳሰቢያ፡ የተመቻቸ ሁኔታ የሚኖር ከሆነ ቆሻሻ በምን አይነት ዘዴ ወይም ልምድ በከተማቸው ውስጥ እየተወገደ መሆኑን ተማሪዎች የመስክ ምልክታ ቢያደርጉ የበለጠ ትምህርት ያገኛሉ።

6. ተከታታይ ምዘና

- ተማሪዎች በመወያየት፣ በመጠያየቅና ተግባራንና የቤት ሥራን በግልም ሆነ በቡድን እንድሠሩ ማድረግና ያካበቱትን እውቀት መገምገም፤
- ተማሪዎቹ በመወያየት፣ ጥያቄ በመጠየቅና በመመለስ፣ የቤት ሥራና የመሳሰሉትን በግለሰብም ሆነ በቡድን የሠሩት ለይ ምን ዓይነት የመማር ውጤት እያስመዘገቡ እንደ ሆነ ለይተህ/ሽ ያዝ/ዠ።
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መገኘታቸውን እያረጋገጠጡ መሄድ፤
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፣ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት፤
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤
- ተማሪዎች በሚያቀርቡት ገለፃ ላይ የሚታዩትን ጉድለቶች በመለየት አስፈላጊውን ማስተካከያ እያደረጉ መሄድ፤
- በተከታታይ ምዘና ላይ ተገቢ የሆነ ግብረ መልስ በመስጠትና ያልገባቸው ሀሳብ ላይ ማብራሪያ መስጠት ተገቢ ነው።

የተግባር ጥያቄ መልስ

ተግባር 3.5

1. በአካባቢያቸው በስብሰው እንደ ማዳበርያ ሊጠቅሙ የሚችሉትን ቆሻሻዎችን በመለየት እንዴት እንደሚዘጋጁ የግብርና በለሙያ ወይም ወላጆቻቸውን ጠይቀው እንዲያመጡ በማድረግ ግብረ መልስ መስጠት፣ ይህ ዘዴ ቆሻሻን በመቀነስ ረገድ ከፍተኛ ድርሻ እንዳለው አስገንዝቡ፤

2. አካባቢያቸውን በመነብኘት ማህበረሰቡ ቆሻሻ የምያስወግድበትን ዘዴ በማጤን ትክክለኛና ትክክለኛ ያልሆነውን ለይተው እንዲዘግቡ ማድረግና ከነዚህ ውስጥ ትክክለኛ በሆነ መንገድ ቆሻሻ በማስወገድ የአካባቢያቸውን ንጽህና መጠበቅ እንዳለባቸው አስገንዝቧቸዋል፡፡

የምእራፍ 3 የመልመጃ ጥያቄዎች መልሶች

I. እውነት/ሐሰት

1. እውነት	7. እውነት	13. እውነት
2. እውነት	8. እውነት	14. ሀሰት
3. እውነት	9. ሐሰት	15. ሐሰት
4. ሐሰት	10. እውነት	16. እውነት
5. እውነት	11. ሐሰት	
6. ሐሰት	12. እውነት	

II. ምርጫ

1. ሐ	6. ሀ	11. መ
2. ሀ	7. መ	12. ሐ
3. መ	8. ለ	13. ለ
4. ሐ	9. መ	14. ሐ
5. መ	10. ሀ	

ምዕራፍ 4 ማህበራዊ አካባቢ

የተመደለት ክፍል ጊዜ.....40

የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

በመማር ሂደትና በምዕራፍ ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- በአካባቢያቸው የተለያዩ ባህሎች መኖራቸውን ያስተውላሉ፤
- ለባህሎች እንክብካቤ አስፈላጊ መሆኑን ያውቃሉ፤
- በአካባቢያቸው ውስጥ የባህል ልዩነትን ያከብራሉ፤
- በክልላቸው የሚገኙትን የትራንስፖርት/የመጓጓዣ ዓይነቶችን ያውቃሉ፤
- በአካባቢያቸው ህጋዊና ህጋዊ ያልሆኑ ንግዶችን ይለያሉ፤
- በአካባቢያቸው የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴዎች በተፈጥሮ ሀብቶች ላይ የሚያሳድሩትን ተፅዕኖዎች ያስተውላሉ፤
- ለገበያ የሚውሉ የተፈጥሮ ሀብት ውጤቶችን ያስተውላሉ፤
- በወረዳቸው/በከተማቸው፣ በዞኖቸውና በክልላቸው ውስጥ የሚገኙትን ቅርሶች ያደንቃሉ፡፡

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ትኩረት የሚሸኑ ነጥቦች፣ ስለ ማህበራዊ አኗኗር ፍች፣ ባህል፣ የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴ፣ የተፈጥሮ ሀብት፣ የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴ በተፈጥሮ ሀብት ላይ የሚያደርሰው ጉዳት፣ ህጋዊና ህጋዊ ያልሆኑ ንግድ፣ የመጓጓዣ አይነቶችንና የክልላችን ቅርሶች የሚባሉትና ለእነዚህ ቅርሶች ለያንዳንዳቸው በስፋት ማብራሪያ ተሰጥቶታል፡፡

4.1 የአካባቢያችን ባህሎች

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍል ጊዜ8

1. ርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የተለያዩ የአካባቢያቸውን ባህሎች ይገልጻሉ፤
- በአካባቢያቸው ውስጥ ጠቃሚ የሆኑትን ባህሎች ይለያሉ፤
- ባህሎች በምን እንደምንጸባረቁ ይገልጻሉ፡፡

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ንዑስ ርዕስ ሥር ተማሪዎች ስለ ማህበራዊ ኑሮ፣ ባህል፣ የባህል ጥቅሞች፣ የማህበረሰባቸው የአኗኗር ሁኔታ፣ በማህበረሰቡ ውስጥ የባህል ብዛሃነት እና በባህል እንክብካቤ ውስጥ የማህበረሰብ አስተወጽኦን ይማራሉ። ይዘቱን ለማስተማር ሀሳብ ማመንጨት፣ የፒራምድ ዘዴ፣ የጥንድ ውይይት፣ የቡድን ውይይት እና ጥያቄና መልስ ዘዴዎችን መጠቀም ይቻላል።

ባህል ማለት መሀበረሰብ በኑሮአቸው ውስጥ ያከበቱት የልምድ ውጤት መሆኑን ያሳያል። ባህል የአንድ ማህበረሰብ መገለጫ መሰርያ ነው። ባህልን ከሚገልጹ ነገሮች ውስጥ ጥቅቶቹ አልባሳት፣ ምግብ፣ የእርቅ ዘዴና የመሳሰሉት ናቸው።

ማሳሰቢያ፡ የባህል ፍቺ ምንድነው ተብሎ ጥያቄ ቢነሳ ፍቺው ብዙ ነው፣ በአንድና ሁለት ፍቺ የሚገለጽ አይደለም ተብሎ መመለስ ይቻላል።

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የዕለቱን የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው የትምህርት ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት በትክክል ለመረዳትና ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ለዚህ ርዕስ የሚያስፈልጉትን ሁሉ በማድረግ (በባህል ዙሪያ የተፃፉ መጽሀፍቶችንና ፅሁፎችን በማንበብ) እራስዎን ያዘጋጁ።

የተለያዩ ዋቢ መፅሐፍትን በማንበብ የራስ ዕውቀትና ግንዛቤን ያዳብሩ።

ይህን ርዕስ ለማስተማር ሥዕሎች፣ ፓስተሮችና በአካባቢው ከሚገኙ ቁሶች የተሰሩና የህብረተሰቡን ባህል የሚያንጸባርቁ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎችን በመጠቀም የተማሪዎቹን ግንዛቤ ማሳደግ ይቻላል። በተጨማሪ ስለ አካባቢው የህብረተሰብ ኑሮ ሁኔታ ከተማሪዎች መረጃ በመሰብሰብ የባህል መነሻ ምን እንደሆነ ተማሪዎችን በመጠየቅ የሰጡትን ሀሳብ አቀናጅቶ መያዝ፣ የአኗኗር ሁኔታ የባህል ልዩነትን የሚያመጣ መሆኑን ማስገንዘብ፣ ባህል የአንድ ህብረተሰብ ዋና መገለጫ መሆኑን ከአካባቢያቸው በማነሳት በቂ ግንዛቤ እንዲኖራቸው ማድረግ ያስፈልጋል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

የዕለቱን ትምህርት ለማስተማር ወደ ማማሪያ ክፍል ከመሚጣትዎ በፊት በቂ ዝግጅት ማድረግ ያስፈልጋል። በመቀጠል በተማሪዎች ውስጥ የመነሳሳት ስሜት መፍጠር ያስፈልጋል። ይህን ለማድረግ ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች መጠየቅ ይቻላል።

ሀ. ባህል በምን ይገለጻል?

ለ. በህብረተሰብ ውስጥ ባህል ለምን ይለያያል?

ለነዚህ ጥያቄዎች ተማሪዎቹ መልስ እንዲሰጡ በባዝ የማስተማር ዘዴ መጠቀም ነው። ከዚያ በኋላ ወደ ቀኑ የትምህርት ይዘት ማግባት ነው።

የተለያዩ ባህሎችን ለማስተመር ጁግሶ የሚባል የማስተማር ዘዴን መጠቀም ትችላለህ/ሽ። ይህንን የማስተማር ዘዴን ሥራ ላይ ለማዋል በ2.3 ርዕስ ሥር ተገልጿል። በመቀጠል ተማሪዎችን በቡድን በመክፈል በህብረተሰቡ ውስጥ ያሉ የተለያዩ የባህል መገለጫዎች ላይ ተወያይተው እንዲገልፁ አድርጉ። ለአንደኛ ቡድን የባህል ልበስ ምንነትን እንዲገልጹ፣ ለሁለተኛ ቡድን የአከባቢአቸውን የባህል ምግብ ዓይነቶችን እንዲገልጹ፣ ለሦስተኛ ቡድን የአከባቢአቸውን የባህል እርቅ አካሄድ ሁኔታን እንዲገልጹ፣ ለአራተኛ ቡድን በአከባቢያቸው ውስጥ የተፈጥሮ ሀብቶችን ለመንከባከቢ የሚጠቀሙት ባህል ምን ምን እንደ ሆኑ እንድያብራሩ አደርግ/ጊ። በመጨረሻም ከእያንዳንዱ ቡድን የተለያዩ ሃሳቦችን ከሰበሰባችሁ በኋላ ካነበባችው መጽሐፍ ወይም ከመምህሩ መምሪያ ላይ ካተሰጠው መልሶች አኳያ ማስተካከያ ስጡበት።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታን እንዲያዳብሩ ማገዝ

ልዩ ክህሎት ያላቸው ተማሪዎችን ለማፍራትና ከክፍሉ ተማሪዎች ውስጥ በአካባቢ ከሚገኙ ቁሶች የአባገዳ ሞዴል፣ የተለያዩ ባህል አልባሳት እና በህብረተሰቡ ውስጥ ያለውን ባህላዊ የአካባቢ እንክብካቤ ድርግቶችን የሚወክሉ ሞዴሎችን ሠርተው እንዲያቀርቡ ማድረግ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- የአባገዳን አለባበስ የሚያሰዩና ከትምህርቱ አላማና ይዘት ጋር ተያያዥነት ያላቸውን ሥዕሎች፣ ፎቶዎች፣ ፓስተሮች እና ሞዴሎች በመጠቀም ተማሪዎቹ የትምህርቱ ይዘት ላይ ግንዛቤ ማግኘታቸውን ማረጋገጥ፤
- ተማሪዎች የግንዛቤ ጥያቄዎችን፣ የተግባር ሥራዎችንና ፕሮጀክቶችን በግል/በቡድን እንዲሰሩ በማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- የተማሪዎችን መልስና ገለፃ በመከታተል ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤

- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መገናጸፋቸውን እያረጋገጠው መሄድ፤
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፤ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት፤
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤
- ተማሪዎች በሚያቀርቡት ገለፃ ላይ የሚታዩትን ጉድለቶች በመለየት አስፈላጊውን ማስተካከያ እያደረጉ መሄድ፤
- በተከታታይ ምዘና ላይ ተገቢ የሆነ ግብረ መልስ በመስጠትና ያልገባቸው ሀሳብ ላይ ማብራሪያ መስጠት ተገቢ ነው፡፡
- የተማሪዎች አፈጻጸም ማየትና መመዘገብ ከዚያ በኋላ ገንቢ የሆነ ግብረ መልስ መስጠት፡፡

7. የተግባር መልስ

ተግባር 4.1

እንደዘናቸው ከምታወቁ የባህል ምግቦች ውስጥ አንዱን በመምረጥ እንዴት እንደሚዘጋጅ እንዲናገሩ በማድረግ ማበረታታት፡፡

ተግባር 4.2

ተማሪዎች ብዙ ምክንያቶችን ሊያቀርቡ ይችላሉ፡፡ ነገር ግን ከዚህ በታች ያሉትንና ሌሎችንም መጨመር ይችላሉ፡፡

- ሕይወት ላላቸው መጠለያና ከለላ ሊሆን ይችላል፤
- የተፈጥሮ ሃብትን የመንከባከብ ባህል ስላለው፤
- ለተፈጥሮ ሃብት ያለው አክብሮት እና የመሰሰሉት ናቸው፡፡

4.2. የክልላችን የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች

የተመደበለት ክፍለ ጊዜ.....8

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የክልላቸውን ታዋቂ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን ይዘረዝራሉ፤
- የፋብሪካዎችን ጥቅም ይገልጻሉ፤

- የንግድ ጥቅም ይዘረዝራሉ፤
- ከተፈጥሮ ሀብትና ምርት ውጤታቸው ለገበያ የሚቀርቡትን ይገልጻሉ፤

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ምዕራፍ ተማሪዎች የኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴዎችን እንደ የመጀመሪያ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ፣ ሁለተኛ ደረጃ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴና ሦስተኛ ደረጃ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴን ይማራሉ። እንደዝሁም የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ጥቅምና ጉዳት ይማራሉ። ይዘቱን ለማስተማር የጥንድ ወይይት፣ የሀሳብ መመንጨት ዘዴ፣ መቀመጫን የማሞቂያ ዘዴ፣ በፒሮጀክት፣ በፒራሚድ ዘዴ እና የጥያቄና መልስ ዘዴን መጠቀም ይቻላል።

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የዕለቱ የትምህርት እቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ተያያዥ ይዘቶች ካላቸው ዋቢ መፅሐፍትና መሰል ምንጮችን በማንበብ እራስዎን ያዘጋጁ። በመቀጠል የኢኮኖሚ እንቅስቃሴን ተማሪዎች እንዲዘረዝሩ ለማድረግ ቀደም ብሎ ማቀድ ያስፈልጋል። ስለ ባህላዊ እና ዘመናዊ የአስተራረስ ዘዴዎች ከተለያዩ ፅሁፎች በማንበብ እና ስለፋብሪካዎችና ንግድ እንቅስቃሴዎች ከመፅሐፍት በማንበብ አስፈላጊውን ግንዛቤ ይዘው ወደ ክፍል ማግባት አለብዎት።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

መምህር/ርት ሁሉም ቅድመ ዝግጅቶች ከተጠናቀቁ በኋላና የዕለቱን ትምህርት ከመጀርሀ/ሽ በፍት ተማሪዎቹ እንድንቃቁ ለማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች አቅርብ/ሊ።

ሀ. ንግድ ባይኖር ሰዎች ኑሮአቸውን ያከናውኑ ነበር?

ለ. በንግድ ውስጥ የሚታዩት ችግሮች ምን ምንድን ናቸው፣ ታወቃለችሁ?

ለነዚህ ጥያቄዎች መልስ እንዲሰጡ የጥንድ የማስተማር ዘዴን መጠቀም ነው። ከዚያ በኋላ አጭር ገለጻ በማድረግ ወደ ዕለቱ የትምህርት ይዘት መግባት ነው። ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመካፋፈል፣

- የታወቁ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን ለማስተማር የሀሳብ መመንጨት ዘዴን መጠቀም ትችላለህ/ሽ።

- የፋብሪካዎችን ጥቅም ለማስተማር መቀመጫ የማሞቂያ ዘዴን መጠቀም ይቻላል። በዚህ ዘዴ ውስጥ ከ5-7 አባላት የያዘውን ቡድን በመመስረት መልስ የሚሰጥ ተማሪ ወደ ማሃላቸው ይመጣና ያወያያቸዋል።
- የንግድን ጥቅም ለማስተማር የሀሳብ ማመንጨት ዘዴን መጠቀም ይቻላል።
- ለገበያ የሚቀርቡት የተፈጥሮ ሀብቶችና ጥቅማቸውን ለማስተማር የፒራሚድ የማስተማር ዘዴን መጠቀም ይቻላል። በተማሪዎች ወይይት ውስጥ የተፈጥሮ ሀብቶች ሆነው ለገበያ የሚቀርቡት ምን ምን እንደ ሆኑ እንዲዘረዝሩ ምሩአቸው።

ማሳሰቢያ: ማንኛውም የማስተማር ዘዴን ተጠቅመህ/ሽ ካስተመርክ/ሽ በኋላ ተማሪዎች የመሰላቸውን መልሶች መመለስ ይችላሉ። ነገር ግን እርሶ ደግሞ ካነበብከው/ካነበቢሽውና ከመምህሩ መምሪያ የማስተካከያ መልስ ስጣቸው/ሲጨክቸው።

ለምሳሌ: ምጣኔ ሀብት/ ኢኮኖሚ ማለት ምን ማለት እንደ ሆነ ከተማሪዎች ሃሳቦችን ከሰበሰባችሁ በኋላ ትክክለኛውን መልስ ስጣቸው/ሲጨክቸው። ከዚያ በኋላ የምጣኔ ሀብት/ኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች ፍቺ ማብራራት ነው። በመቀጠል የክልላቸውን ምጣኔ ሀብት እንድያብራሩ ጠይቃቸው/ቂያቸው። የተማሪዎቹን ሃሳቦች ከሰበሰብክ/ሽ በኋላ ከምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴዎች ውስጥ ፈብርካና ንግድ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች ሥር የሚመደቡ መሆናቸውን ግለጽላቸው/ጨላቸው። እነዚህ ምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴ አካል ሆነው በባህርያቸው ላይ ተሞርክዘው የበህልና ዘመናዊ በመባል ለሁለት ይካፈላሉ። ከነዚህ ውስጥ በአካባቢያቸው የሚገኙት የትኛው መሆኑን ተማሪዎች ለይተው እንድናገሩ አድርግ/ጊ። ከዚህ በኋላ በአካባቢያቸው ውስጥ የሚገኙት ምጣኔ ሀብት ምን ምን እንደሆኑ በደንብ ማብራራት ነው።

ተማሪዎችን የተወያዩበትንም ለክፍል እንዲያቀርቡ ማድረግ፣ ተማሪዎች በሚወያዩበትና ለክፍል በሚያቀርቡበት ጊዜ በደንብ መከታተልና አስፈላጊውን ግብረ-መልስ መስጠት አስፈላጊ ነው።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታን እንዲያዳብሩ ማገዝ

ልዩ ክህሎት ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ከክፍሉ ተማሪዎች ውስጥ ከአካባቢ ቁሶች የፋብሪካንና በፋብሪካ ውስጥ ያለውን እንቅስቃሴ የሚያሳይ ሞዴል በማስራት እንዲያቀርቡ በማድረግ በተሻለ ሁኔታ ያቀረቡትን ማበረታታት አለብዎት።

6. ተከታታይ ምዘና

የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ የሚያሳዩ፣ አላማቸው እና ይዘታቸው ከትምህርቱ ጋር ተያያዥነት ያላቸውን ሥዕሎች በመታገዝ ተማሪዎች በይዘቱ ላይ ፍላጎት እንዲኖራቸው በማድረግ፡

- ተማሪዎች የግንዛቤ ጥያቄዎችን፣ የተግባር ሥራዎችንና ፕሮጀክቶችን በግል/በቡድን እንዲሰሩ በማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- የተማሪዎችን መልስና ገለፃ በመከታተል ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መጎናጸፋቸውን እያረጋገጠጡ መሄድ፤
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፣ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት፤
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤
- ተማሪዎች በሚያቀርቡት ገለፃ ላይ የሚታዩትን ጉድለቶች በመለየት አስፈላጊውን ማስተካከያ እያደረጉ መሄድ፤
- የተማሪዎችን አፈጻጸም እየመዘገቡ መሄድና ተገቢውን ግብረመልስ መስጠት፡፡

7. ግብረ መልስ

ተግባር 4.3

1. ስለአካባቢያቸው የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ተማሪዎች ከሚሰጡት መልስ በመነሳት የራስዎን ሀሳብ ይጨምሩላቸው፡፡
2. ባህላዊ እና ዘመናዊ የግብርና አይነቶች በማለት ከገለጹ በኋላ በሁለቱም ላይ አጠር ያለ ገለጻ ይስጧቸው፡፡
3. የእህል ምርትና የከብት እርባታን አንድ ላይ ስለሚያካሄድ ለሰው ልጅ የጎላ ጥቅም አለው፡፡
4. ጥሬ ዕቃዎችን ወደ ሌላ ደረጃ ለሌላ አገልግሎት መዋል ወደሚችለው የሚቀይር ነው፡፡
5. በአካባቢያቸው የተለያዩ ፋብሪካዎች ሊኖሩ ይችላሉ፡፡ በመሆኑም ካለው ሁኔታ በመነሳት በአካባቢው የሚገኙትን ፋብሪካዎችን መናገር ይችላሉ፡፡

4.3. የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች በክልላችን የተፈጥሮ ህብቶች ላይ የሚያሳድሩት ተፅዕኖዎች

ለዚህ ርዕስ የተመደበው ክፍለ ጊዜ.....7

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የፋብሪካዎች እንቅስቃሴ በተፈጥሮ ህብቶች ላይ የሚያስከትሉትን ጉዳት ይገልጻሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ምዕራፍ ሥር የኢኮኖሚ/ምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴዎች በተፈጥሮ ህብቶች ላይ የሚያደርሱት አሉታዊ ተፅዕኖ ላይ በቂ ማብራሪያ ተሰጥቷል። እንደዚሁም የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴ ጥቅምና ጉዳት ያብራራል። ይህን ርዕስ ለማስተማር የጥንድ ውይይት፣ የሀሳብ ማመንጫ ዘዴ፣ መቀመጫ ማሞቂያ ዘዴና የጥያቄና መልስ ዘዴን ተግባራዊ ማድረግ ይቻላል።

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የዕለቱ የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ የተለያዩ መፅሐፍትንና ፅሁፎችን በማንበብ ዋና ዋና ነጥቦችን በመያዝ መዘጋጀት ያስፈልጋል። የምጣኔ ሀብት/የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን በአካባቢያቸው ውስጥ ምን እንደምመስሉ ተማሪዎች ገለጻ ስያደርጉ አንድ ላይ ሰብስቦ መያዝ ያስፈልጋል። በአካባቢያቸው ውስጥ የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴዎች የሚያስከትሉት ጉዳቶች እንዲዘረዝሩ ተማሪዎችን መበረታታት ተገብ ነው።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ቅድመ ዝግጅቱ ከተጠናቀቀ በኋላ የትምህርቱ ይዘት ላይ ማብራሪያ መስጠት ከመጀመርዎ በፊት በተማሪዎች ውስጥ የመነሳሳት ስሜትን በመቀስቀስ እንዲነቃቁ ማድረግ አስፈላጊ ነው። ለምሳሌ ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች መጠየቅ ይቻላል።

ሀ. ደንን በመጨፍጨፍ ከሰል አምርቶ መሸጥና የእርሻ መሬትን በማስፋፋት እህልን ማምረት እንዴት ታየዋለህ/ሽ?

ለ. በንግድ እንቅስቃሴ ምክንያት የተፈጥሮ ሀብቶችን የመመንመን ተግባራት አለ?

ሐ. በአካባቢያችሁ ዉስጥ ገቢ ለማግኘት ሲባል የተፈጥሮ ሀብቶችን የሚያመናምንና የሚያቆሽሽ ማህበረሰብ እንደ ምን ታይታላችሁ? ይህን የፈፀመ አካል ላይ ህጋዊ እርምጃ ተወስዶበታል?

ለነዚህ ጥያቄዎች በባዝ የማስተማርያ ዘዴ እንዲወያዩ ካደረጋችሁ በኋላ በመልሳቸው ላይ ማስተካከያ በመስጠት ወደ የዕለቱ የትምህርት ይዘት መግባት ይኖርባችኋል።

- በተፈጥሮ ሀብቶች ላይ የፋብሪካ ሥራ እንቅስቃሴ የሚያደርሰውን ጉዳት ለማስተማር የሀሳብ ማመንጨት የማስተማር ዘዴን ተጠቀም/ሚ። ተማሪዎች እጃቸውን አወጥተው መልስ ስሰጡ መልሳቸውን በጥቁር ሰሌዳ ላይ እየጻፍክ/ሽ መሄድ። በመጨረሻም ትክክል ላልሆኑት መልሶች ማስተካከያ ከተሰጠበት በኋላ አጭር ማብራርያ ስጥ/ስጪ።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታን እንዲያዳብሩ ማገዝ።

ልዩ ክህሎት ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ከክፍል ተማሪዎች ውስጥ በአካባቢያቸው ከሚገኙ ቁሶች የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች የሚያስከትሏቸውን አሉታዊ ተጽዕኖ የሚያሳዩ ሞዴሎችን አዘጋጅተው ለክፍል እንዲያቀርቡ በማድረግ ያበረታቷቸዋል።

6. ተከታታይ ምዘና

ስለ ምጣኔ ሃብት እንቅስቃሴ የሚያሳዩ፣ አላማቸው እና ይዘታቸው ከትምህርቱ ጋር ተያያዥነት ያላቸውን ሥዕሎችን በመጠቀም ተማሪዎች በይዘቱ ላይ ፍላጎት እንዲኖራቸው በማድረግ፤

- ተማሪዎች የግንዛቤ ጥያቄዎችን፣ የተግባር ሥራዎችንና ፕሮጀክቶችን በግል/በቡድን እንዲሰሩ በማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- የተማሪዎችን መልስና ገለፃ በመከታተል ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መጎናጸፋቸውን እያረጋገጠጡ መሄድ፤

- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፤ መምራት፤ መርዳትና ማበረታታት፤
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤
- ተማሪዎች በሚያቀርቡት ገለፃ ላይ የሚታዩትን ጉድለቶች በመለየት አስፈላጊውን ማስተካከያ እያደረጉ መሄድ፤
- የተማሪዎችን አፈጻጸም እየመዘገቡ መሄድና ተገቢውን ግብረመልስ መስጠት፡፡

4.4 ለገበያ የሚቀርቡ የክልላችን የተፈጥሮ ሀብቶች

ለዚህ ርዕስ ትምህርቱ የተሰጠ ክፍል ጊዜ.....7

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- ለገበያ የሚውሉ የክልላቸውን የተፈጥሮ ሀብቶችን ይዘረዝራሉ፤
- ለገበያ የሚውሉ የክልላቸውን የተፈጥሮ ሀብቶች ምንጭ ይገልጻሉ፡፡

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች ስለ አካባቢያቸው ለገበያ ሊቀርቡ የሚችሉትን የተፈጥሮ ሀብቶች፤ የተለያዩ የምጣኔ ሃብት ቅስቃሴ መኖራቸው በቂ ትምህርት ያገኛሉ፡፡ ይህን ርዕስ ለማስተማር እንደ የሀሳብ ማመንጨት፤ የባዝ ዘዴ፤ የቡድን ውይይት፤ የፒራሚድ ዘዴና መቀመጫን የማሞቂያ ዘዴዎችን መጠቀም፤

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የዕለቱ የትምህርት እቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡ በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ተያያዥ ይዘቶች ካላቸው ዋቢ የባህልና የምጣኔ ሀብት መፅሐፍትና መሰል ምንጮችን በማንበብ እራስዎትን ያዘጋጁ፡፡

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ሁሉም ቅድመ ዝግጅቶች ከተጠናቀቁ በኋላ በተማሪዎች ውስጥ የመነቃቃት ስሜትን መፍጠር አስፈላጊ ነው፡፡ ይህንን ለማድረግ ቀጥሎ ያለውን ጥያቄ ተማሪዎችን መጠየቅ፡

ሀ. በአካባቢያችሁ ውስጥ ከዛፎች፤ ከማእድናትና ከሌሎች ተፈጥሮ ሀብቶች ሰዎች የሚያገኙት ጥቅሞች አሉ? ካሉ ዘርዝሩ፡፡

በመቀጠል ተማሪዎችን በቡድን በማከፋፈል የባዝ የመማር ዘዴን በመጠቀም እንዲወያዩና ለክፍል እንዲያቀርቡ ያድርጉ። ተማሪዎች በሚመካከሩበትና እርስ በርስ ሀሳብ በሚለዋወጡበት ጊዜ በደንብ መከታተልና ማስተካከ መስጠትና ገንቢ ግብረ-መልስ አስፈላጊ ነው። ቀጥሎም በእያንዳንዱ የተማሪዎች ሀሳብ ላይ በቂ ማብራሪያ መስጠት አስፈላጊ ነው።

ለገበያ የሚቀርቡ የክልላችን የተፈጥሮ ሀብቶች ለማስተማር ሀሳብ የማመንጨትን የማስተማር ዘዴን መጠቀም ይቻላል። ተማሪዎች የተፈጥሮ ሀብት ምንነት ላይ ያላቸውን ግንዛቤ በመነሳት እንዲገልፁ ማድረግና ለገበያ ልቀርቡ የሚችሉትን የተፈጥሮ ሀብቶችን እንድ ዘረዝሩ ማድረግና የሚሰጡትን መልስ በሰሌዳ ላይ በመፃፍ እነዝህ የተዘረዘሩት ከየትኛው የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ እንደሚመደቡ ለመመለስ የሞከሩ ተማሪዎችን ማበረታታት ጥሩ ይሆናል። የተማሪዎችን ሀሳብ ካጠናከሩ በኋላ ለገበያ ከሚቀርቡት ሀብቶች ዉስጥ አንድ ምሳሌ በመወሰድ ለተማሪዎች በቂ ማብራሪያ መስጠት ተገቢ ነው።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታን እንዲያዳብሩ ማበረታታት፡

ልዩ የፈጠራ ችሎታ ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ከክፍሉ ተማሪዎች ውስጥ የአካባቢያቸውን ቁስ በመጠቀም ለገበያ የሚቀርቡ የተፈጥሮ ሀብት ዉጤቶችን እንድዘረዝሩ ማበረታታት ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

ለገበያ የሚቀርቡ የተፈጥሮ ሀብት ዉጤቶችን የሚያሳዩ፣ አላማቸው እና ይዘታቸው ከትምህርቱ ጋር ተያያዥነት ያላቸውን ሥዕሎችን በመጠቀም ተማሪዎች በይዘቱ ላይ ፍላጎት እንዲኖራቸው በማድረግ፡

- ተማሪዎች የግንዛቤ ጥያቄዎችን፣ የተግባር ጥያቄዎችን፣ ፕሮጀክቶችን በግል/በቡድን እንዲሰሩ በማድረግ መከታተል፤
- የተማሪዎችን ገለፃ መመልከት እንደ አስፈላጊነቱ ነጥብ በስጠትና ግብረ-መልስ መስጠት፤
- የተማሪዎችን አፈጻጸም መመዝገብና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድና
- ለተማሪዎች አፈጻጸም አስፈላጊ ግብረ-መልስ ስጥ/ጨ።

7. የተግባር መልስ

የተግባር ጥያቄ 4.4

የጥራጥራ እህል ዓይነቶች እንደ ቡና፣ ማእድናት፣ የደን ውጤቶችና የመሳሰሉትን እንድዘረዝሩ በማድረግ ሌሎችም ካሉ መጨመር ይቻላል።

4.5 ህጋዊና ህጋዊ ያልሆኑ የተፈጥሮ ሀብቶች ንግድ ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ.....7

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የሀገወጥ ንግድ ፍችን ይሰጣሉ፤
- ህጋዊና ህጋዊ ያልሆኑ ንግዶችን ይለያሉ፤
- ሀገወጥ ንግድ በምጣኔ ሃብት/ኢኮኖሚ ላይ የሚያደርሰውን ተፅዕኖ ይገልጻሉ፤
- ሀገወጥ ንግድ በተፈጥሮ ሀብቶች ላይ ያለውን ጉዳት ይገልጻሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ምዕራፍ ተማሪዎች ስለ ህጋዊና ሀገወጥ ንግድ በተለይም ስለሀገወጥ ንግድ በቂ ማብራሪያ ተሰጥቷል። እንዲሁም የንግድ ስራ ጥቅም እና ሀገወጥ ንግድ ያለው ጉዳት ተገልጿል። ርዕሱን ለማስተማር የጥንድ ውይይት፣ የቡድን ውይይት እና ገለፃ ዘዴን መጠቀም ይቻላል።

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትም በፊት ጥልቅ የሆነ የትምህርት እቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ተያያዥ ይዘቶች ካላቸው ዋቢ መፅሐፍትና መሰል ምንጮችን በማንበብ እራስዎትን ያዘጋጁ።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ማስተማር ከመጀመሩ በፊት መምህሩ/ርቱ አስፈላጊውን ዝግጅት ማድረግ አስፈላጊ ነው። ቅድመ ዝግጅቱ ካለቀ በኋላ በተማሪዎች ውስጥ ሞራል መፍጠር አስፈላጊ ነው። በመቀጠል ተማሪዎቹን በቡድን በመክፈል ስለ ሀገወጥ ንግድ ስራ ሀሳብ እንዲለዋወጡ ማድረግ የተወያዩበትንም ለክፍል እንዲያቀርቡ ማድረግ ተማሪዎች በሚወያዩበት እና ሀሳብ በሚለዋወጡበት ጊዜ በትክክል መከታተልና ማስተካከያ ያለበት ቦታ ማስተካከያ

መስጠትና የግብረ-መልስ ግንባታ መስጠት አስፈላጊ ነው። በእያንዳንዱ የተማሪ አቀራረብ ላይ አስፈላጊውን ገለፃ መስጠትና በቂ ግብረ-መልስ መስጠት አስፈላጊ ነው።

በህገ ወጥ ንግድ ላይ ተማሪዎች ያለቸውን ግንዛቤ እንድገልጹ አድርጉ። የሙከራ መልሶቻቸውን በጥቁር ሰሌዳ ላይ እየጻፉ በመሄድ ለይተው ማስተካከያ መስጠት ይኖርብዎታል።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ስራን እንዲያዳብሩ ማገዝ

ልዩ ክህሎት ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ከክፍሉ ተማሪዎች ውስጥ ስለ ህገወጥ ንግድ በክልላቸው ከሚያዩት ተግባር በመነሳት በክልላቸው ህብረተሰብ ውስጥ ያለውን ስለ ህገወጥ ንግድ ስራ በሰፊው እንዲዘግቡ ማድረግ አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

ስለ ህገወጥ ንግድ የሚያሳዩ የተለያዩ እንቅስቃሴዎች ዓለማቸውና ይዘታቸው ከትምህርቱ ጋር ተያያዥነት ያለውን በመጠቀም ተማሪዎቹ በይዘቱ ላይ ፍላጎት እንዲኖራቸው ማድረግ።

- የተማሪዎቹን ገለፃ መመልከት
- ተማሪዎች የግንዛቤ ጥያቄዎችን፣ የተግባር ሥራዎችንና ፕሮጀክቶችን በግል/በቡድን እንዲሰሩ በማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- የተማሪዎችን መልስና ገለፃ በመከታተል ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መጎናጸፋቸውን እያረጋገጠሉ መሄድ፤
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፤ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት፤
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤
- ተማሪዎች በሚያቀርቡት ገለፃ ላይ የሚታዩትን ጉድለቶች በመለየት አስፈላጊውን ማስተካከያ እያደረጉ መሄድ፤

7.የተግባር መልስ

የተግባር ጥያቄ 4.5

1. ትክክለኛ ባልሆነ መንገድ የሚካሄድ ንግድ ነው። ማንነቱ ሳይታወቅ በድብቅ እና የመሳሰሉት ናቸው።
2. የሀገርን ምጣኔ ሃብት ይጎዳል። በሀገር ልማት ላይ ዕንቅፋት ይሆናል። ማግኘት ያለበት ገቢ እንዳይገባና የመሳሰሉት ናቸው።
3. የተፈጥሮ ሀብት እንድባክን ያደርጋል።
4. የሀገር ገቢ ይቀንሳል፤ የተፈጥሮ ሀብት እና የመሳሰሉት ሀብቶች ይበዘበዛሉ። ሀሳብ በተጨማሪም በስፋት መግለፅ ትችላላችሁ።

4.6 የተለያዩ የሰውና የዕቃ የመጓጓዣ አይነቶች

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ5

1.የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- በክልላቸው ዉስጥ ለትራንስፖርት ሥራ የሚዉሉትን ይዘረዝራሉ፤
- በክልላቸው ዉስጥ የትራንስፖርቶች ጥቅምና አንድነታቸውና ልዩነታቸውን ይለያሉ፤
- በክልላቸው ዉስጥ የሚገኙ የትራንስፖርቶች ዓይነት ባህላዊና ዘመናዊ በማለት ይከፍላሉ፤
- የተለያዩ ትራንስፖርቶች በምን ላይ እንደምንቀሳቀሱ ይዘረዝራሉ፤
- ከተለያዩ ትራንስፖርቶች የሚገኙ ጥቅሞችን ይገልጻሉ።

2. ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ውስጥ ስለትራንስፖርት ንግድ በተለይም ስለትራንስፖርት ዓይነት በቂ ማብራሪያ ተሰጥቷል። እንዲሁም የትራንስፖርት ጥቅም ተገልጿል። ይህን ርዕስ ለማስተማር የሀሳብ ማመንጫ ፣የጥያቄና መልስ፣ የፒራሚድና መቀመጫ ማሞቂያ ዘዴዎችን መጠቀም ይቻላል። እንዲሁም ተማሪዎቹ በህብረተሰቡ ውስጥ ያሉትን የትራንስፖርት አይነትን እንዲረዱ ማድረግ ይቻላል።

3.ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የዕለቱ የትምህርት እቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ተያያዥ ይዘቶች

ካላቸው(ትራንስፖርት ላይ የተጻፉትን) ዋቢ መፅሐፍትና መሰል ምንጮችን በማንበብ እራስዎትን ያዘጋጁ። በተመሳሳይ ሁኔታ የመሬት ላይ የውሃ ላይ ትራንስፖርት እና በአየር ላይ ትራንስፖርት የተጻፉ መፅሐፍትን በማንበብ ግንዛቤን በማዳበር ወደ ክፍል መግባት ይገባዎታል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

አስፈላጊው ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ ወደ የዕለቱ ትምህርት ከመግባት በፊት ተማሪዎችን ማነቃቃት አስፈላጊ ነው። በመቀጠል የዕለቱን ትምህርት ከመጀመሩ በፊት በተማሪዎች ውስጥ መነቃቃትን ለመፍጠር የማነቃቂያ ጥያቄዎችን ማጠየቅ ያስፈልጋል። ጥያቄዎቹ የሚከተሉት ናቸው፤

- ሀ. ሰዎች ወጪ ሀገር ስሄዱ የሚጠቀሙት የትራንስፖርት ዓይነት ምንድን ነው?
- ለ. ትላልቅ ዕቃዎች እንደ መኪና ከወጪ ወደ ውስጥ ሲገቡ በምን ዓይነት መጓጓዣ ነው?

እነዚህን ጥያቄዎችን ለመመለስ ተማሪዎች በባዝ የማስተማር ዘዴ ተጠቅመው ከተወያዩ በኋላ መምህር/ርት በአካባቢያቸው ያሉትን ትራንስፖርቶችን እንድዘረዝሩ ያድርጉ። በመቀጠል፤

- በአካባቢያቸው ውስጥ ያሉት ትራንስፖርቶችን እንድዘረዝሩ ለማድረግ የሀሳብ መመንጫ የማስተማር ዘዴን ተጠቀም/ሚ።
- የባህላዊና ዘመናዊ የትራንስፖርት በአካባቢያቸው ውስጥ ለምን ለምን ዓይነት ማጓጓዣ እንደሚውሉ ተማሪዎቹ እንድለዩ ለማድረግ የፒራሚድ ዘዴን መጠቀም አለብህ/ሽ።
- የትርንፖርቶች ጥቅምና በምን ላይ እንደምንቀሳቀሱ ለማስተማር መቀመጫን ማሞቂያ ዘዴን ተጠቀም/ሚ።

ይህንን ርዕስ ከላይ የተጠቀሱትን የማስተማር ዘዴዎችን ተጠቅመህ/ሽ ካስተመርክ/ሽ በኋላ ከተለያዩ መጽሐፍት ከነበብከው/ሽው ላይ ተመርኩ-ዘህ/ሽ በቂ የሆነ ማብራርያ ስጥ/ስጪ።

5. ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታን እንዲያዳብሩ ማድረግ

ልዩ ክህሎት ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራትና ከክፍሉ ተማሪዎች ውስጥ ትራንስፖርትን ለመግለፅና በአካባቢ ቁሶች የተለያዩ ትራንስፖርትን የሚያሳይ ሥዕሎችን በመስራት በክልላቸው እና በአካባቢያቸው ህብረተሰብ ውስጥ የሚንቀሳቀሱ የተለያዩ የትራንስፖርት ዓይነትን በሰፊው እንዲዘግቡ ማድረግ አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

የትራንስፖርት እንቅስቃሴዎችን የሚወክሉ፣ አላማቸውና ይዘታቸው ከርዕሱ ትምህርቱ ጋር ተያያዥነት ያላቸውን በመጠቀም ተማሪዎች በይዘቱ ላይ ፍላጎት እንዲኖራቸው ማድረግ ያስፈልጋል።

- ተማሪዎች ውይይትን፣ ጥያቄዎችን ፣ተግባራትን፣ የቤት ስራና የተለያዩ ፕሮጀክቶችን በግል ወይም በቡድን እንዲሰሩ ማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እያረጋገጡ መሄድ፤
- የተማሪዎችን ገለፃ መመልከትና ደካማና ጠንካራ ጎናቸውን መለየት፤
- ተማሪዎች የግንዛቤ ጥያቄዎችን፣ የተግባር ሥራዎችንና ፕሮጀክቶችን በግል/በቡድን እንዲሰሩ በማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- የተማሪዎችን መልስና ገለፃ በመከታተል ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መጎናጸፋቸውን እያረጋገጡ መሄድ፤
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፣ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት፤
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤
- ተማሪዎች በሚያቀርቡት ገለፃ ላይ የሚታዩትን ጉድለቶች በመለየት አስፈላጊውን ማስተካከያ እያደረጉ መሄድ፤
- የተማሪዎችን አፈፃፀም እየመዘገቡ መሄድና ገንቢ ግብረ-መልስ መስጠት።

7. የተግባር ጥያቄ መልስ

የተግባር ጥያቄ 4.6 መልስ

1. በአካባቢያቸው የዘረዘሩትን የባህል መጓጓዣ አይነቶች በማየት መልሳቸውን አረጋግጡ።

2. ዘመናዊ መጓጓዣ ዓይነቶች መኪና፣ ባቡር፣ ሞተርና ሌሎችም ብዙ መጠቀም ትችላላችሁ።

4.7. የክልላችን ቅርሶች

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍል ጊዜ5

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የቅርሶችን ምንነት ይገላጻሉ፤
- የክልላቸውን የቅርስ አይነቶች ይናገራሉ፤
- በክልላቸው የሚገኙ የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ቅርሶችን ይለያሉ፤
- የክልላቸውን የማይዳሰሱ ቅርሶችን በመለየት ይገልጻሉ፤
- የቅርሶችን ጥቅም ይዘረዝራሉ፤
- ለቅርሶች የሚገባቸውን እንክብካቤ ይናገራሉ፡፡

2. . ዋና ዋና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ለተማሪዎች ስለ ቅርሶችና የቅርሶች አይነት በቂ ገለጻ ተሰጥቷል፡፡ እንዲሁም፡ቅርሶች ያላቸው ጥቅም ተገልጿል፡፡ ተማሪዎች በህብረተሰቡ ዉስጥ ያሉትን ቅርሶች እንዴት መንከባከብ እንዳለባቸው ይማራሉ፡፡ ይህንን ርዕስ ለማስተማር የመማር ማስተማር ዘዴዎች እንደነ የሀሳብ ማመንጨት፣ ጥያቄና መልስ፣ ጥንድ ውይይት፣ መቀመጫን የማሞቂያ፣ የመስክ ምልክታ፣ የፒራሚድና የመሳሰሉትን ዜዴዎች መጠቀም ይቻላል፡፡

3. ቅድመ ዝግጅት

የትምህርቱን ይዘት ለማስተማር ወደ ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቅ የሆነ የዕለቱን የትምህርት እቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡ በሚዘጋጀው ዕቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት ተማሪዎች በትክክል እንዲረዱ ለማድረግ ቅርሶች ላይ ተያያዥ ይዘቶች ካላቸው ዋቢ መፅሐፍትና መሰል ምንጮችን በማንበብ እራስዎን ያዘጋጁ፡፡ በተጨማሪም ተማሪዎች በአካባቢያቸው ዉስጥ ስለ ቅርሶች ያገኙትን ተሞክሮ ሰብስቦ አጠናክሮ መያዝና የዕለቱን ትምህርት መቀጠል፡፡

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

አስፈላጊው ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ የዕለቱን ትምህርት ለመጀመር ተማሪዎቹን በማነቃነቅ የወሰጥ ስሜታቸውን ማነቃነቅ አስፈላጊ ነው። እንደ ምሳሌ ለማንሳት፤

ሀ. በአካባቢያቸው ለቱርዝም መስህብ የሚሆኑ ነገሮች አሉ? ከሌሎች ግለጹ፤ ሰው ሰራሽ ነው ወይም የተፈጥሮ መሆኑን ለይተህ/ሽ ተናገር/ሪ። በማለት የተማሪዎችን ሀሳብ ወደ ቅርሶች አምጦአቸው። የተማሪዎች ሀሳብ ላይ ተንተርሰህ/ሽ የቅርስ ፍቺ ላይ በቂ ግንዛቤ ስጥ/ጪ። በመቀጠል የዕለቱን ርዕስ ማስተማር ቀጥል/ዩ።

- በአካባቢያቸው ወሰጥ የሚገኙትን የቅርሶች ዓይነት ለማስተማር የፒራሚድን ዘዴን ተጠቀም። ይህ ዘዴ ሁሉንም ተማሪዎች ስለሚያሳትፍ ያለ አንዳች የቀረ ተሳትፎ ሁሉም ተማሪዎች ሀሳባቸውን እንድሰጡና ከዚያ በኋላ አጭር ገለጻ ስጥበት/ስጪበት።
- በአካባቢያቸው ወሰጥ የሚገኙትን የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ቅርሶች እንድያወቁ ለማድረግ መቀመጫን የማሞቂያ ዜዴን መጠቀም ትችላለህ/ሽ። ተማሪዎች በተወያዩት ላይ ገለጻ ሲያደርጉ መምህር/ርት በጥቁር ሰሌዳ ላይ እየጻፍ ማስተካከያ እየሰጡበት መሄድ።
- የቅርሶችን ጥቅም ለማስተማር በባዝ ዜዴ ተጠቀም/ሚ። ይህ ዜዴ ተማሪዎች እንደፈለጉ ሀሳብ እንዲለዋወጡ ያደርጋቸዋል።
- በቅርሶች እንክብካቤ ላይ ተማሪዎችን ግንዛቤ ለማስጨበጥ የጥንድ ወይይት ዜዴን መጠቀም ይቻላል። በመጨረሻም አስፈላጊውን ማስተካከያና ተጨማሪ ማብራርያ ስጥበት/ስጪበት።

የሁሉም የማስተማር ዜዴን ተጠቅማቸው ከጨረሳችሁ በኋላ ከተማሪ መጽሐፍ፣ ከመምህሩ መምሪያና ከዋቢ መጽሐፍት ስላ ቅርሶች ያነበብከውን/ሽውን ተጠቅመህ/ሽ ማብራርያ ስጥ/ጪ። በሁሉም ሂደት ወሰጥ ተማሪዎችን እያበረታቱ ትምህርቱን በደንብ እንድይዙ አድርጉ።

5. ተማሪዎች ችሎታና ፈጠራ እንዲያዳብሩ መርዳት

ልዩ ችሎታ ያላቸውን ተማሪዎች ለማውጣትና የክፍል ውስጥ ተማሪዎችን ስለ ቅርስ እንዲገልፁ የቅርሶች ጥቅምና ባለብት አካባቢ የህብረተሰብ ሚና በሰፊው ሪፖርት እንዲያደርጉ ማድረግ ነው። የተማሪዎቹን እንቅስቃሴ ማበረታታትና ሞራል መስጠት ተገቢ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- የቅርሶች ጥቅም የሚያሳዩ ጉዳዮች ከትምህርቱ አላማና ይዘት ጋር ተያይዘው ተማሪዎች በማገዝ በይዘቱ ላይ ፍላጎት እንዲኖራቸው ማድረግ ያስፈልጋል።
- ተማሪዎች ውይይት፣ ጥያቄዎች፣ ተግባራት፣ የቤት ስራና የተለያዩ ፕሮጀክቶችን በግል ወይም በቡድን እንዲሰሩ ማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እያረጋገጡ መሄድ።
- ተማሪዎች የግንዛቤ ጥያቄዎችን፣ የተግባር ስራዎችንና ፕሮጀክቶችን በግል/በቡድን እንዲሰሩ በማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ።
- የተማሪዎችን መልስና ገለፃ በመከታተል ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ።
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መጎናጸፋቸውን እያረጋገጠሉ መሄድ።
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፣ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት።
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት።
- የተማሪዎችን ገለፃ መመልከትና ደካማና ጠንካራ ጎናቸውን መለየት።
- የተማሪዎችን አፈፃፀም እየመዘገቡ መሄድና ተገቢ ግብረ-መልስ መስጠት።

7. የተግባር መልስ

የተግባር ጥያቄ 4.5 መልስ

1. በአካባቢያቸው የሚገኙ በመጽሐፋቸው ላይ ከተጠቀሱት የተፈጥሮ ቅርሶች ውጪ ዘርዝሩ።
2. በዘረዘሩት በአካባቢያቸው የሚገኙ ባህላዊ ቅርሶች ላይ በመጨመር ግለፁ።

3. ቅርሶች የሚጠቅሙት ለቱሪዝም መስህቦች በመሆን፣ ለመዝናኛ መዋል፣ ገቢ ማስገኘትና የመሳሰሉት በማለት መልስ ሰጡ።

የምዕራፍ ማጠቃለያ የመልመጃ ጥያቄዎች መልስ

እውነት ወይም ሐሰት መልሶች

1. እውነት 2. ሐሰት 3. ሐሰት 4. እውነት

የምርጫ ጥያቄዎች መልስ

1. ሀ	5. ለ	9. መ
2. መ	6. መ	10. ለ
3. መ	7. መ	
4. ሐ	8. ሀ	

ምዕራፍ 5 ልዩ ትኩረት የሚሹ ጉዳዮች

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ20

የምዕራፉ የመማር ውጤቶች

ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማሩ በኋላ፤

- ኤች አይቪ ኤድስ የሚሳራጭበት መንገድ ከዳታ ላይ የማንበብ ዕውቃት ያዳቢራሉ፤
- ጉዳት እና ዲንገተኛ አደጋ የሚያደርሱ ጥቅት ነገሮችን ያውቃሉ፤
- ህገ ወጥ የሆኑ መድኃኒቶች የሚያደርሱትን ጉዳዮች አውቀው ጥንቃቄ ያደርጋሉ፤
- የድርቅና ረሃብ ፅንሰ ሀሳብ ይገነዘባሉ፤
- የድርቅ ምክንያትና በአካባቢ ውስጥ ያለው ተፅዕኖ ይገነዘባሉ፤
- በድርቅ ምክንያት የሚመጡ ተጽእኖና ምክንያቶቹን ይገልጻሉ፤
- በክልላቸው የድርቅ ቦታዎችን ያውቃሉ፡፡

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ተማሪዎች በኢትዮጵያ ውስጥ ኤች አይቪ ኤድስ ያለውን ሥርጭት በቤታቸው ውስጥ ኬሚካሎች መድሃኒቶች ያለአግባብ መጠቀም፣ ድርቅና ረሃብ ትማራላቸው፡፡ተማሪዎች በነዚህ ይዘቶች ላይ ግንዛቤ እንዲያገኙና ለወደፊቱ ትምህርታቸው አስፈላጊ ፅንሰ ሀሳብ እንዲያገኙ ይረዳቸዋል፡፡

5.1. ኤች አይቪ ኤድስ

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠ ክፍለ ጊዜ፡.....4

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የኤች አይቪ ኤድስ ሥርጭት እና ተፅዕኖውን የመረጃ ቴክኖሎጂን በመጠቀም ይገልጻሉ፤
- የኤች አይቪ ኤድስ ባሽታ እንዴት እንደሚስፋፋና መከላከያ መንገዱን ይገልጻሉ፡፡

2. ዋናዎቹ ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች ኤች አይቪ ኤድስ በኢትዮጵያ ውስጥ ያለው ሥርጭትና ሊያደርስ የሚችለውን ተፅዕኖ ይማራሉ፡፡ ይህንን ርዕስ ለማስተማር የጥንድ ውይይት፣ የቡድን ውይይትና የገለፃ የመማር ማስተማር ዘዴዎችን መጠቀም ይችላሉ፡፡ ተማሪዎች በኢትዮጵያ ውስጥ ኤች አይቪ ኤድስ ያለውን ሥርጭትና ሊያደርስ

የሚችሉውን ታዕቋን በመገንዘብ ከዚህ በሽታ እራሳቸውን እንዲከላከሉና ለሌሎች ሰዎችም ግንዛቤ መፍጠር እንዲችሉ ይረዳቸዋል።

3. ቅድመ ዝግጅት

ክፍል ከመግባትም በፊት ጥልቀት ያለው የትምህርት አቅድ ማዘጋጀት ይኖርብዎታል። በሚዘጋጀው የትምህርት አቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘቶች በደንብ በመገንዘብ ተማሪዎች ይዘቱን እንዲገነዘቡ ለማድረግ ለዚህ ርዕስ የሚያስፈልጉ ነገሮችን ማዘጋጀት ወሳኝ ነው። የተለያዩ ኢጋዥ መፅሀፍቶችን በማንበብ እራስን ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። ይህንን ርዕስ ለማስተማር በኢትዮጵያ ውስጥ የኤች አይቪ ኤድስን ሥርጭትን የሚያሰዩ ሥዕሎች፣ ፖስተሮችና ቻርቶችን እንደ ትምህርት መርጃ መሳርያነት መጠቀም ይችላሉ።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ዝግጅቱ ከተጠናቀቀ በኋላ በትምህርቱን ይዘት ላይ ማብራሪያ መስጠት ከመጀመርም በፊት በተማሪዎች ውስጥ የመነሳሳት ስሜትን በመቀስቀስ እንዲነቃቁ ማድረግ አስፈላጊ ነው። ለምሳሌ ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች መጠየቅ ይቻላል።

ሀ. ኤች አይቪ ኤድስ ቃላት ስትሰሙ ወዳ አእምሮአቸው የሚመጣው ምንድን ነው?

ለ. በህኪምና ከማይድኑ ባሽታዎች ውስጥ የሚታወቁት የትኞቹ ናቸው?

እነዚህ ጥያቄዎች ላይ ሀሳብ እንዲሰጡ ካደረጉ በኋላ ወደ እሉቱ የትምህርት ይዘት መግባት ነው። በመቀጠል ተማሪዎችን በቡድን በመክፈል በኢትዮጵያ ውስጥ የኤች አይቪ ኤድስ ሥርጭትና ሊያደርስ የሚችለው ታዕቋን ላይ እንዲወያዩ ማድረግ ነው። ተማሪዎች በሚወያዩበት ጊዜ በቅርበት በመከታተል እርማት በሚያስፈልግበት ቦታ እያረሙ መሄድና ገንቢ ግብረ-መልስ እየሰጡ መሄድ ወሳኝ ነው። በእያንዳንዱ የተማሪዎች አቅርቦት ላይ አስፈላጊ ገለፃ መስጠት አስፈላጊ ነው። በመጨረሻም በአንኳር ጉዳዮች በቂ የሆነ ማብራሪያ በመስጠት ያጠቃልሉ።

5. ተማሪዎች ልዩ ችሎታና ፈጠራ እንዲያዳብሩ ማገዝ

ልዩ ችሎታ ያላቸውን ተማሪዎች ለማፍራት ከክፍል ተማሪዎች ውስጥ በኮምፒውተር ላይ ወይም በትልቅ ወረቀት ላይ ኤች አይቪ ኤድስ በኢትዮጵያ ውስጥ ያለውን ሥርጭት ግራፍ በመስራት እንዲያቀርቡ ማድረግና ማበረታታት አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- የኤች አይቪ ኤድስ በኢትዮጵያ ውስጥ ያለውን ሥርጭት የሚያሳዩ ስዕሎች፣ ፎቶዎችና ፖስተሮች ከትምህርቱ አላማና ይዘት ጋር የተያያዙትን በመጠቀም ተማሪዎች በይዘቱ ላይ ያገኙትን ግንዛቤ እንዲገልፁ ማድረግ፤
- ተማሪዎች ውይይት፣ ጥያቄዎች፣ ድርግቶች እና የተለያዩ የቤት ሥራዎች በግል/በቡድን እንዲሰሩ በማድረግ የሚጠበቅ ብቃት ማግኛታቸውን ማረጋገጥ፤
- የተማሪዎችን ገለፃ በመመልከት ጥንካሬያቸው እና ድክመታቸውን መለያት፤
- የተማሪዎችን ገለፃ መመልከት እንደ አስፈላጊነቱ ነጥብ በስጦትና ግብረ-መልስ መስጠት፡፡

7. የተግባር ጥያቄዎች መልሶች

ተግባር 5.1.

በኢትዮጵያ የኤችአይቪ ኤድስ ሥርጭት (2009) የክልሎች ሁኔታ

ደረጃ	ክልሎች	ሥርጭት በመቶኛ
1	አማራ	30
2	ኦሮሚያ	26
3	ፊንጮ	18
4	የደቡብ ሕዝቦች	9
5	ትግራይ	2
5	አፋር	2
5	ድሬደዋ	2
5	ጋምቤላ	2
6	ሐረሪ	1
6	ቤኒሻንጉል ጉምዝ	1
6	ሶማሌ	1

**5.2. ድንገተኛ አደጋና ጉዳት ማድረስ የሚችሉ ነገሮች
ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጡ ክፍለ ጊዜ4**

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- አደጋ የሚያደርሱ ኬሚካሎችና መድሃኒቶችን ይለያሉ፤
- ድንገተኛ አደጋ በሚያደርሱ መድሃኒቶች ምክንያት ምን አይነት አደጋ እንደሚመጣ ይገልጻሉ፡፡

2. ዋናዎና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች በቤት ውስጥ የሚጠቀሙባቸውን ኬሚካሎች ይማራሉ፡፡ ይህንን ርዕስ ለማስተማር የጥንድ ውይይት፣ ገለፃ እና የማሳያት የመማር ማስተማር ዘዴዎችን መጠቀም ይቻላል፡፡ ተማሪዎች ስለ ቤት ውስጥ ኬሚካሎች አጠቃቀም ላይ ግንዛቤ እንዲያገኙ ይረዳቸዋል፡፡

3. ቅድመ ዝግጅት

የወቅቱን ትምህርት ለማስተማር ክፍል ከመግባትም በፊት ጥልቀት ያለው የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡ በሚዘጋጀው የትምህርት እቅድ ውስጥ የትምህርቱን ይዘት በደንብ ለመገንዘብና ተማሪዎች በደንብ እንዲረዱ ለማድረግ የሚያስፈልጉ ነገሮችን ሁሉ ማዘጋጀት በጣም ወሳኝ ነው፡፡ የተለያዩ መጽሀፍትን በማንበብ እራስን ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡ አደጋ የሚያደርሱ ኬሚካሎች እና መድሃኒቶች ፎቶአቸውንና ፖስተሮችን ማዘጋጀት በማሳያ የመማር ማስተማር ዘዴ ውስጥ ይጠቅማል፡፡

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

ዝግጅቱ ከተጠናቀቀ በኋላ በትምህርቱ ይዘት ላይ ማብራርያ መስጠት ከመጀመርም በፊት በተማሪዎች ውስጥ የመነሳሳት ስሜትን በመቀስቀስ እንዲነቃቁ ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡ ለምሳሌ ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች መጠየቅ ይቻላል፡፡

- ሀ. ቤታሳቦቻቸው በቤት ውስጥ ያሉት ነገሮች ውስጥ ልጎቻችሁ ይችላል ብላው ከክለክሉአቸው ነገሮች ውስጥ የሚታስተውሉት ምንድን ናቸው?
- ለ. በመድሃኒት መያዣ ዕቃ ላይ ህጻናት የማይደርሱበት ቦታ አስቀሚጡ የሚል ለምን ተጻፈ?

በማለት ጥያቄዎችን በመጠየቅ ተማሪዎቹ ከሚስጡት መልስ በመነሳት በቂ ግብረ መልስ ስጡአቸው። ሰዎች ንፅህናቸውንና ጤናቸውን ለመጠበቅ የሚጠቀሙባቸውን የተለያዩ ኬሚካሎች ተማሪዎች የሚያውቁትን እንዲናገሩ በማድረግ ግብረ መልስ ስጡአቸው። እንዲሁም የእንስሳትንና የዕፅዋትን ጤና ለመጠበቅም የሚረዱ መኖራቸውን አስገንዝቡአቸው። ከነዚህ ኬሚካሎች ውስጥ መርዛማ የሆኑ እንዳሉም በምሳሌ በማስረዳት የተማሪዎችን ግንዛቤ ያሳድጉ። ከእነዚህ መርዛማ ኬሚካሎች ውስጥ ጥቅቶቹ፡

- ፀረ አረም
- ፀረ ተባይ
- የንፅህና ኬሚካሎች እንደ ዲቶል
- የመስታወት ማዕጃ
- ጊዜ ያለፈባቸው ኬሚካሎችና የመሳሰሉት ናቸው።

እነዚህ ኬሚካሎች ጉዳት እንዳያደርሱ በጥንቃቄ መጠቀምና ህፃናት በማይደርሱበት ቦታ ማስቀመጥ አስፈላጊ መሆኑን አስይዙ።

5. ተከታታይ ምዘና

- ትናንሽ ቡድኖችን በመመስረት በቤትና በመንደር ውስጥ አደጋ ሊያደርሱ የሚችሉትን ኬሚካሎች ለይተው እንድዘረዝሩ በማድረግ ግብረመልስ መስጠት፤
- ተማሪዎች ውይይት፣ ጥያቄዎች፣ ተግባራት፣ የቤት ስራና የተለያዩ ፕሮጀክቶችን በግል ወይም በቡድን እንዲሰሩ ማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እያረጋገጡ መሄድ።
- ተማሪዎች የግንዛቤ ጥያቄዎችን፣ የተግባር ስራዎችንና ፕሮጀክቶችን በግል/በቡድን እንዲሰሩ በማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- የተማሪዎችን መልስና ገለፃ በመከታተል ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መጎናጸፋቸውን እያረጋገጠው መሄድ፤
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፤ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት፤

- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤
- የተማሪዎችን ገለፃ መመልከትና ደካማና ጠንካራ ጎናቸውን መለየት፡፡
- የተማሪዎችን አፈፃፀም እየመዘገቡ መሄድና ተገቢ ግብረ-መልስ መስጠት፡፡

5.3. መድሃኒቶችን ያለግባብ መጠቀም

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠው ክፍለ ጊዜ፡.....4

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- በአካባቢያቸው ሰዎች የሚጠቀሙት ህገወጥ መድሃኒቶች ምን ምን እንደሆኑ ይለያሉ፤
- ይህ ህገወጥ መድሃኒቶች በሰው ላይ ምን አይነት ጉዳት እንደሚያደርሱ ይገልጻሉ፡፡

2. ዋናዎና ነጥቦች

በዚህ ርዕስ ሥር ተማሪዎች በአካባቢያቸው ሰዎች የሚጠቀሙት ህገወጥ መድሃኒቶች ምን ምን እንደሆኑ ይማራሉ፡፡ እንዲሁም ሊያደርሱ የሚችሉ ጉዳትንም ይማራሉ፡፡

ይህንን ርዕስ ለማስተማር እንደ የጥንድ ውይይት የቡድን ውይይትና የገላጻ የመማር ማስተማር ዘዴዎችን መጠቀም ይቻላል፡፡ ተማሪዎች ህገወጥ መድሃኒቶችን መጠቀም እንደሌለባቸው ግንዛቤ መፍጠር እንዲችሉ ይረዳቸዋል፡፡

3. ቅድመ ዝግጅት

የወቅቱን ትምህርት ለማስተማር ክፍል ከመግባትም በፊት ጥልቀት ያለው የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡ በሚዘጋጀው የትምህርት እቅድ ውስጥ የትምህርት ይዘትን በደንብ በመገንዘብ የሚያስፈልጉ ነገሮችን ሁሉ ማዘጋጀት ያስፈልጋል፡፡ የራስዎትን እውቀትና ግንዛቤ ለማዳበርም የተለያዩ መፅሀፍትን በማንበብ እራስን ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው፡፡

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

የመማር ማስተማር ዘዴ ከመጀመር በፊት የተማሪዎችን ትኩረት ወዳ ርዕሱ የሚያመጡና የሚያነሳሳቸውን ጥያቄዎች ማጠየቅ ትችላላችሁ፡፡

ለምሳሌ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መጠየቅ ይቻላል፡፡

ሀ. በተለያዩ ሱስ የተያዙ ሳዎች በአካባቢያቸው ይገኛሉ? ካሉ በምን አይነት ሱስ እንደተያዙ ግለጹ፡፡

ለ. ሱስ የሚያስዘዙ ነጋሮች በአካል ላይ የሚያመጡ ጉዳቶችን እንዴት ይመለከታሉ? እየተወሰደ ያለ እርምጃ አለ?

የሚሉትን ጥያቄዎች በማጠየቅ ትኩረታቸውን ወዳ ህገወጥ መድሃኒቶች ማምጣት ይቻላል፡፡

ይህንን ርዕስ ለማስተማር ሀሳብ የማመንጫት የመማር ማስተማር ዘዴን መጠቀም ትችላላችሁ፡፡ ተማሪዎች ሀሳብ በሚሰጡበት ወቅት በመበረታታት በስተመጨረሻ በቂ ግብረ መልስ መስጠት ይኖርባችኋል፡፡ እንደ ምሳሌ፣ ሕገ-ወጥ ኬሚካሎች እንደ ኮኬን፣ ሄሮይን፣ አልኮል፣ ትምባሆ፣ ከጤና ባለሙያ ትዕዛዝ ውጭ የሚወሰድ መድሃኒት፣ ጊዜ ያለፈበት መድሃኒት መውሰድና የመሳሰሉት መሆኑን ማስገንዘብ ነው፡፡

ህገወጥ ኬሚካሎች መጠቀም በሰው ጤና ላይ የተለያዩ ችግሮችን ልያመጡ እንደሚችሉ እና በሰው አካል እንደ እምሮ፣ ልብ፣ ጉበት፣ ኩላሊት፣ ዐይንና በመሳሰሉት ላይ ጉዳት እንደሚያደርሱ አስገንዝቡኋቸው፡፡ እንደዚሁም፤

- የምግብ ፍለጎት መቀነስ፤
- የሰውነትን ክብደት በፍጥነት መቀነስ፤
- የሥረዓተ አተነፋፈስ፣ የደም ዝውውርና የመሳሰሉት መታወክ፤
- ጭንቀት፤
- ምግባረ ብልሹነት፤
- የኢኮኖሚ ችግር እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

5. ተከታታይ ምዘና

- ተማሪዎችን በቡድን በመከፋፈል ህገ ወጥና መርዛማ የሆኑ እና በቤትና በአካባቢያቸው ውስጥ አደጋ ሊያመጡ የሚችሉ ኬሚካሎችን እንዲዘረዝሩ በማድረግ ገብርመልስ መስጠት፤
- ተማሪዎች ውይይት፣ ጥያቄዎች፣ ተግባራት፣ የቤት ስራና የተለያዩ ፕሮጀክቶችን በግል ወይም በቡድን እንዲሰሩ ማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እያረጋገጡ መሄድ፡፡

- ተማሪዎች የግንዛቤ ጥያቄዎችን፣ የተግባር ሥራዎችንና ፕሮጀክቶችን በግል/በቡድን እንዲሰሩ በማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- የተማሪዎችን መልስና ገለፃ በመከታተል ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መገናጸፋቸውን እያረጋገጠጡ መሄድ፤
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፤ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት፤
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤
- የተማሪዎችን ገለፃ መመልከትና ደካማና ጠንካራ ጎናቸውን መለየት፡፡
- የተማሪዎችን አፈፃፀም እየመዘገቡ መሄድና ተገቢ ግብረ-መልስ መስጠት፡፡

5.4 ድርቅና ረሃብ

ለዚህ ርዕስ ትምህርት የተሰጠው ክፍለ ጊዜ.....8

1. የርዕሱ የመማር ውጤቶች

በዚህ ርዕስ ትምህርት ሂደትና ማጠቃለያ ተማሪዎች፤

- የድርቅና ረሃብ ፅንሰ ሀሳብን ይገልጻሉ፤
- የድርቅና ረሃብ ግንኙነትን ይገልጻሉ፤
- ለድርቅ ምክንያት የሆኑትን ይዘረዝራሉ፡፡
- ረሃብ በድርቅ ከሚመጡት ተፅዕኖዎች ውስጥ አንዱ መሆኑን ይገልጻሉ፡፡
- ድርቅን ለመቋቋም የሚረዱ ዘዴዎችን ይገልጻሉ፡፡
- በአካባቢያችን የድርቅ ቦታዎች ያሳያሉ፡፡

2. ዋና ዋና ነጥቦች

ድርቅ በተፈጥሮ አደጋ የሚመጣ ነው፡፡ ድርቅ ለረጅም ጊዜ በዝናብ እጥረት ወይም መጥፋት የሚፈጠር ነው፡፡ ድርቅ ሲፈጠር የውሃና የምግብ እጥረት ይከሰታል፡፡ ይህ ደግሞ ለኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ችግሮች ረሃብ፣ ስደትና የመሳሰሉትን ያስከትላል፡፡ ረሃብ የምግብ እጥረት በተፈጥሮ አደጋ እንደ ድርቅ፣ ጎርፍ፣ እንዲሁም በሰዎች ተግባር ምክንያት የሚያጋጥም ነው፡፡

የአየር ንብረት መለዋወጥ ለምግብ መኖር ወይም መጥፋት ከፍተኛ ሚና አለው። ይህንን ርዕስ ለማስተማር እንደ ፕራሚድ፣ ባዝ፣ የጥንድ ውይይት፣ የቡድን ውይይትና የገላጻ የመማር ማስተማር ዘዴዎችን መጠቀም ይቻላል።

3. ቅድመ ዝግጅት

የወቅቱን ትምህርት ለማስተማር ክፍል ከመግባትዎ በፊት ጥልቀት ያለው የትምህርት ዕቅድ ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። በሚዘጋጀው የትምህርት እቅድ ውስጥ የትምህርት ይዘትን በደንብ ለመገንዘብ የሚያስፈልጉ ነገሮችን ሁሉ ማዘጋጀት ያስፈልጋል። የራስዎትን እውቀትና ግንዛቤ ለማዳበርም የተለያዩ መዕሀፍትን በማንበብ እራስን ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው።

ከዚህም ሌላ ከድርቅ ጋር ተያያዥነት ያላቸውን የመረጃ መሣሪያዎችን በአካባቢ ከሚገኙ ነገሮች ማዘጋጀትም ያስፈልጋል።

4. የመማር ማስተማር ዘዴ

መስተማር ከማጀመርህ/ሽ በፊት አስፈላጊ ዝግጅት መድረግ አለቢህ/ሽ። ሁሉም ቅድመ ዝግጅት ከተጠናቀቀ በኋላ ተማሪዎችን የተለያዩ ጥያቄዎችን በመጠየቅ በማነቃነቅ ግብረመልስ መስጠት ያስፈልጋል። ለምሳሌ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መጠየቅ ይቻላል፡

ሀ. እንደ በጋ ክረምት ዝናብ ቢጠፋ ከዚህ ጋር ተያይዞ የሚመጣ ችግር አለ? ካለ ምን አይነት ችግር ነው?

ለ. በሃገራችን ውስጥ በረሃብ ምክንያት በእርዳታ የሚኖሩ አካባቢዎች የሚታቁት አለ? ካለ ቦታውን በማጥቀስ የችግሩን ምክንያት ግለጹ?

የሚሉትን ጥያቄዎች በባዝ የመማር ማስተማር ዘዴን በማወያየት ሐሳባቸውን እንዲገልጹ አድርጉአቸው። ከተማሪዎች ላይ ካገኛችሁት ሀሳብ ላይ በመጥርኮዝ የሚያስፈልገውን መስተካከያ ካደረጋችሁ በኋላ ወደ እለቱ የትምህርት ይዘት መግባት ትችላላችሁ።

የድርቅና ረሃብ ጽንሰ ሀሳብ ለመስተማር በጥንድ የማሰብ የመማር ማስተማር ዘዴን መጠቀም ትችላላችሁ። ተማሪዎች ሀሳባቸውን ከሰጡ በኋላ ትክክለኛውን መልስ መስጠት ትችላላችሁ።

ድርቅ የሚያመጣ ተፅዕኖ ለመስተማር ሀሳብ የማመንጫት የመማር ማስተማር ዘዴን መጠቀም ትችላላችሁ። በዚህ ዘዴ ተማሪዎች ከድርቅ ጋር ተያይዘው የሚመጡ ተፅዕኖዎችን የሚያውቁትን መዘርዘር ይችላሉ። ካሉት የድርቅ ተፅዕኖ ውስጥ ረሃብ አንዱ መሆኑን መግለጽ አለብህ/ሽ።

ከድርቅ ጋር የተያያዘ አደጋን ለማቀናስ የሚንጠቀሙባቸው ዘዴዎችን ለማስተማር ፕራሚድ የመማር ማስተማር ዘዴን መጠቀም ትችላላችሁ። ይህ ዘዴ ሁሉንም ተማሪዎች የሚያሳትፊ ሲሆን ገለፃውን የሚያቀርበው በመጨረሻ ላይ የሚዋቀረው ቡድን የሚገልጽ ይሆናል። በተማሪዎች የቀረበው ገለፃን ካዳመጥክ/ሽ በኋላ ተጨማሪ ሀሳብ በሚያስፈልግበት ጊዜ ሀሳብ መስጠት ያስፈልጋል።

5. ተማሪዎች ልዩ ችሎታና ፈጠራ እንዲያዳብሩ ማገዝ

ተማሪዎች በቡድን በመሆን በሰፊ ወረቀት ላይ ስለድርቅና ረሃብ ምንነት አጭር ጽሁፍ አዘጋጅተዉ፤ ድርቅን ለመቋቋም የሚያስችሉ ዘዴዎችን ጠይቀዉ ለክፍል እንዲያቀርቡ በማድረግ ማበረታታት አስፈላጊ ነው።

6. ተከታታይ ምዘና

- ተማሪዎች ውይይት፣ ጥያቄዎች፣ ተግባራት፣ የቤት ስራና የተለያዩ ፕሮጀክቶችን በግል ወይም በቡድን እንዲሰሩ ማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እያረጋገጡ መሄድ።
- ተማሪዎች የግንዛቤ ጥያቄዎችን፣ የተግባር ሥራዎችንና ፕሮጀክቶችን በግል/በቡድን እንዲሰሩ በማድረግና ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- የተማሪዎችን መልስና ገለፃ በመከታተል ያሳዩት የመማር ዉጤቶችን እየለዩ መሄድ፤
- በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተማሪዎችን ግንዛቤ በመከታተል የግንዛቤ ጥያቄዎች፣ የተግባር ጥያቄዎችና የመልመጃ ጥያቄዎች ተሳትፎ ውስጥ የሚጠበቀውን በቂ የመማር ውጤት መገናጸፋቸውን እያረጋገጠሉ መሄድ፤
- ተለያዩ ተግባራትን ለተማሪዎች በመስጠት ተሳትፎአቸውን መከታተል፤ መምራት፣ መርዳትና ማበረታታት፤
- ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ያለቸውን ግንዛቤና ውጤት እየመዘገቡ በመሄድ የማስተካከያ ግብረ መልስ መስጠት፤

- የተማሪዎችን ገለፃ መመልከትና ደካማና ጠንካራ ጎናቸውን መለየት።
- የተማሪዎችን አፈፃፀም እየመዘገቡ መሄድና ተገቢ ግብረ-መልስ መስጠት።

የተግባር ጥያቄ መልስ

ተግባር 5.2

የተማሪዎችን መልስ ካዳመጡ በኋላ ገንቢ ግብረ መልስና ተጨማሪ ማብራሪያ መስጠት።

1. ድርቅ በአካባቢ ላይ ከሚያደርሰው ተፅዕኖዎች ውስጥ ጥቂቶቹ፤

- የዕቃዎችን ዕድገት ይቀንሳል፤
- የእንሰሳትን እልቂት ያመጣል፤
- የምግብ ዕጥረትና በሽታን ያመጣል፤
- ረሃብና ስደት እንዲከሰት ያደርጋል፤
- የደን የእሳት አደጋና የመሳሰሉት ናቸው።

2. ድርቅን ለመከላከል ከሚረዱ ዘዴዎች ውስጥ ጥቂቶቹ፤

- ውሃን በመቆጠብ መጠቀም፤
- የዝናብ ውሃን ማጠራቀም፤
- ዕቃዎችን መትከል፤
- በመስኖ መጠቀምና የመሳሰሉት ናቸው።

3. ረሃብ፣ ጎርፍ፣ የደን የእሳት አደጋና የመሳሰሉት ናቸው።

የምዕራፍ 5 መልመጃ ጥያቄዎች መልስ

I. እውነት ወይም ሐሰት

1. እውነት 2. ሐሰት 3. እውነት 4. ሐሰት 5. እውነት 6. እውነት 7. ሐሰት

II. ምርጫ

1. ሀ 2. ሐ 3. ሀ 4. መ 5. መ 6. ለ 7. ለ 8. ሐ 9. ሀ
10. መ

የአካባቢ ሳይንስ መርሃ ትምህርት 4ኛ ክፍል

የ4ኛ ክፍል አካባቢ ሳይንስ ሲላበስ

4ኛ ክፍል: ምዕራፍ 1	4ኛ ክፍል: ምዕራፍ 1 ሳይንስን ግልፅ ማድረግ (የክፍለ ጊዜ ብዛት 46)	የመማር ማስተማር ዘዴ	ጥያቄ
<ul style="list-style-type: none"> • ምግብን በዋና ዋና ክፍሎች በመመደብ ምንጫቸውና ምግብ ለጤንነት ያለው ድርሻ ይገልጻሉ። • ዋና ዋና ምግብ ክፍሎች (ካርቦሃይድሬት፣ ፕሮቲን፣ ስብ፣ ማዕድናት፣ ቫይታሚን እና ውሃ) ይገልጻሉ። • የተመጣጠነ ምግብን ጥቅም ይገልጻሉ። • በኢትዮጵያ ውስጥ ያሉትን የተለያዩ የባህል ምግብ አይነቶች ይዘራራሉ። • ምግብ የሚዘጋጅበትን ዘዴዎች በመዘርዘር ይገልጻሉ። • የቁስ አካል አካላዊና ኬሚካላዊ ባህሪያት ለምሳሌ የውሃ እፍጋት፣ ነጥብ ፍሌት፣ ነጥብ 	<p>1.1. ምግብ እና ጤናማ ኑሮ (ክፍለ ጊዜ 6)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የምግብ ፍቺ <p>1.2. በምግብ ውስጥ ያሉ ተፈላጊ ንጥረ ምግቦች (ክፍለ ጊዜ 8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ካርቦሃይድሬት፣ ፕሮቲን፣ ሊፒድስ፣ ቫይታሚን፣ መዕድኖችና ውሃ። • የአልሚ ምግቦች ጥቅም <p>1.3. የተመጣጠነ ምግብ (ክፍለ ጊዜ 6)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የተመጣጠነ ምግብ ፍቺ • የባህላዊ ምግብ ዓይነቶች • የኢትዮጵያ ባህላዊ ምግቦች የአሰራር ዘዴና ምድባቸው። <p>1.4. የሰው ውስጣዊ አካል ክፍሎች (ክፍለ ጊዜ 10)</p> <ul style="list-style-type: none"> • አእምሮ፣ ልብ፣ ሳንባ፣ ኩላሊት እና ጉበት <p>1.5. የቁስ አካል አካላዊና ኬሚካላዊ ባህሪያት (ክፍለ ጊዜ 9)</p> <p>የቁስ አካል ፍቺ</p> <ul style="list-style-type: none"> • የቁስ አካል አካላዊ ባህሪያት (ቀለም፣ እፍጋት፣ ብርታት ፣ ይዘት፣ ነጥብ ቅልጠትና ነጥብ ፍሌት) 	<ul style="list-style-type: none"> • ተማሪዎች ስለምግብ እና ጤናማ ህይወት ላይ በቡድን በመወያየት ለሌሎች ቡድን እንድያቀርቡ መድረግ። • ተማሪዎች የሰውነት ውስጣዊ ክፍሎች ስዕል በማንሳት እንድሰይሙ የቤት ስራ መስጠት። • ተማሪዎች በቡድን በማድረግ የኢትዮጵያ በህላዌ ምግብ እንድዘረዝሩ እና አዘገጃጀቱን እንድገልጹ ማድረግ። • ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመመደብ የተመጣጠነ ምግብ ማለት ምን ማለት እንደ ሆነ መጠየቅ። • ተማሪዎች ጊዜ፣ መጠነ-ቁስ እና ይዘት እንድለኩ እገዛ ማድረግ። • ተማሪዎች በቡድን በመሆን ስለቁስ-አካል ፀባይ ላይ በቡድን ተወያይተው እንድገልጹ ማድረግ። • ተማሪዎች በቤተ-ሙከራ ውስጥ ሻማን በማቅለጥ እና ወረቀት በማቃጠል አካላዊና ኬሚካላዊ ለውጥን መለየት። • ተማሪዎች የራሳቸውን ጥላ በመመልከት፣ ጥላ እንዴት 	<ul style="list-style-type: none"> • ተማሪዎች የቁስ-አካል አካላዊና ኬሚካላዊ የለውጥን በሀርያት ላይ ስወያዩ መከታተል። • ተማሪዎች ትግበራ ስሰሩ ቅደም ተከተል ጠብቀው እንድሰሩ መሳየትና መምራት። • እያንዳንዱ ተማሪዎች የቤት ስራ በሚሰሩት አፈጻጸም ላይ የማጠናከርያ ግብረ መልስ መስጠት። • እነርሱ ያቀረቡትን መቅዳት። • በእነርሱ አፈጻጸም ላይ በመመስረት የማጠናከርያ ግብረ መልስ መስጠት። • ተማሪዎች የሰሩትን

<p>ቅልጠት፣ ነጥብ እርጋት፣ የወረቀት መቃጠል ይለያሉ።</p>	<ul style="list-style-type: none"> • የቁስ አካል ኬሚካላዊ ባህሪያት (መቃጠል መቻልና መበስበስ) 1.6 የጥላ መፈጠር (ክፍለ ጊዜ 7) • የጥላ ፍቺ • የብርሃን እንቅስቃሴ 	<p>እንደምፈጠር በቡድን ተወያይተው እንድገልጹ ማድረግ። (ለምሳሌ ጭለማ ቦታ ወይም የአካሉ ቅርፅ በብርሃን ጨረር እና በገጽ መካከል የሚፈጠረው።)</p>	<p>ስራ ዘገባ ሲያቀርቡ መመልከት።</p> <ul style="list-style-type: none"> • የማጠናከርያ ግብረ መልስ መስጠት።
---	--	--	--

4ኛ ክፍል ምዕራፍ 2	4ኛ ክፍል ምዕራፍ 2 የክልላችን መገኛ (የክፍለ ጊዜ ብዛት 34)	የመማር ዘዴ	ጥያቄ
<ul style="list-style-type: none"> • የክልል ምንነትን ይናገራሉ፤ • አቅጣጫን የመለየት ችሎታን ያዳብራሉ፤ • የከርታን ምንነት ይገልጻሉ፤ • የካርታ አይነቶችን ለይተው ይናገራሉ፤ • የካርታ ጥቅሞችን ይዘረዝራሉ፤ • የአንፃራዊ መገኛ ምንነትን ይናገራሉ፤ • የፍጹማዊ መገኛ ምንነት ይናገራሉ፤ • የኦሮሚያ ክልልን አንፃራዊ መገኛ ይገልጻሉ፤ • የኦሮሚያ ክልልን ፍጹማዊ መገኛ ይናገራሉ፤ 	<p>2.1. የኦሮሚያ ክልል (ክፍለ ጊዜ 2)</p> <p>2.2. የካርታ ፅንሰ ሀሳብ (ክፍለ ጊዜ 2)</p> <p>2.3. የአንጻራዊ መገኛ ፍቺ (ክፍለ ጊዜ 4)</p> <p>2.4. የፍጹማዊ መገኛ ፍቺ (ክፍለ ጊዜ 4)</p> <p>2.5. የኦሮሚያ ክልል አንጻራዊ መገኛ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • የመሬት ጉግልና ካርታን በመጠቀም የክልላቸውን መገኛ መጠየቅ • ተማሪዎች ስለ ኬንትሮስና ኬክሮስ መስመሮች የሚያወቁትን መጠየቅ • ተማሪዎች የክልላቸውን አንፃራዊ መገኛ እንዲገልጹ መጠየቅ • የኢትዮጵያ የፖለቲካ ካርታን በማየት የክልላቸውን አንፃራዊ መገኛ ከጎረቤት ክልሎች ጋር በማነፃፀር እንድያሳዩ መጠየቅ • የኢትዮጵያ የፖለቲካ ካርታን በማየት የክልላቸውን ፍጹማዊ መገኛ ከጎረቤት ክልሎች ጋር በማነፃፀር እንድያሳዩ መጠየቅ • ተማሪዎች የኢትዮጵያን ካርታን በመሳል/በማዘጋጀት የክልላቸውን 	<ul style="list-style-type: none"> • ተማሪዎች የሚሰጡትን መልስ መከታተል። • በክልላቸው ውስጥ የሚገኙት ቦታዎች ላይ ያላቸውን ግንዛቤ መከታተል። • ተማሪዎች በሚወያዩበት ጊዜ መመልከት። • ተማሪዎች ሃሳባቸውን በሚገልጹበት ጊዜ መመልከት። • ተማሪዎች የሚያደርጉት ገለጻ እና አፈጻጸማቸውን መመዘገብ።

<ul style="list-style-type: none"> • የኬንትሮስና የኬክሮስ መስመሮችን በመጠቀም የኦሮሚያ ክልልን ፍፁማዊ መገኛን ያሳያሉ፤ • የኬንትሮስና የኬክሮስ መስመሮችን በመጠቀም የኦሮሚያ ታዋቂ ቦታዎች መገኛን ያሳያሉ፤ • በኦሮሚያ ክልል ካርታ ላይ ዞኖቹ የሚገኙበትን ቦታ በማሳየት ይለያሉ። • በካርታ ላይ ኦሮሚያን የሚያዋስኑትን ሌሎች ክልሎች ይለያሉ። • የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎችን ለይተው ይናገራሉ፤ • የተለያዩ የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎችን መገኛ፣ ርቀትና አቅጣጫ ያሳያሉ፤ 	<p>(ክፍለ 2ዝ 6)</p> <p>2.6. የኦሮሚያ ክልል ፍጹማዊ መገኛ (ክፍለ 2ዝ 5)</p> <p>2.7. የኦሮሚያ ክልል ታዋቂ ቦታዎች መገኛ (ክፍለ 2ዝ 6)</p> <p>2.8. የክልላችን ታዋቂ ቦታዎች፣ መገኛ፣ ርቀትና አቅጣጫ (ክፍለ 2ዝ 5)</p>	<p>አንጻራዊ መገኛ እንዲያሳዩ ማድረግ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ተማሪዎቻቸው ካርታን በማየት የክልላቸውን አቅጣጫ፣ መገኛና ርቀት ላይ እንዲወያዩ ማድረግ • ተማሪዎች በቡድን በመሆን የክልላቸውን መገኛ እንዲለዩ ማድረግ • ተማሪዎቻቸው ስራቸውን ለሁሉም ተማሪዎች እንዲገልጹ ማመቻቸት • ተማሪዎቻቸው ካርታን በማየት በክልላቸው ውስጥ ያሉትን ተዋቂ ቦታዎች አቅጣጫ፣ መገኛና ርቀት እንዲፈልጉ የቤት ስራ መስጠት 	<ul style="list-style-type: none"> • በእያንዳንዱ በተማሪዎች አፈጻጸም ላይ የማጠናከርያ ግብረ መልስ መስጠት፡ • ለተማሪዎች ተከታታይነት እና ቀጣይነት ያለው ስራ መስጠት፡፡ ለምሳሌ፡ የአካባቢያቸውን ክልል እና በውስጥ ያሉትን ክልል/ዞን ከነስማቸው ካርታ እንድያነሱ ማድረግ፡፡
--	--	---	---

4ኛ ክፍል: ምዕራፍ 3	4ኛ ክፍል: ምዕራፍ 3 ተፈጥሮአዊ አካባቢ (የክፍለ 2ዜ ብዛት 35)	የመማር ዘዴ	ጥያቄ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ መጠነ ሙቀትን የመለካትና መረጃ የመመዝገብ ችሎታን ያጎለብታሉ፤ ▪ የአየር ሁኔታን 	<p>3.1. የአካባቢያችን የአየር ንብረት (ክፍለ 2ዝ 1)</p> <p>3.2. የአየር ሁኔታና አየር</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ተማሪዎች ስለየአየር ሁኔታና አየር ንብረት ምን እንደምያውቁ መጠየቅ፡፡ • በአጠቃላይ የአካባቢውን አየር ንብረት እንድንገልጹ መጠየቅ፡፡ • ተማሪዎች የመጠነ-ሙቀት ማጥ 	<ul style="list-style-type: none"> • ለተማሪዎች የተሰጠውን ጥያቄ መልስ መከታተል፡፡ • የተሸለ ልምምድ በመከተል የአየር ሁኔታና አየር ንብረት ልዩነት ገለጻ መስጠት፡፡

<p>ለመመዘገብ በሚያስችል መሳሪያ በመጠቀም መረጃ መመዘገብና ያብርርሉ፤</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ የአካባቢያቸውን መጠነ ሙቀት ልዩነት የገልጸሉ፤ ▪ የክልላችንን የዝናብ ስርጭት ሁኔታ በቦታና በጊዜ ይገልጻሉ፤ ▪ የክልላቸውን የአየር ንብረት የሚቆጠጡ ነገሮችን ይለያሉ፤ ▪ በክልላቸው የሚገኙትን የተፈጥሮ ሃብቶች ይለያሉ፤ ▪ የተፈጥሮ ሀብቶችን ጥቅሞችንና እና እሴቶችን ይገልጻሉ፤ ▪ ለክልላቸው የተፈጥሮ ሃብት መመናመን ምክንያቶችና ውጤቶቹን ይገልጻሉ፤ ▪ መደበኛ እና ሀገር በቀል ዕውቀቶችን በመጠቀም የተፈጥሮ ሃብትን መንከባከብ ክልላቸው የሚወስዱት እርምጃዎችን ይገልጻሉ፤ 	<p>ንብረት ልዩነት (ክፍለ 2ዝ 4)</p> <p>3.3. የአየር ንብረት ምንዝር (ክፍለ 2ዝ 4)</p> <p>3.4. የአየር ንብረትን መቆጣጠሪያ (ክፍለ 2ዝ 4)</p> <p>3.5. በክልላችን ያሉ የተፈጥሮ ሀብት (ክፍለ 2ዝ 4)</p> <p>3.6. የተፈጥሮ ሃብት አይነቶች (ክፍለ 2ዝ 5)</p> <p>3.7. የተፈጥሮ ሃብት አስፈላጊነት (ክፍለ 2ዝ 8)</p> <p>3.8. ቆሻሻ የሚወገድበት ጥሩና መጥፎ ልማዶች (ክፍለ 2ዝ 5)</p>	<p>በመመልከት አየር ሁኔታ ልዩነት እንደወሰኑ መጠየቅ፡፡</p> <ul style="list-style-type: none"> • በአካባቢያቸው ያለው ዋና ዋና የአየር ንብረትን መቆጣጠሪያ ዛፎዎች እንደዘረዘሩ ማበረታታት፡፡ • ተማሪዎች የሰሩትን ስራ ለክፍል እንደያቀርቡ ሁኔታውን ማመቻቸት፡፡ • ተማሪዎች በአካባቢያቸው ያለውን የአየር ንብረት እንደያደንቁ እድል መስጠት፡፡ • ተማሪዎች፣ ስለየተፈጥሮ ሃብት ማለትም እንደ መዕድናት፣ የዱር እንሰሳት እና ሌሎች በአካባቢያቸው ባሉት ላይ በቡድን ተወያይተው ለክፍል እንደያቀርቡ ማድረግ፡፡ • ተማሪዎች፣ የተፈጥሮ ሃብት የሚታደሱና የማይታደሱ ማለት ምን ማለት እንደሆነ እንደናገሩ ማድረግ፡፡ • ተማሪዎች፣ የተፈጥሮ ሃብት የሚታደሱና የማይታደሱ በማለት እንደመደቡ ማድረግ፡፡ • ተማሪዎች በእያንዳንዱ መዕድናት፣ የዱር እንሰሳት እና በተጨማሪ ሌሎች በአካባቢያቸው ያለው የተፈጥሮ ሃብት ለዕድገት ያለቸው ጥቅም ላይ በቡድን ተወያይተው ለክፍል እንደያቀርቡ ማድረግ፡፡ 	<ul style="list-style-type: none"> • ክትትል የሚጠይቁ ስራዎች መስጠት፤ ለምሳሌ መጠነ-ሙቀትና የዝናብ ማጥ የማንበብ ዘዴን መከተል፡፡ • ተማሪዎችን የሚገነባ የማጠናከሪያ ግብረ መልስ መስጠትና መመዘገብ፡፡ • ተማሪዎችን መገንባትና ማጠናከር የሚችል ግብረ መልስ መሆኑን ማረጋገጥ፡፡ • ተከታታይ ሚዘና መስጠት፡፡ • ውስብስብና ረጅም የሆኑ የውይይት ርዕሶች ከተሳታፊ ሀሳብ መቀበልና በቂ ገለጻ መስጠት፡፡ • ውይይት ከመጀመርያ/ሽ በፊት ለውይይት መንገድ የሚመሩ ጥያቄዎችን በጥቁር ሳሌዳ ላይ መጻፍና በማንበብ መዘርዘር፡፡ • የዐይን ምልከታ ቁጥጥር ማድረግ፤ ሁሉን አሳታፍ መሆኑን ማረጋገጥ፡፡ • ተማሪዎች በያዙት ርዕስ ላይ ትኩረት እንደያደርጉ ማድረግ፡፡ • ተማሪዎች እርስ በርስ እንደነጋገሩ ሁኔታን
--	---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> ▪ የተፈጥሮ ሃብቶችን መጠበቅና መንከባከብ መጨመሩ ትውልድ ያለውን ጥቀም ይገልጻል፤ ▪ እነደ ዞንናቸውና ክልላቸው ቆሻሻን በማስወገድ አንጻር ጥሩ እና መጥፎ ልማዶችን ይገልጻል፤ 		<ul style="list-style-type: none"> • በአካባቢያቸው ያለው የተፈጥሮ ሃብት መመና መን መንስኤና የሚያስከትለው ተጽዕኖ ተማሪዎች በቡድን እንድወያዩ አቅጣጫ መሰየት፡፡ • ለተማሪዎች የቤት ስራ በመስጠት ከመማራቸው በፊት እና ከተማሩ በኋላ ያለቸውን ዕውቀት ማመዛዘን፡፡ • ትላልቅ ሰዎችን በመጋበዝ በህብረተሰብ ውስጥ ያለውን (ሀገር በቀል) እና መደበኛ ዕውቀቶችን በመጠቀም የተፈጥሮ ሃብትን መንከባከብና ጥበቃ ላይ በአካባቢያቸው የሚወስዱትን እርምጃዎችን ለተማሪዎች እንድናገሩ ማድረግ፡፡ • የተፈጥሮ ሀብት መከባከብና ማቆየት እንደ አካባቢያቸው የላቸው ጥቅሞች ላይ በቡድን ተወያይተው ለክፍል እንድያቀርቡ ማድረግ፡፡ • ተማሪዎች አካባቢያቸውን ከተመለከቱ በኋላ መልካም የሆነ እና መልካም ያልሆነ የማስወገጃ ዛሬዎች/ልማዶች እንድናገሩ ማድረግ፡፡ 	<p>ማመቻቸው፡፡ ለምሳሌ የሚቀመጡበት ቦታ፣ አቅጣጫና የመሳሰሉትን በማመቻቸው እንድሰሩ ማድረግ፡፡</p> <ul style="list-style-type: none"> • በተቻለ መጠን ተማሪዎች በተሰጣቸው ርዕስ ላይ የድርሻቸውን እንድወጡ እና በዚህ ርዕስ ብቻ እንድወያዩ የተፈለጉ ተማሪዎችን መምራትና መቆጣጠር፡፡ • ከውይይት የተወሰኑትን ጥያቄዎች በማዘጋጀት ተማሪዎች በጥልቀትና በተለየ አቅጣጫ እንድመለከቱ ማድረግ፡፡ • አቢይ ሀሳብ መለየት፣ መግለጽና ማጠቃለያ በቦርድ ላይ መጻፍ፡፡
--	--	---	---

4ኛ ክፍል ምዕራፍ 4	4ኛ ክፍል ምዕራፍ 4 አካባቢያዊ ህብረተሰብ (የክፍል ጊዜ ብዛት 40)	የመማር ዘዴ	ጥያቄ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ በአካባቢያቸው የሚገኙ የተለያዩ ባህሎችን ይገልጻሉ፤ ▪ የአካባቢያቸውን ባህሎች የመንከባከብ ጥቅም ይገልጻሉ፤ ▪ በአካባቢያቸው የባህል ልዩነትን ያከብራሉ፤ ▪ በአካባቢያቸው የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴዎች ላይ ተፅእኖ የሚያሳድሩ ተግባሮችን ይለያሉ፤ ▪ ለገበያ የሚውሉ የተፈጥሮ ሀብት ውጤቶችን ይለያሉ፤ ▪ በአካባቢያቸው ህጋዊና ህጋዊ ያልሆኑ ንግዶችን ይለያሉ፤ ▪ ህጋዊ ያልሆነ ንግድ ጉዳትን ይለያሉ፤ ▪ የአካባቢያቸውን የትራንስፖርት አይነቶች ይለያሉ፤ ▪ የወረዳቸውን፣ 	<p>4.1. የተለያዩ የክልላችን ባህሎች (አልባሳት፣ ምግቦችና የእርቅ ናቸው) (ክፍል 2 ዝ 8)</p> <p>4.2. የክልላችን የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴዎች (ክፍል 2 ዝ 8)</p> <p>4.3. የተለያዩ የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴና በክልላችን የተፈጥሮ ሀብት ላይ የሚያደርሰው ተፅዕኖ (ክፍል 2 ዝ 7)</p> <p>4.4. ለገበያ የሚቀርቡ የክልላችን የተፈጥሮ ሀብት ውጤቶች (ክፍል 2 ዝ 7)</p> <p>4.5. በክልላችን ህጋዊና ህጋዊ ያልሆኑ የተፈጥሮ ሀብት ውጤቶች ንግድ (ክፍል 2 ዝ 7)</p> <p>4.6. የተለያዩ የሰውና የዕቃ የመንገዶች አይነቶች (ክፍል 2 ዝ 5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ተማሪዎች የባህልን ፍቺ ከምሳሌ ጋር እንድሰጡ መጠየቅ፡፡ ▪ ተማሪዎች በሚኖሩበት አካባቢ የሚከናወኑ ባህሎች ሽማግሌዎችን ጠይቀው በመሰብሰብ በክፍል ውስጥ እንድያቀርቡ ማድረግ፡፡ ▪ ሽማግሌዎችን በመጋበዝ በክልላቸው ውስጥ ለተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና እንክብካቤ የሚደረጉ ባህሎች አስተዋፅኦ ለሁሉም ተማሪዎች እንድንገሩ ማድረግ፡፡ ▪ ተማሪዎች በክልላቸው አቢይ የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴ እንድዘረዝሩ መጠየቅ፡፡ ▪ ተማሪዎችን በቡድን በማደራጀት የተለያዩ የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴና በክልላችን የተፈጥሮ ሀብት ላይ የሚያደርሰው ተፅዕኖ ተወያይተው እንድናገሩ ማድረግ፡፡ ▪ የአየር ላይ ግዥና ሽያጭ (online marketing)፣ የግዥና ሽያጭ ፍቺ ምን እንደሆነ ተማሪዎች እንድናገሩ መጠየቅ፡፡ ▪ ተማሪዎች የተፈጥሮ ሀብት ውጤቶች በክልላቸው ውስጥ ለገበያ የሚቀርበውን ምርምር በማድረግ ለክፍል እንድያቀርቡ የቤት ስራ መስጠት፡፡ 5. ተማሪዎች በቡድን በመሆን በክልላቸው አቢይ የተፈጥሮ ሀብት እና ውጤታቸውን፣ እንድሁም ባለው የገበያ እንቅስቃሴ ላይ በመወያየት እንድናገሩ ማድረግ፡፡ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ በተቻለ መጠን አብዛኛው ተማሪዎች በመሳተፍ ሃሳባቸውን እንድያቀርቡ ጠንክረው እንድሰሩና ውይይቱ በተወሰነ ተማሪዎች እንዳይገደብ መቆጣጠር፡፡ ▪ በውይይት ውስጥ ለተዘጋጁት ጥያቄዎች ተማሪዎች በጥልቀት የተለያዩ ሃሳቦችን በብዙ አቅጣጫ እንድያመነጩ ማዘጋጀት፡፡ ▪ አንኳር/ፍሬ ሃሳቦችን በመለየት ግልጽ ማድረግ እና ማጠቃለያ በጥቁር ሳሌዳ ላይ መጻፍ፡፡ ▪ በተሰጠው የቤት ስራ ላይ ለተማሪዎች ግብረ መልስ መስጠት፡፡ ▪ ለራሳቸው ከሰቡት አቅጣጫ ብቻ ተማሪዎች እንድያስቡ ከሚለው ሀሳብ መቆጠብ፣ በተለያዩ አቅጣጫ እንድያስቡ እድል መስጠት፡፡ ▪ የተማሪዎችን ሀሳብ በትኩረት በማዳመጥ መስታወሻ መያዝ፡፡ ▪ ልዩ ፍላጎት ለምሹ ተማሪዎች ትኩረት መስጠት፡፡ ▪ ተማሪዎች ሽማግሌዎችን ጠይቀው የሰበሰቡትን ፍሬ ሀሳብ

<p>የዘናቸውንና በአካባቢያቸው የሚገኙ ቅርሶችን ይዘረዝራሉ፤</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ የቅርሶችን ጥቅሞች ይገልጻሉ፤ ▪ የተፈጥሮ ቅርሶችን እና ሰው ሰራሽ ቅርሶችን ይዘረዝራሉ፤ ▪ የማይታዩ የሚባሉ ቅርሶችን ይለያሉ፡፡ ▪ 	<p>4.7. የአካባቢያችን ቅርሶች (ክፍል 2ዝ 5)</p>	<p>6. የተለያዩ የሰውና የዕቃ የመጓጓዣ አይነቶች፣ የሰውና ለዕቃ ማጓጓዣነት የሚያገለግሉትን እንድናገሩ ማድረግ፡፡</p>	<p>እንድመዘግቡና የመዘገቡትን እንድያስቀምጡ ማድረግ፡፡</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ሁሉም ተማሪዎች ለነሱት ጥያቄ፣ ሀሳብና ተሳትፎ ክብር መስጠትና ማመዘገብ፡፡ ▪ ተቃራኒ ሀሳብ ላቀረቡት ተማሪዎች መልስ መስጠትና ለሌሎች ተማሪዎችም ሀሳቡን ግልጽ ማድረግ፡፡ ▪ ለእያንዳንዱ ውይይትና ለውይይት የቀረቡት ሃሳቦች እንዴት እንደነበረ መስታወሻ መያዝ፣ ለውይይትና ለወደፊት ገለጻ መሰረት መሆኑን እውቅና መስጠት፡፡
--	--------------------------------------	---	---

4ኛ ክፍል: ምዕራፍ 5	4ኛ ክፍል: ምዕራፍ 5 ልዩ ትኩረት የሚሹ ጉዳዮች (የክፍል 2ዜ ብዛት 20)	የመማር ዘዴ	ጥያቄ
<ul style="list-style-type: none"> • የኤች አይቪ ስርጭትና ተፅዕኖውን የመረጃ ቴክኖሎጂን በመጠቀም ይገልጻሉ፤ • ጉዳት የሚያደርሱ ኬሚካሎችና መድኃኒቶችን ይለያሉ፤ • የድርቅና ረሃብ ፅንሰ ሀሳብ ይለያሉ፤ 	<p>5.1 በኢትዮጵያ ውስጥ የኤች አይቪ ኤድስ 'HIV/AIDS' (የክፍል 2ዜ ብዛት 4)</p> <p>5.2 ጉዳትና ድንገት አደጋ የሚያደርሱ ነገሮች (ኬሚካሎች፣ እሳትና ጎርፍ) (የክፍል 2ዜ ብዛት 4)</p> <p>5.3 በአካባቢያቸው ውስጥ ህገ ወጥ/አለአግባብ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • በኢትዮጵያ ውስጥ የኤች አይቪ ኤድስ 'HIV/AIDS' ስርጭት መረጃ በመፈለግ ተማሪዎች በክፍል ውስጥ እንድወያዩ ማድረግ፡፡ ተማሪዎችን በቡድን በማደራጀት ኬሚካሎችና መድኃኒቶች የሚያደርሱትን ጉዳት መለየት፡፡ • ተማሪዎች ስለድርቅና ረሃብ ምን እንደምያውቁ መጠየቅ፡፡ • ተማሪዎች በጥንድ/በቡድን በመሆን ለድርቅ ምክንያት የሆኑትንና ድርቅ በአካባቢያቸው 	<ul style="list-style-type: none"> • የተማሪዎችን ግብረ መልስ ማዳመጥ፡፡ • ዘገባን እንዴት ማዳበርና ማጠቃለል እንደምቻል መጠይቅ ማዘጋጀት፡፡ • ተማሪዎች ለጥያቄዎች የሚሰጡትን መልስ መመልከት፡፡ • የተማሪዎችን ውይይት መከታተል፡፡ • ተማሪዎች ስያቀርቡ

<ul style="list-style-type: none"> • የድርቅ ምክንያትና በአካባቢያቸው ውስጥ ያለውን ተፅእኖ ይገልጻሉ። • የዝናብና የአካባቢያቸውን የድርቅ ቦታን ግንኙነት በመጎብኘት ይገልጻሉ። • በአካባቢያቸው የድርቅ ቦታዎችን ያሳያሉ። • በአካባቢ ድርቅን ለመቋቋም የሚቻልበትን ዘዴዎች ይዘረዝራሉ። 	<p>መድኃኒቶችን መጠቀም (የክፍለ ጊዜ ብዛት 4) 5.4 ድርቅና ረሃብ (የክፍለ ጊዜ ብዛት 8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • የድርቅና የረሃብ ፍቺ • የድርቅ ምክንያትና በአካባቢያቸው ውስጥ የሚያደርሰው ተፅእኖ • በአካባቢያቸው የድርቅ ቦታዎች • በአካባቢያቸው ድርቅን ለመቋቋም የሚያግዙ የተለያዩ ዘዴዎች 	<p>ላይ ሚያስከትለው ተፅእኖ ላይ እንደወያዩ ማድረግ።</p> <ul style="list-style-type: none"> • ተማሪዎች የዝናብ ካርታና የአካባቢን የድርቅ ቦታን ግንኙነት በመጎብኘት እንድንገልጹ ማድረግ። • ተማሪዎች የኢትዮጵያን ካርታ በመጠቀም የድርቅ ቦታዎችን የሚያሳዩ አካባቢ እንድያነሱ ማሳተፍ። • ስራቸውን ለሁሉም ተማሪዎች በክፍል ውስጥ እንድያቀርቡ ማድረግ። • ተማሪዎች የድርቅ ቦታዎችን የሚያሳዩ አካባቢ ስዕል እንድያነሱ የቤት ስራ መስጠት። • በአካባቢ ድርቅን ለመቋቋም የሚቻልበትን ዘዴዎች በመመልከት ምዝገባ እንድያካሄዱ ተማሪዎች መጋበዝ። 	<p>መመልከት።</p> <ul style="list-style-type: none"> • ክንውንና አፈጻጸማቸውን መመዝገብ። • ለተማሪዎች አፈጻጸም ግብረ-መልስ መስጠት። • መከታተል የሚቻለውን ትግበራ መስጠት። ለምሳሌ፡ የድርቅ ቦታዎችን የሚያሳይ አካባቢን ካርታ እንድያነሱ ማድረግ።
---	---	--	--